

ВЛИЈАНИЕТО НА ДЕЛОТО „ЗА ОЗНАКИТЕ“ ОД ЦУЛИО ЧЕЗАРЕ КАРПАЧО НА ИЛИРСКАТА ХЕРАЛДИКА И МАКЕДОНСКИОТ ЗЕМСКИ ГРБ

THE INFLUENCE OF JULIO CESARE CARPACCIO'S *DELLE IMPRESE* ON ILLYRIAN HERALDRY AND MACEDONIAN LAND COAT OF ARMS

ВЕКСИЛОЛОГИЈА • VEXILLOLOGY

ФАЛЕРИСТИКА • PHALERISTICS

ЗНАМЕТО НА
РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА
ВО АМБЛЕМИТЕ
НА АРМ
(1992-2018)

THE FLAG OF THE
REPUBLIC OF
MACEDONIA ON
ARM EMBLEMS
(1992-2018)

ОРДЕНОТ
SOLEM IMPERII
MACEDONIÆ
НА СВЕТСКИОТ
МАКЕДОНСКИ
КОНГРЕС

THE ORDER SOLEM
IMPERII MACEDONIÆ
OF THE WORLD
MACEDONIAN
CONGRESS

ВЛИЈАНИЕТО НА
ДЕЛОТО „ЗА ОЗНАКИТЕ“
ОД ЦУЛИО ЧЕЗАРЕ
КАРПАЧО НА ИЛИРСКАТА
ХЕРАЛДИКА И
МАКЕДОНСКИОТ
ЗЕМСКИ ГРБ
Иван Нацевски 3

THE INFLUENCE
OF JULIO CESARE
CARPACCIO'S DELLE
IMPRESE ON ILLYRIAN
HERALDRY AND THE
MACEDONIAN LAND
COAT OF ARMS
Ivan Nacevski

ВОВЕДНИ БЕЛЕШКИ
ЗА ХРВАТСКАТА
ОПШТИНСКА ХЕРАЛДИКА
И ВЕКСИЛОЛОГИЈА
Жељко Хајмер 16

SOME INTRODUCTORY
NOTES ON CROATIAN
MUNICIPAL HERALDRY
AND VEXILLOLOGY
Zeljko Heimer

ЗНАМЕТО НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА ВО
АМБЛЕМИТЕ НА АРМ
(1992-2018)
Трајче Трајков 30

THE FLAG OF THE
REPUBLIC OF MACEDONIA
ON ARM EMBLEMS
(1992-2018)
Trajce Trajkov

ОРДЕНОТ SOLEM
IMPERII MACEDONIAE
НА СВЕТСКИОТ
МАКЕДОНСКИ КОНГРЕС
Георги Гоце Дуртаноски 47

THE ORDER SOLEM
IMPERII MACEDONIAE
OF THE WORLD
MACEDONIAN CONGRESS
George Goce Durtanoski

АКТИВНОСТИ НА МГД 58

ACTIVITIES OF MHS

РЕГИСТЕР НА ГРБОВИ 59

REGISTER OF ARMS

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

д-р Јован Јоновски, аih (Македонија)
Главен и одговорен уредник
д-р Иван Нацевски (Македонија)
- секретар
д-р Стојан Антонов, аih (Бугарија)
д-р Жељко Хајмер, аih, LF, FF, FFRC
(Хрватска)
проф. д-р Иван Балта (Хрватска)
доц. д-р Емир О. Филиповиќ (Босна и
Херцеговина)
проф. д-р Стјепан Ќосиќ (Хрватска)
д-р Тудор Раду Тирон, аih (Романија)
д-р Агне Рајлајте-Барде, аih (Литванија)
проф. д-р Мито Панов (Македонија).
проф. Лазе Трипков (Црна Гора)

EDITORIAL BOARD

Dr. Jovan Jonovski (Macedonia)
Editor in Chief
Dr. Ivan Nacevski (Macedonia), Secretary
Dr. Stoyan Antonov, аih (Bulgaria),
Dr. Zeljko Heimer, аih, LF, FF, FFRC,
(Croatia),
Prof. Dr. Ivan Balta (Croatia),
Doc. Dr. Emir O. Filipovic (Bosnia and
Herzegovina),
Prof. Dr. Stjepan Cosic (Croatia),
Dr. Tudor Radu Tiron, аih (Romania)
Dr. Agne Railaite- Barde, аih (Lithuania),
Prof. Dr. Mito Panov (Macedonia).
Prof. Laze Tripkov (Montenegro)

Македонски хералд објавува научни
статии кои се рецензирани и попу-
ларни статии кои не се рецензирани
/ Macedonian herald publishes peer-
reviewed scientific papers as well as
popular non reviewed articles.

Статиите се објавуваат поединечно /
Papers are published separately [http://
heraldika.org.mk/macedonianherald](http://heraldika.org.mk/macedonianherald)

Цели броеви / entire issues [http://
heraldika.org.mk/macedonian-herald](http://heraldika.org.mk/macedonian-herald)

НАШИ ИЗДАНИЈА - OUR PUBLICATIONS

Докторската теза од д-р Јован Јоновски
во интегрален облик. / *The Sun and the Lion
as a symbol in heraldry and vexillology of
Macedonia*. It is the doctoral thesis by Dr.
Jovan Jonovski.

ИМПРЕСУМ • IMPRESSUM

Здружение за хералдика,
вексилологија и фалеристика,
МАКЕДОНСКО ГРБОСЛОВНО
ДРУШТВО

Претседател: Јован Јоновски
+389 70 252 989

Петар Манџуков 113/6
1010 Скопје, Македонија

www.heraldika.org.mk

Лектура / Proofreading:
Бранкица Јовева / Ted Kaye

Macedonian Heraldic Society

President: Jovan Jonovski
jonovski@heraldika.org.mk

Petar Mandžukov 113/6
1010 Skopje, Macedonia

info@heraldika.org.mk

ВЛИЈАНИЕТО НА ДЕЛОТО „ЗА ОЗНАКИТЕ“ ОД ЦУЛИО ЧЕЗАРЕ КАРПАЧО НА ИЛИРСКАТА ХЕРАЛДИКА И МАКЕДОНСКИОТ ЗЕМСКИ ГРБ

Иван Нацевски

Македонско грбословно друштво,
Потпретседател и хералд вардарски
<https://orcid.org/0000-0002-7169-6039>

УДК 929.6(497:=291.6)
Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Џулио Чезаре Капачо е италијански книжевник, теолог, историчар и поет од Кралството Неапол. Во 1592 година во Неапол, во негово авторство, од печат ќе излезе делото *Delle imprese*, односно *За ознаките*. Тоа претставува хералдичко дело од типот ординариум. Во него се опишани различни грбовни фигури преку блазони и емблазони на многу и различни грбови. *Delle imprese* на Џулио Чезаре Карпачо значајно влијае при создавањето на грбовникот *Кореник-Неорик*, а со тоа и на целата илирска хералдика. Појавувањето пак, на лавот во македонскиот земски грб од илирските грбовници, неминовно го поставува прашањето за неговото потекло и врската со лавот од припишаните грбови на Александар Македонски.

Клучни зборови: Земски грб, Илирска хералдика, Македонија, Охмучевик, Џулио Чезаре Капачо.

THE INFLUENCE OF JULIO CESARE CARPACCIO'S *DELLE IMPRESE* ON ILLYRIAN HERALDRY AND THE MACEDONIAN LAND COAT OF ARMS

Ivan Nacevski

Macedonian Heraldic Society,
Vice President and Vardar Herald
<https://orcid.org/0000-0002-7169-6039>

UDC 929.6(497:=291.6)
Peer-reviewed article

ABSTRACT

Julio Cesare Capaccio is an Italian literary, theologian, historian and poet from the Kingdom of Naples. In 1592, in Naples, under his authorship, the work *Delle imprese*, or *On the Insignias*, was published. It is a heraldic work of the Ordinarium type. It depicts various coat of arms through blazons and emblazoned on many different coats of arms. Julio Cesare Capaccio's *Delle imprese* has a significant influence on the creation of the *Korenic-Neoric Armorial*, and thus the entire Illyrian heraldry. The appearance of the lion in the Macedonian Arms of the *Illyrian Armorial* inevitably raises the question of its origin and its relation to the lion from the attributed Arms of Alexander the Great.

Keywords: coat of arms, lion, Macedonia, Ohmucevic, Julio Cesare Capaccio.

Peer-reviewed article

Џулио Чезаре Капачо е италијански книжевник, теолог, историчар и поет од Кралството Неапол. Роден е кон крајот на 1552 година во Салерно, Кампања. Своего образование го започнува во родното место во доминиканскиот манастир Св. Бартоломеј, во којшто престојувал и прочуениот Џордано Бруно. Добрата финансиска состојба на неговото семејство му овозможува да студира право во Неапол. Подоцна, образованието го продолжува и во Болоња, каде што студира историја и теологија. По завршување на студиите, Капачо започнува долго патување низ Италија, на коешто успева да запознае и создаде широк круг пријателства. Едно од најзначајните, секако е со кардиналот на Монталто и иден папа Сикст V. Во 1575 година се враќа во Неапол каде што започнува со активно творештво. Во периодот од 1586 до 1592 живее во родната Кампања. Својот творечки зенит ќе го достигне околу 1607 година. Истата година, од вицекаралот на Неапол, Хуан Алонсо Пиментел де Херера, назначен е за секретар на градот Неапол, задолжен за прераспределба на жито и масло за населението (Cubicciotti, 1898 11 – 56).

Капачо е плоден автор кој зад себе остава околу дваесетина дела. Опусот му е разновиден – од поезија до многубројни дела на политичка, историска и географска тематика меѓу коишто и Неаполска историја (*Neapolitana Historia*). Во 1611 година станува еден од основоположниците на *Accademia degli Oziosi*. Службата ја напушта во 1613 година, под обвинение за злоупотреба на финансиски средства. Во Неапол се враќа дури во 1626 и останува до својата смрт, во 1631 година.

Во 1592 година во Неапол, во негово авторство, од печат ќе излезе делото *Delle imprese*, односно За ознаките. Печатено е на хартија во печатницата на Орацио Салвијани, а под уредништво на Џовани Ѓакомо Карлино и Антонио Паче (Сарасио, 1592). Трактатот зафаќа 656 страници, нумерирани наизменично. Делото е скенирано и е отворено за јавноста. На насловната страница читаме дека трактатот се состои од три книги. Првата е со наслов: *Del modo di far l'impresa dal qualsiuoglia oggetto...*

Julio Cesare Capaccio was an Italian writer, theologian, historian, and poet from the Kingdom of Naples. Born in late 1552 in Salerno, Campania, he began his education there in the Dominican monastery of St. Bartholomew, where the famous Giordano Bruno stayed for a time. His family's financial standing allowed him to study law in Naples. He continued his education in Bologna where he studied history and theology. After completing his studies, Capaccio began a long journey through Italy where he managed to form a wide circle of friendships. One of the most important of course was with Montalto's cardinal, the future Pope Sixtus V. In 1575 he returned to Naples where he began active work. From 1586 to 1592 he lived in his native

Џулио Чезаре Капачо/
Julio Cesare Capaccio

Campania. Capaccio would reach his creative zenith around 1607. The same year he was appointed by Naples Vice-King Juan Alonso Pimentel de Herrera, as Secretary of the City of Naples in charge of redistributing grain and oil to the population (Cubicciotti 1898, 11–56).

Capaccio was a prolific author who left behind about twenty works. His opus is varied. It consists of poetry and numerous works on political, historical, and geographical topics, including *Neapolitana Historia*. In 1611 he became one of the founders of *Accademia degli Oziosi*. He left the service in 1613 on charges of misuse of funds. He returned to Naples in 1626 and remained there until his death in 1631.

In 1592 in Naples the work *Delle Imprese*, i.e. *On the Insignias* was published under his authorship. It was printed on paper in the printing house of Oracio Salviani and edited by Giovanni Giacomo Carlino and Antonio Pace (Capaccio, 1592). The work is on 656 alternately numbered pages. The work has been scanned and is available to the public. On the front page we read that the tract consists of three books. The first one is entitled *modo di far l'impresa dal qualsiuoglia oggetto ...* (how to create

во превод За начинот на создавање ознаки од кој било предмет. Втората е со наслов *Tutti ieroglifici, simboli, e cose mistiche in lettere sacre, o profane si scuoprono*, во превод Откривање на сите хиероглифи, симболи и мистични нешта во Светото писмо и световните книги. Третата книга е *Nel figurar degli emblemi di molte cose naturali per l'Imprese si tratta* во превод За разбирање на амблемите на разни природни нешта во ознаките. За ознаките претставува хералдичко дело од типот ординариум. Тоа значи дека делото се занимава со постулатите на тогашната италијанска хералдика.

Во него се опишани различни грбовни фигури преку блазони и ембلاзони на многу и различни грбови, проследени со теоретска расправа за ознаките. Ова е од особено значење заради тоа што податоците што се изнесени во ординариумите се скоро секогаш проверени или посведочени од друг извор (Clemmensen 2017, 3 – 6). Опсежноста на обработениот материјал го прави делото За Ознаките важно за европската хералдика. Сепак, причината поради којашто е од исклучително значење за нас е неговото влијание врз илирската хералдика како во содржинска смисла така и во временска рамка. Ова особено се однесува на грбот на Македонија, но и на други.

Имено, грбови поврзани со Македонија, во европската хералдика се среќаваат доста рано и со различни блазони (Јоновски 2015, 151 – 153). Овие грбови можат да се поделат во две групи – грбови на кралот на Македонија и припишани грбови на Александар Македонски. Третата група претставува македонскиот земски грб од илирската хералдика (Јоновски 2009). За разлика од грбовите, поврзани со Македонија од европската хералдика, земскиот грб на Македонија од илирската е темелно истражуван. Најзаслужен за оваа е академик Александар Матковски и неговото дело Грбовите на Македонија. Појавувањето пак, на лавот во македонскиот земски грб од илирските грбовници, неминовно го поставува прашањето за неговото потекло и врската со

Насловна страна на За ознаките/
Front page of *Delle Imprese*

insignias out of any object). The second one is titled *Tutti ieroglifici, simboli, e cose mistiche in lettere sacre, o profane si scuoprono* (all hieroglyphs, symbols, and mystical things in scripture and worldly books). The third book is titled *Nel figurar degli emblemi di molte cose naturali per l'Imprese si tratta* (for understanding the emblems of various natural things in the labels).

Delle Imprese is a “heraldic ordinary”, meaning that the work deals with the postulates of the Italian heraldry of its time. It depicts various heraldic charges through blazons and emblazons on many and varied coats of arms followed by a theoretical discussion of the insignias. This is particularly important because the data presented in the ordinaries are almost always cross-checked or verified by another source (Clemmensen 2017, 3–6). The breadth of the material makes the work *Delle Imprese* important for European heraldry as well. However, the reason why it is so important to us is its influence on the Illyrian heraldry, both in terms of content and time. This is especially true of the coat of arms of Macedonia, but also of others.

Namely, the coats of arms associated with Macedonia in European medieval heraldry are found quite early and with various blazons (Јоновски 2015, 151–153). These coats of arms can be divided into two groups: the coats of arms of the King of Macedonia and the coat of arms of Alexander the Great. The third group comprises the Macedonian coat of arms in Illyrian Heraldry (Jonovski 2009). Unlike the coats of arms of Macedonia related to medieval European heraldry, the coat of arms of Macedonia from Illyrian heraldry has been thoroughly researched. Most credited for this is Academician Alexander Matkovski and his work *The Coats of Arms of Macedonia*. On the other hand, the appearance of the lion in the Macedonian coat of arms in the Illyrian heraldry inevitably raises the question of

лавот од припишаните грбови на Александар Македонски (Нацевски 2016).

Од друга страна, присуството на Македонија во илирската хералдика е скромно по обем. Тоа се сведува на македонскиот земски грб и грбовите на неколку владетелски семејства, поврзани со Македонија. Тука пред сè се грбовите на семејствата Мрњавчевиќ, Кастриотиќ и Бранковиќ. Сепак, Македонија зазема суштински значајно место во илирските грбовници.

Таа е длабоко всадена и во личната приказна на Петар Охмучевиќ, шпански адмирал од Неапол, најзаслужен за појавата на целата илirsка хералдика (Соловјев 1954) (Ćosić 2019, 43). Имено, во обид да се стекне со благородништво, дон Педро ќе стигне од Хреља Охмучевиќ, познат во народното предание како Реља Крилатица и токму него ќе го избере за свој родоначалник. Историскиот Хреља

Охмучевиќ е *duca di Kastoria* (Динић 1966, 113), односно велмож на Костур, па со ова, појавата на земскиот грб на Македонија меѓу грбовите на илирските земји не е за изненадување. На ова треба да се додаде и заживувањето на изгубените антички знаења во време на хуманизмот, како и развојот на картографијата со којашто името Македонија станувало сè повеќе популарно и сè поадекватно ја одразувало и ја оцртувало македонската територија. Се разбира, влијаела и големата популарност на многубројните приказни и романи за Александар Македонски (Матковски 1970, 54).

Неможнoста да ги истражува романите за Александар Македонски, како и добар дел од европските грбовници, а веројатно и неподобноста на темата во времето во коешто тој создава, ќе го наведе академик Александар Матковски до два тесни заклучока во однос на македонскиот земски грб во целина. Првиот е дека тој за разлика од останатите јужнословенски грбови се појавува првин на домашен јужнословенски терен (Матковски 1970, 43), а вториот е дека македонскиот земски грб е постојан и секогаш е лав, притоа на црвено поле златен (Матковски 1970, 167 – 174). Вак-

its origin and relation to the lion from the coat of arms attributed to Alexander the Great (Nacevski, 2016).

Macedonia's presence in the Illyrian Heraldry is modest in scope. It comes down to the Macedonian coat of arms and the arms of several ruling families related to Macedonia. Here, above all, are the coats of arms of the Mrnjavcevic, Kastriototic, and Brankovic families. However, Macedonia occupies an essential place in the Illyrian heraldry. It is also deeply embedded in the personal story of Petar (Pedro) Ohmucevich, a Spanish admiral from Naples and the person most responsible for the emergence of all Illyrian heraldry (Соловјев 1954) (Ćosić 2019, 43). Namely, in order to obtain nobility, Don Pedro would look back to Hrelja Ohmucevich, known in the folk tradition as Relja Krlitica,

Грбот на Охмучевиќ од надгробна плоча од 1472 г./ Arms of Ohmucevic on gravestone of 1472

as a purported ancestor. The historical Hrelja Ohmucevich was *duca di Kastoria* (Динић 1966, 113) or the duke of Kostur, so with these the appearance of the coat of arms of Macedonia among the coat of arms of the Illyrian lands it is not surprising. To this should be added the revival of the lost ancient values during humanism, as well as the development of the cartography with which the name Macedonia was popularized and began to reflect Macedonian territory adequately and precisely. Of course, the enormous popularity of the numerous depictions and novels of Alexander the Great also had significant influence (Матковски 1970, 54).

Academic Alexander Matkovski's research led him to two narrow conclusions regarding the Macedonian coat of arms as a whole, due to his inability to explore the novels about Alexander the Great as well as a good portion of the European armorials, and probably the inappropriateness of the topic then. His first conclusion was that, unlike the other South Slavic coats of arms, the Macedonian coat of arms appears first on a domestic South Slavic terrain (Матковски 1970, 43), and his second conclusion was that it never changed and was always Gules a lion

вата темелна поставеност на македонската хералдичка наука беше конечно напуштена преку неколку современи истражувања, коишто се однесуваат на грбот на Македонија. Така, денес, со сигурност знаеме дека и покрај несомнената капиталност на делото на Матковски, неговите заклучоци по однос на појавата на македонскиот земски грб како и неговиот блазон се неиздржани и не можат да бидат прифатени. Како што веќе напоменавме, грбот на кралот на Македонија е посведочен уште во 1448 година (Јоновски 2009), односно барем век и половина пред појавата на првиот илирски грбовник. Дополнително, македонскиот грб во илирската хералдика со црвени или златни лавови скоро еднакво се среќава низ изворите (Нацевски 2015). Сепак, независно од значајното придвижување во однос на разбирањето на проблематиката на македонскиот земски грб, едно опширно прашање останува neodговорено – Од каде се појавува и во каков однос е македонскиот земски грб од илирската со македонскиот грб од европската хералдика?

За да може да се одговори на ова прашање, треба да се проследи хронологијата на појавата на илирската хералдика, како и содржината на илирските грбовници. Се издвојуваат неколку датиуми во таа хронологија. Прв меѓу нив е 6 мај 1584 година, кога дон Педро Охмучевиќ се здобива со потврда, односно родословна таблица од босанскиот бискуп Антун Матеи (Матковски 1970, 48), позната во науката како „Родословље господe српске и босанске“ (Палавестра 2010, 57). Родословјето содржи повеќе семејни и земски грбови, меѓутоа македонски грб нема, а и самата таблица нема да биде доволен доказ за неаполските власти. Според Александар Соловјев, таблицата претставува сведоштво за почетокот на илирската хералдика (Соловјев 1933, 85). Точно десет години подоцна

Ор (Матковски 1970, 167–174). This overly-simplistic foundation for Macedonian heraldic science has finally been abandoned as a result of several contemporary studies. Today, however, it is certain that, despite the undoubted importance of Matkovski's work, his conclusions regarding the appearance of the Macedonian coat of arms, as well as its blazon, are unsupported and cannot be accepted.

As mentioned above, the coat of arms of the King of Macedonia was witnessed in 1448, at least a century and a half before the appearance of the first Illyrian armorial (Jonovski 2009). In addition, in Illyrian heraldry the Macedonian coat of arms bears lions of red and gold almost equally (Nacevski 2015). However, regardless of the significant advancement regarding the understanding of the problem of the Macedonian coat of arms, one huge question remains unanswered. Where did the Macedonian coat of arms in Illyrian heraldry appear and what is its relation to the Macedonian coat of arms in the European heraldry?

To answer this question, the chronology of the development of Illyrian heraldry and the content of the Illyrian Armorial must be followed. There are several important dates in that chronology. The first of these is 6 May 1584, when Don Pedro Ohmucевич received from the Bosnian bishop Antun Matei a confirmation of his genealogical chart (Matkovski 1970, 48), known in heraldic science as “Rodoslovlje gospode Srpske i Bosanske” (Palaestra 2010, 57). The genealogy contains many family and territorial coats of arms but none for Macedonian, and the chart itself was not sufficient proof for the Neapolitan authorities. According to Alexander Solovyev, the chart is the beginning of Illyrian heraldry (Соловјев 1933, 85). Exactly ten years later, through a significant number of falsified documents, on 17 May 1594 Don Pedro finally

Родословје Корениќ - Неорик од 16/17 век /
Genealogy of Korenic-Neoric from 16/17c.
Музеј и збирка Baltazara Bogišića HAZU у
Cvrtatu

и значаен број кривотворени документи, на 17 мај 1594, дон Педро конечно добива потврда за своето благородничко потекло од Кралскиот совет во Неапол (Палавестра 2010, 56). Особено интересна исправа претставува една повелба којашто божем била издадена од царот Душан во 1349, во престолниот град Охрид, а според којашто Хреља Охмучевиќ во присуство на Волкашин, Вук Бранковиќ, Лазар Хребелјановиќ и други е прогласен за бан на костурската држава и сета македонска земја (Матковски 1970, 48 – 49). И овде македонски земски грб нема. Конечно, во 1595 година се појавува најстариот познат илирски грбовник, наречен во науката грбовник Корениќ-Неориќ. Тој е воедно и прв документ од илирската хералдика што содржи македонски земски грб. Токму затоа е важно да се направи детална анализа и преглед на неговата структура и содржина, за да може да се побара можниот извор на македонскиот земски грб.

Овде веднаш треба да се напомене дека во современата наука постојат два става во однос на настанокот на грбовникот Корениќ-Неориќ. Првиот став е разработен од Соловјев, кој вели дека некаде во периодот од 1584 до 1594 година, а најверојатно околу 1590 (Соловјев 1954, 131), дон Педро Охмучевиќ создава свој грбовник којшто претставува протограф од кого подоцна ќе настанат сите други преписи, односно грбовници. Според ова, грбовникот Корениќ-Неориќ претставува прв препис на денес изгубениот хипотетички Охмучевиќев грбовник. Вториот став е разработен од Стјепан Ќосиќ. Тој, анализирајќи ја содржината на грбовникот од генеолошка гледна точка, доаѓа до заклучок дека истиот претставува изворен документ од којшто подоцна ќе настанат сите други грбовници (Ќосиќ 2019, 12). Во своите реконструкции, Ќосиќ доаѓа и до најверојатното име на нарачателот на грбовникот. Станува збор за извесен Матео Јериниќ (+1598), трговец и капетан во шпанска служба (Ќосиќ 2019, 65 – 83).

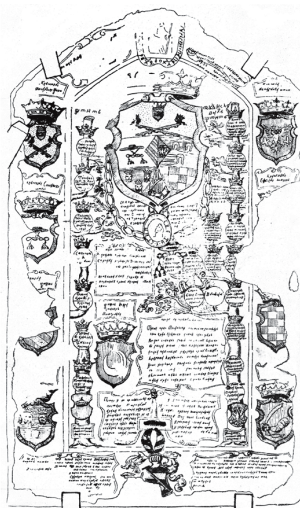
Она што е заедничко и за двата става е дека се добива заокружен процес на легитимизација

received confirmation of his noble descent from the Royal Council of Naples (Палавестра 2010, 56). Of particular interest is a charter allegedly issued by Emperor Dusan in 1349 in the capital city of Ohrid, according to which Hrelja Ohmucheovich—in the presence of Volkashin, Vuk Brankovich, Lazar Hrebeljanovich, and others—was declared ban of the state of Kostur and all of the Macedonian land (Матковски 1970, 48–49). Again, no Macedonian coat of arms appears. Finally, in 1595, the most famous Illyrian armorial appears, known in heraldic science as “Korenic-Neoric”. It is also the first document from Illyrian heraldry containing the Macedonian land arms, so it is important to analyze it in detail and review its structure and content in order to search for the possible source of those arms.

It should be noted that in modern science there are two views on the origin of the Korenic-Neoric Armorial. The first is asserted by A. Solovyev, who says that sometime between 1584 and 1594, and probably around 1590 (Соловјев 1954, 131), Don Pedro Ohmucheovich created his own armorial from which all later manuscripts or armorials would be produced. Accordingly, the Korenic-Neoric Armorial is the first transcript of the now-lost hypothetical Ohmucheovich

Armorial. The second point of view is asserted by Stjepan Ćosić. Analyzing the armorial’s contents from a genealogical point of view, he concludes that the Korenic-Neoric Armorial, not the Ohmucheovich Armorial, was the source document from which all other armorials would later emerge (Ќосиќ 2019, 12). In his reconstructions, Ćosić also comes up with the most likely name for the armiger: Mateo Jerinic (+1598), a trader and captain in Spanish service (Ќосиќ 2019, 65–83).

Common to both views is a process of legitimizing false chartering and pretending

Родословје госпде српске и босанске/Genealogy of the Serbian and Bosnian Lords

на лажни повелби и претензии, со што тие стануваат релевантни и за други семејства со исти надежи. Ова е потврдено многукратно преку успешно завршените процеси на признавања на благородничкото потекло на семејства кои се застапени во грбовниците, особено во рамките на Австриската империја. Сепак, во однос на Македонија, важноста на илирската хералдика се сведува на самиот грб на Македонија и неколкуте владетелски грбови. Сите останати грбови, практично остануваат далеку од погледот на македонската хералдика.

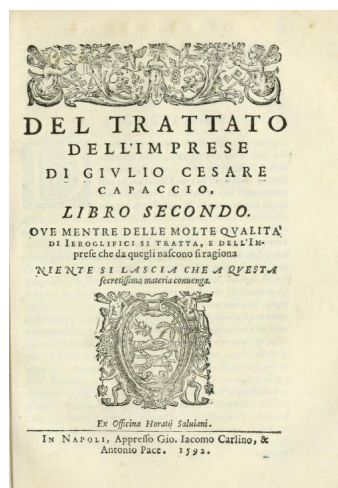
Што се однесува до структурата на Корениќ-Неорик, најголемо влијание врз овој грбовник има делото Грбовниче (*Wappenbüchlein*) на Виргил Солис од 1555 година (Соловјев 1954, 131). Двата грбовника имаат истоветна структурна поставеност на редоследот на грбовите (Filipović 2009, 191). Кај Солис, први се грбовите на црковни лица (папи, кардинали, надбискупи и бискупи). Во Корениќ-Неорик на тоа место се св. Јероним и лав, св. Стефан и царот на Илирија, Богородица (во полумесецина) и папата Гргур Велики. Потоа следуваат големите комбинирани грбови на Светото Римско Царство и на Светиот Престол, чијшто пандан е големиот доминионски грб на цар Душан. Следни се грбовите на дванаесетте кралства, потчинети на Светиот Престол, односно нивната паралела – десетте илирски земји. Грбовите на владетелите и благородниците се паралела на седумте кнеза, изборници и други благородници од Светото Римско Царство (Filipović 2009, 191).

Покрај распоредот на грбови се забележува и директното преземање на поединечни грбови, како оние на Далмација, Хрватска и Славонија (Filipović 2009, 192). Тука се вклопуваат и грбовите на Приморје и Босна (Filipović 2009, 192 – 193). Во грбовникот на Солис нема грб на Македонија, но претходните наводи оставаат простор за претпоставка дека и други грбови од Корениќ-Неорик би можеле да потекнуваат од европски хералдички дела, коишто би биле достапни на потенцијалниот

to make them relevant to other families with similar aspirations. This is confirmed through the many successful processes of recognizing the noble origin of families represented in armorials, especially within the Austrian Empire and later Austria-Hungary. However, in terms of Macedonia, the importance of Illyrian heraldry is reduced to the coat of arms of Macedonia and the few ruling coats of arms. All other coats of arms remain virtually out of sight of Macedonian heraldry.

As for the structure of the Korenic-Neoric Armorial, the greatest influence was Virgil Solis's *Wappenbüchlein* from 1555 (Соловјев 1954, 131). The two armorials have the same structural arrangement of the coats of arms (Filipović 2009, 191). In Solis, the coats of arms of the church (popes, cardinals, archbishops, bishops) come first. In Korenic-Neoric there are the arms of St. Hieronymus and the Lion, St. Stephen and the Emperor of Illyria, the Virgin Mary (in crescent), and Pope Gregory the Great. Then Solis shows the great combined arms of the Holy Roman Empire and the Holy See, and Korenic-Neoric the great Dominion coat of arms of Tsar Dushan. Next in Solis are the coats of arms of the twelve kingdoms subordinate to the Holy See, and Korenic-Neoric, the ten Illyrian countries. The coats of arms of the rulers and nobles are paralleled by the seven princes and other nobles of the Holy Roman Empire (Filipović 2009, 191).

Apart from the layout of the coats of arms, there is also the presentation of individual coats of arms such as those of Dalmatia, Croatia, and Slavonia (Filipović 2009, 192). The coats of arms of Primorje and Bosnia also fit here (Filipović 2009, 192–193). There is no Macedonian Coat of Arms in Solis's Armorial, but the previous situation leaves room for the assumption that other Korenic-Neoric coats of arms might have come from other European

За ознакување книга втора/
Della Imprese, second book

автор на грбовникот. Ова нè води директно до Џулио Чезаре Капачо и неговото дело За ознаките.

Втората книга од своето дело, Капачо ја започнува со разработка на лавот како грбовна фигура. Потемелниот вовед, за лавот како симбол низ една историска перспектива, во третото поглавје од книгата со наслов *Come dal Leone cauar si ponno l'imprese* или слободно преведено „какви ознаки од лав може да се прават“, Капачо преминува на конкретни хералдички блазони со лав. Така, меѓу другите ги среќаваме блазоните на Англија, Данска и Арагон (Сарасцио 1592, II 10), а токму во продолжение на нив следат блазоните на Бранковиќ, Македонија, Далмација, Бугарија и Немањик. Она што го издвојува и што го прави ова дело особено интересно за нас е дека сиве овие грбови се дадени во контекст на реални политички чинители, од времето кога е создадено истото. Вакво нешто е реткост или целосно несвојствено за други дела во коишто среќаваме вакви грбови.

Четири од петте блазона, односно оние на Македонија, Бранковиќ, Далмација и Бугарија, наоѓаат свое место и во грбовникот Корениќ-Неориќ. Блазонот на Македонија гласи: *il Leon d'oro in campo rosso di Macedonia* (Сарасцио 1592, II 11), односно на Македонија, златен лав на црвено поле. Ова е засега

единствен и најстар западноевропски извор со ваков блазон за грбот на Македонија. Значајно е и да се нагласи дека најголем дел од останатите, засега познати западноевропски извори со грб на Македонија, се на германски и англиски јазик. Блазонот на Бранковиќ гласи: *Leone tra due Corna* или во превод – лав помеѓу два рога. Мора да се напомене дека и покрај отсуството на бои во описот на грбот на Бранковиќ, овој блазон е археолошки посведочен и многукратно докажан на печати и емисии на кованици (Ацовић 2008, 168). Блазонот на Далмација гласи: *I tre capi de Leoni coronati*, односно три крунисани лавји глави. Овде повторно отсуствуваат боите, но и овој блазон е идентичен со блазонот даден во

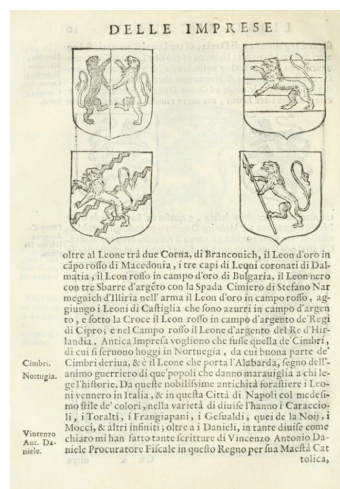
heraldic works available to the author. This leads us directly to Julio Cesare Capaccio and his book *Delle Imprese*.

Capaccio begins the second book of his work by elaborating on the lion as a charge. After a thorough introduction to the lion as a symbol through a historical perspective in the third chapter of the book titled *Come dal Leone cauar si ponno l'Imprese* (what insignias can be made of a lion), Capaccio turns to specific heraldic blazons with a lion. Thus, among others, appear the blazons of England, Denmark, and Aragon (Capaccio 1592, II 10), followed by those of Brankovic, Macedonia, Dalmatia, Bulgaria, and Nemanjic. What sets this work apart and what makes it especially interesting to us is that all

of these coats of arms are given in the context of real political actors of the time it was created. This is rare or completely unknown in other works in which we encounter such arms.

Four of the five blazons (those of Macedonia, Brankovic, Dalmatia, and Bulgaria) also appear in the Korenic-Neoric armorial. The blazon of Macedonia reads: *il Leon d'oro in campo rosso di Macedonia* (Macedonia's golden lion on a red field) (Capaccio 1592, II 11). This is the oldest Western European source with such a

blazon for the coat of arms of Macedonia. Most of the other currently known Western European descriptions of coats of arms of Macedonia are in German and English. Brankovic's blazon reads: *Leone tra due Corna* (a lion between two horns). Despite the absence of colors in the description of Brankovic's coat of arms, this blazon is attested archaeologically and has been repeatedly identified on seals and coins (Ацовић 2008, 168). The Dalmatia blazon reads: *I tre capi de Leoni coronati* (three crowned lion heads). The colors again are missing, but this blazon is identical to the blazon given in Virgil Solis's *Wappenbüchlein*. The blazon of Bulgaria reads: *il Leon rosso in campo d'oro di Bulgaria*

Од За ознаките книга втора/From *Della Imprese*, second book

Wappenbüchlein на Виргил Солис. Блазонот на Бугарија гласи: *il Leon rosso in campo d'oro di Bulgaria* или во превод на Бугарија – црвен лав на златно поле. Блазонот што се однесува на Немањик гласи *Leon nero con tre sbarre d'argento con la spada cimiero di Stefano d'Ilyria* или во превод црн лав со три сребрени појаса со копје, грб на Стефан на Илирија (Capaccio 1592, II 11). Во илирските грбовници со ваков опис е членката на Немањик. Со таа разлика што лавот е црвен, а не црн.

Во практика, ова значи дека помеѓу *Wappenbüchlein* и *Delle imprese*, дури седум од десетте грбови на илирските земји потекнуваат од овие две дела. Соодветно, тука се вклучува и грбот на Бранковиќ. Грбовите на Рашка и Илирија ги има на Родословље господе српске и босанске. Така, единствен грб којшто не е посведочен во друг хералдички извор останува само грбот на Србија. Мотивот на овој грб сепак има артефактна потврда. Најраната е од 1397, во Дечанскиот манастир (Ацовиќ 2008, 103 – 105).

Имајќи го предвид изнесеното дотука, следува дека без разлика дали е точна тезата за грбовникот Корениќ-Неориќ како препис или оригинал, она што со сигурност го знаеме е дека во ист период во Неапол ги имаме дон Педро Охмучевиќ, Капачо и Матео Јериниќ. Дотолку повеќе што знаеме дека и Охмучевиќ и Капачо се во кореспонденција уште од 1582 година (Селовски, 2016).

Имено, како што забележува Селовски во делото Животот на Торквато Тасо (*La vita di Torquato Tasso*) (Serassi 1785, 545), се наоѓа податок за писмо од Капачо до Охмучевиќ. Цитатот во делото открива малку за содржината на инаку долгото писмо, па сепак, едно станува сосема извесно, имено дека двајцата се познавале. Точната содржина на писмото сигурно крие важни податоци за односот помеѓу двете личности. Затоа истражувањето и пронаоѓањето на ова писмо, како и на одговорот на Охмучевиќ или пак на некои други писма, треба да биде нова цел при истражувањето на развојот на илирската хералдика.

Ако се прифати теоријата на А. Соловјев

(Bulgaria's is a red lion on a golden field). The blazon that refers to Nemanjic is as follows *Leon nero con tre sbarre d'argento con la spada cimiero di Stefano d'Ilyria* or translated a black lion with three silver belts with a sword, coat of arms of Stephen of Illyria (Capaccio 1592, II 11). In the Illyrian Armorial this the description of the Nemanjic's crest With one difference, the lion is red, not black.

In practice this means that between the *Wappenbüchlein* and the *Delle Imprese* seven of the ten coat of arms of the Illyrian countries come from these two works; this includes the coat of arms of Brankovic. The coats of arms of Raska and Illyria are found in *Rodoslovlje gospode Srpske i Bosanske*. Thus, the only coat of arms that does not appear in another heraldic source is that of Serbia, although the motif of this coat of arms still has an artefact confirmation. The earliest is from 1397 in the Decani Monastery (Ацовиќ 2008, 103–105).

It follows that whether the Korenic-Neoric armorial is a copy or an original, we know for certain that in the same period in Naples we have Don Pedro Ohmucovich, Capaccio, and Mateo Jerinic.

We also know that Ohmucovich and Capaccio had corresponded since 1582 (Селовски, 2016). As Selovski

notes in the work *Life of Torquato Tasso* (*La vita di Torquato Tasso*) (Serassi 1785, 545), there a letter from Capaccio to Ohmucovich exists. The quote in that work reveals little about the content of the otherwise long letter, yet it is quite clear that the two knew each other. The exact contents of the letter would certainly reveal important information about the relationship between the two. Finding and analyzing this letter, as well as Ohmucovich's response or some other letters, should therefore be a new goal in exploring the development of Illyrian heraldry.

If one accepts Solovyev's theory that there is a lost Ohmucovich armorial, which would have been completed around 1590, then we

oltre al Leone trà due Corni, di Branconich, il Leon d'oro in campo rosso di Macedonia, i tre capi di Leoni coronati di Dalmatia, il Leon rosso in campo d'oro di Bulgaria, il Leon nero con tre Sbarre d'argento con la Spada Cimiero di Stefano Narmegnich d'Illyria nell'arma il Leon d'oro in campo rosso, aggiungo i Leoni di Castiglia che sono azurri in campo d'argen

Текстот за Македонија /Text about Macedonia

дека постои изгубен Охмучевиќев грбовник, којшто бил конечно изготвен околу 1590 година, тогаш треба да ја провериме можноста, Капачо да се послужил со тој грбовник или со другите документи на Охмичевиќ како извори за своето дело. Ако се има предвид годината на посочената преписка помеѓу двајцата, ова, се разбира е можно. Но тогаш не е јасно зошто Капачо ја споменува само челенката за грбот на Стефан Немањиќ кога сите останати примери се грбови? Донекаде е симптоматична и употребата на терминот *cimiero* кој што на унгарски значи токму грб (Матковски 1970, 37), а се употребува во илирските грбовници. Сепак, треба да се има предвид дека во времето за кое зборуваме било својствено дела да се печатат и десет години подоцна откако ќе бидат напишани како и потребата на Охмучевиќ да создаде документ кој ќе биде втемелен на проверлива основа што значи дека и Охмучевиќ би можел да биде запознаен со ракописот пред печатење.

Од изнесеното, полесно може да се прифати дека Охмучевиќ се користел со делото на Капачо отколку обратно. Ова пак, ни остава можност да го доуточниме можното раздробје во коешто би бил создаден претпоставениот Охмучевиќев изгубен грбовник. Доколку навистина постоел, истиот би бил создаден помеѓу 1592, односно после издавањето на За ознаките и 1594 година, односно пред добивањето на конечната потврда за признавање на благородништвото на дон Педро Охмучевиќ. Во секој случај, овде неминовно се наметнува прашањето со кое друго постаро дело се користел Капачо при создавањето на За ознаките? Одговорот на ова прашање задолжително ќе нè однесе уште понапред во хералдичка смисла и можеби конечно ќе направи врска меѓу припишаните грбови на Александар Македонски и македонскиот земски грб. Едно дело со ваков потенцијал се разбира е грбовникот на Гарсија Алонзо де Торес Rey de Armas de Argo, од 1496 година кое се чува Biblioteca

should check the possibility of Capaccio using that armorial or other Ohmucheovich documents as sources for his work. Given when the two corresponded, that is possible. But then it is not clear why Capaccio mentions the crest of Stefan Nemanjic's coat of arms when all the rest examples are coats of arms? Somewhat symptomatic is the use of the term *cimiero* which in Hungarian means exactly that coat of arms (Матковски 1970, 37), and is used in the Illyrian armorials. Still, one must have in mind that at the time of speaking it wasn't uncommon for works to be printed even ten years later

once they are written as well the need of Ohmucheovich to create a document that will be based on other verifiable work which in turn means that Ohmucheovich could have been familiar with the work before publication.

From these facts it can be more readily accepted that Ohmucheovich used Capaccio's work than vice versa. This, in turn, leaves us with the opportunity to elaborate on the possible period in which the supposed lost Ohmucheovich armorial would have been

created. If it had existed it would have been made between 1592 (i.e., after the publication of *Delle Imprese*) and 1594 (before receiving the final confirmation of the recognition of the nobility of Don Pedro Ochmucheovich). In any case, the question that inevitably arises is what other older work was used by Capaccio in the creation of *Delle Imprese*? The answer to this question will definitely take us even further in heraldic sense and maybe it will finally produce the link between Alexander's contributed coat of Arm and the Macedonian coat of arms from the Illyrian armorials. Of course, one work with such potential is the armorial of Garcia Alonzo de Tores Rey de Armas de Argo, from 1496 kept in Biblioteca de Catalunya, as 529 ms. where the blazon of Alexander's coat of arms is gules, a lion or.

This largely answers the question of the source

Насловна страна од *Животој на Тасо*
Front page of *The life of Tasso*

de Catalunya, 529 ms. каде што блазонот на александровиот грб гласи црвено златен лав.

На овој начин, во голема мера се одговара на прашањето од кој извор, македонскиот земски грб преминал во илирската хералдика, но и од кој извор преминал бугарскиот. Имено, ова е прво и засега единствено место на коешто грбовите на двете земји се исти како во илирската хералдика и се наоѓаат толку блиску еден до друг во европско хералдичко дело. Треба да напоменеме дека според Војников извор за грбот на Македонија и на Бугарија треба да се бара во грбот на Влашка од гербовникот на Мартин Шрот, издаден во Минхен во 1580 (Војников, 2011). Ова се разбира треба да биде разгледано.

Редоследот на блазоните во *Delle imprese* е следен: Бранковиќ, Македонија, Далмација, Бугарија и Немањик; доволно јасно ни покажува дека Капачо немал претензии за некаква поврзаност на двата грба. Инаку би се очекувало тоа да ни биде соопштено преку некаков коментар. Ова е битно пред сè во контекст на подоцнежната инверзија на двата блазна. Во светлото на ова ново сознание, вреди и да се прокоментира неоснованото толкување на Ацовиќ за сомнителната автентичност на македонскиот грб. Ацовиќ, цитирајќи необјавен труд на Иво Банац, изнесува тврдење дека македонскиот грб е инверзија на бугарскиот, во контекст на територија со историско, но без државно педигре (Ацовиќ 2008, 172). Иако во продолжение тој дава три блазна на грбот на кралот на Македонија (Ацовиќ 2008, 268 – 271) и прифаќа дека постои можност, грбот на Македонија да потекнува од припишаниот грб на Александар Македонски, сепак поблиско му е мислењето за наводната поврзаност на инверзијата со Самоиловото Царство или пак некоја друга неискажана причина. Притоа, тој прави и хронолошка грешка. Имено, според самиот Ацовиќ, лавот како бугарски државен симбол ќе се зацврсти со владеешњето на Калојан (Ацовиќ 2008, 166), па останува нејасно каква врска има

of the Macedonian land coat of arms in Illyrian heraldry as well as the source of the Bulgarian coat of arms. Namely, this is the first and so far the only place where the coats of arms of the two lands appear the same as in Illyrian heraldry and in close proximity in a European armorial. We should note that according to Vojnikov the source for the coats of arms of Macedonia and Bulgaria should be sought in the coat of arms of Wlachia from the armorial of Martin Schrot, published in 1580 in Munich (Vosnikov, 2011). This of course should be taken in consideration.

The order of the blazons in *Delle Imprese* is: Brankovic, Macedonia, Dalmatia, Bulgaria, Nemanjic; it is clear that Capaccio saw no connection between the two arms, otherwise we would expect comment from him on it. This is important in the context of the later transposition of the two blazons. In the light of this new insight, it is also worth commenting on Acovic's baseless interpretation of the

dubious authenticity of the Macedonian coat of arms. Acovic quotes Ivo Banac's unpublished paper as claiming that the Macedonian coat of arms is an inversion of that of Bulgarian in the context of a territory with a historical pedigree but no state pedigree (Ацовиќ 2008, 172). Although in the following he gives three blazons of the coats of arms of the King of Macedonia (Ацовиќ 2008, 268–271) and acknowledges that there is a possibility that the coat of arms of Macedonia may have originated from the attributed coat of arms of Alexander the Great. Yet he is closer to think that the transposition of the two arms is due to an alleged connection to Samoil's Kingdom or some other unexplained reason. He also makes a chronological error. Thus, according to Acovic himself, the lion as a Bulgarian state symbol would be strengthened by the reign of Kaloyan (Ацовиќ 2008, 166), so it remains unclear what this has to do with Samoil, who lived some two hundred years earlier and in pre-heraldic times. Most probably unconsciously put Samoil's reign

DELL' EDIZIONI.

545

* — La Gierusalemme Liberata ec. di nuovo ristampata, e da infiniti errori, che si veggono nell' altre impreffioni, corretta per Tomaso Colto. Aggiuntovi alcune Annotazioni di M. Giulio Cesare Capaccio. In Napoli appresso Gio. Battista Cappelli. 1582. in 12.

Il Baruffaldi nel fello de' suoi Ragionamenti sopra il Tasso novando quelle poche edizioni della Gerusalemme, delle quali gli era riuscito d'aver notizia, che non oltrepassano il numero di trenta, rammenta quella del Cappelli fatta in Napoli nel 1582, ma dice essere in 4. A me non è parso un venuto fatto di veletta di quella forma, se di trovata, accennata in verso Catalogo; tuttavia ne potrebbon essere state fatte due nell' anno medesimo, l'una in 4., e l'altra in 12. Ora parlando di quella in 12., la mia pollicatura, dico, essere copia della prima edizione di Ferrara fatta dal Boiardo, e quando la di lui dedicazione al Duca Alfonso in data de' 24. Giugno 1574. Puraltro qui da di Napoli è molto più corretta per la molta diligenza usata dal celebre Tommaso Colto, il quale in un Avviso a' Lettori, che vi premette, afferma, che nell' esemplare da' Colto da correggere ci aveva trovato tanti e tali errori, che gli ho fatto l'istesso letto, averebbe volentieri lasciato di altri avvisi. Perché dico, oltre a quegli errori, che dalle stampe son segnati nel fine, vi se ne veggio sover' entro tanti, e la maggior parte importantissimi, che ogni persona intendente potrà leggendo facilmente accorgersi quanto quella nostra impreffione sia di gran lunga più corretta dell' altre, e quanto col miglioramento del puntare vi si renda più chiaro il senso. Oltre il pregio della correzione si rende commendabile quella stampa anche per le Annotazioni del Capaccio fatte in fine del Poema, le quali non si leggono altrove, e neppure nella Venezia edizione di tutte l' Opere del nostro Poeta. Per altro quelle Annotazioni non confondono, che in una lunga lettera scritta dal Capaccio al Sig. Pietro Cimachievich de' Veglia, nella quale dopo d'aver delcrita minutamente la Città di Gerusalemme, ragiona della spedizione fatta da' Cristiani per conquistarla, e parla di poi a parlare del Poema del Tasso, rilevandone i pregi con molta dottrina, e non minore giudizio.

Споменувањето на Охмучевиќ/ Mentioning Ohmučević

тоа со Самоил, кој живеел околу двесте години порано и во предхералдичко време. Најверојатно несвесно, Ацовиќ го става времето на владеење на Самоил во Второто Бугарско Царство. Имајќи предвид дека во времето на настанувањето на *Delle imprese* и грбовникот Корениќ-Неориќ, Александар Македонски, а со него и Македонија се многукратно почесто среќавани имиња во европската литература, па и картографија од Бугарија, а веројатно и во другите балкански земји, таквите тврдења се неосновани. Дотолку повеќе што ниту современите бугарски автори кои работат на хералдичко поле, а кои се осврнуваат на Самоил како на нераскинлив дел од бугарската државна традиција, не го поврзуваат лавот со Самоил (Војников 2017, 43).

Напротив, сосема природно е да се прифати дека македонскиот и бугарскиот грб имаат независен развој. Тврдењето на Ацовиќ би можело да има тежина само доколку под Бугарија се подразбира византиската тема којашто опфаќа делови од Македонија и Србија. Но ова, се разбира не може да се прифати повторно заради добро познатите граници на Македонија, но и градовите во неа (Матковски, 1970, 54). Инверзија на овие два грба сепак има. Со појавувањето на За ознаките, се чини повторно се актуелизира прашањето на причините за истата, од Витезовиќ. Она што збунува е дека Витезовиќ поседува два илирски грбовници – оловскиот и алтановиот. Тој ги проучува при создавањето на својата Стематографија, а во алтановиот грбовник дури врши и корекции на латинскиот текст и тоа токму на грбот на Македонија (Палавестра 2010, 90). Со тоа, случајот се усложнува до бесконечност.

Како заклучок може да се каже дека покрај *Wappenbüchlein* на Виргил Солис, и *Delle imprese* на Џулио Чезаре Карпачо значајно влијае при создавањето на грбовникот Корениќ-Неориќ, а со тоа и на целата илирска хералдика. Постои солидна основа да се смета дека моделот на македонскиот земски грб од илирската хералдика е преземен од *Delle imprese*. Истото се однесува и на грбовите на Бугарија и Бранковиќ. Начинот на

in the second Bulgarian empire. Such claims are groundless, bearing in mind that at the time of the *Delle Imprese* and the Korenic-Neoric coat of arms, Alexander the Great —and with him Macedonia—were far more frequent names in European literature and cartography than Bulgaria, and probably other Balkan countries. Moreover, even modern Bulgarian heraldic authors who consider Samoil an integral part of Bulgarian state traditions do not associate the lion with him (Војников 2017, 43).

Грбот на Охмучевиќ од надгробна плоча од 1569 г./ Arms of Ohmuzevic on gravestone of 1569

On the contrary, it is quite natural to accept that the Macedonian and Bulgarian arms developed independently. Acovic's claim could only have weight if "Bulgaria" meant a Byzantine theme covering parts of Macedonia and Serbia. But this, of course, again cannot be accepted because of Macedonia's well-known borders, but also the cities within it (Матковски, 1970, 54). However the transposition of the two coats of arms is a fact. With the emergence

of *Delle Imprese* it seems that the question of the reasons for the transposition by Vitezovic arise again. What is confusing is that Vitezovic owned two Illyrian armorials: the Olovo and the Althan. He studied them in the creation of his *Stematographia* and in the Althan armorial he even made corrections to the Latin text for the coat of arms of Macedonia (Палавестра 2010, 90). This infinitely complicates the case.

In conclusion, it can be said that in addition to the *Wappenbüchlein* of Virgil Solis, *Delle Imprese* by Julio Cesare Carpaccio significantly influenced the creation of the Korenic-Neoric armorial, and thus all Illyrian heraldry. There is a solid basis for the belief that the model of the Macedonian land coat of arms from Illyrian heraldry came from the *Delle Imprese*. The same applies to the coat of arms of Bulgaria and Brankovic. The way the blazons are deployed on

којшто се распоредени блазоните на овие грбови ни дава за право да сметаме дека тие имаат различен хералдички развој, а пронаоѓањето на делата со коишто се служи Капачо, како извори недвосмислено ќе го докажат тоа. Во грбовникот на Солис и делото на Капачо се наоѓаат грбовите на седум од десетте илирски земји.

Во европската хералдика, грбот на Македонија се јавува практично истовремено со грбовите на останатите балкански земји. Во своите почетоци, и кај него има нехомогеност што е својствена и за другите јужнословенски грбови, коишто подоцна во илирската хералдика ќе добијат постојан облик. Во тој контекст, илирската хералдика и покрај своите фиктивни темели, содржи доволен дел грбови што се преземени од постар европски хералдички корпус.

these coats of arms allows us to consider them to come from divergent heraldic development, and to find the works that Carpaccio used as sources would prove this unequivocally. In the Solis Armorial and Carpaccio's Armorial we find coats of arms of seven out of ten Illyrian countries.

In medieval European heraldry the coat of arms of Macedonia appeared practically simultaneously with the coats of arms of other Balkan countries. In its beginnings it too had a certain inhomogeneity inherent in the other south Slavic coats of arms that only became permanent in Illyrian heraldry later on. In this context, Illyrian heraldry, despite its fictitious foundations, contains a sufficient number of coats of arms taken from older European heraldry.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- Ацовић Драгомир М. (2008), *Хералдика и Срби*, Београд: Завод за уџбенике.
- Войников Иван (2011) „Македонија през погледа на хералдиката (XIV-XVIII век)“ - *Херолд*, 3, 2011.
- Войников Иван (2017), *История на българските държавни символи*, Велико Търново: Абагар.
- Динић М. (1966) „Реља Охмучевић - историја и предање“, *Зборник радова Византолошког института IX*, Београд.
- Јоновски Јован (2009), „Грбовите на Македонија“, *Македонски хералд* 3, Скопје: Македонско хералдичко здружение (МХЗ).
- Јоновски Јован (2015), *Симболите на Македонија*, Скопје: Силсонс.
- Нацевски Иван (2015), „Односот помеѓу црвениот и златниот лав во делото „Грбовите на Македонија“ од академик Александар Матковски“, *Македонски Хералд* 9, Скопје: МХЗ
- Нацевски Иван (2016), „Блазон на лавот во припишаните грбови на Александар III Македонски“, *Македонски Хералд* 10, Скопје: МХЗ.
- Матковски Александар (1970), *Грбовите на Македонија*, Скопје: Нова Македонија – ИНИ.
- Палавистра Александар (2010), *Илирски грбовници и други хералдички радови*, Београд: Завод за уџбенике.
- Селовски Клемен (2016), „Од грба Александра Македонског до грба Македоније“, *Оцило* 9-10, Београд: Друштво српских грбоносаца.
- Соловјев Александар (1933) „Постанак илирске хералдике и породица Охмучевић“, *Гласник Скопског научног друштва XII*, Скопље.
- Жефаровић, Х., Т. Месмер (1972) *Стематологија*,

изображеније оружјј илирских (приредил Д. Давидов), Нови Сад.

- Capaccio Giulio Cesare (1592), *Delle imprese trattato in tre libri diviso: Nel primo, del modo di far l'impresa dal qualsivoglia oggetto, o naturale, o artificioso con nuoue maniere si ragiona -- Nel secondo, tutti ieroglifici, simboli, e cose mistiche in lettere sacre, o profane si scuoprano, e come da quegli cauar si ponno l'impresa -- Nel terzo, nel figurar degli emblemi di molte cose naturali per l'impresa si tratta*, Napoli.
- Clemmensen Steen (2017), *Ordinary of medieval armorials*, Farum.
- Cubiccioiti Francesco (1898), *Vita di Giulio Cesare Capaccio con l'esposizione delle sue opere*, Campagna.
- Čosić Stjepan (2015), *Ideologija rodoslovlja Korjenić - Neoričev grbovnik iz 1595*, Zagreb – Dubrovnik: Zavod za povjesne znanosti HAZU u Dubrovniku.
- Filipović Emir O. (2009), *Grbovnik Virgila Solisa I ilirska heraldika*, Radovi 41, Zagreb: Zavod za hrvatsku povijest.
- Serassi Pierantonio (1785), *La vita di Torquato Tasso scritta dall'Abate Pierantonio Serassi e dal medesimo dedicata all'altezza reale di Maria Beatrice d'Este arciduchessa d'Austria*, in Roma:
- Solovjev Aleksandar (1954), „Prinosi za bosansku I ilirsku heraldiku“, *Glasnik Zemaljskog muzeja*. Nova serija – Arheologija, 9-10, Sarajevo.
- Vitezović Pavlo Ritter (1702), *Stemmatographiae illyricanae*, Zagreb.
- Voynikov Ivan, „Macedonia from a Heraldic Perspective (14th -18th C.)“, *Herold* 3, 2011.

ВОВЕДНИ БЕЛЕШКИ ЗА ХРВАТСКАТА ОПШТИНСКА ХЕРАЛДИКА И ВЕКСИЛОЛОГИЈА

Желько Хајмер

Хрватско хералдичко и вексололошко
друштво
<https://orcid.org/0000-0003-1349-9704>

УДК 929.6:929.9(497.5)
Рецензирана статија

SOME INTRODUCTORY NOTES ON CROATIAN MUNICIPAL HERALDRY AND VEXILLOLOGY

Zeljko Heimer

Croatian Heraldic and Vexillologic
Association
<https://orcid.org/0000-0003-1349-9704>

UDC 929.6:929.9(497.5)
Peer-reviewed article

АПСТРАКТ

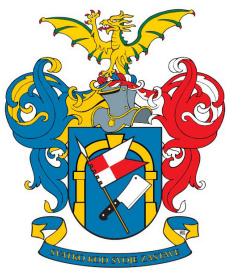
Статијата претставува преглед на историјата и сегашната состојба на хрватската општинска хералдика и вексилологија. Таа дава кус преглед на историскиот развој и основа за хералдичката обнова, започната во средината на 1990-те. Ја дава сегашната легислатива и регулација и процедурите коишто се инволвирани при дизајнирање, усвојување и одобрување општински грбови и знамиња, потенцирајќи некои интересни феномени што се појавуваат при нивната употреба, како што се церемонијалните знамиња. Го анализира бројот на усвоени и одобрени симболи што се во употреба во Хрватска.

Клучни зборови: општински грбови, општинско знаме, хрватска хералдика, хрватска вексилологија, идентитетски симболи.

ABSTRACT

The paper presents an overview of history and the current state of Croatian official municipal heraldry and vexillology. It provides a brief overview of its historical development, providing the basis of the heraldic restoration which began in the mid-1990s. It presents the current legislation and regulations and the procedures involving the design, adoption, and approval of municipal coats of arms and flags, highlighting some particular phenomena appearing in their use, such as the ceremonial flags. It analyses the number of adopted and approved symbols in use in Croatia.

Keywords: municipal coat of arms, municipal flag, Croatian heraldry, Croatian vexillology, identity symbols.

1. ИСТОРИСКА ОПШТИНСКА ХЕРАЛДИКА ВО ХРВАТСКА

Градовите во денешна Хрватска имаат регистрирано печати со хералдички и протохералдички елементи од 11 век наваму. Најстарата матрикула што припаѓа на грб на еден хрватски град е повелбата дадена во Будим од кралот Матија Корвин, за градот Вараждин, на 8 јули 1464 година (сл. 17) (Horvat 1993, 380). Градот Крапина се стекнал со грб од кралот Сигизмунд, грб којшто се користел на печат (сл. 1) во 14 век, а бил потврден од кралот Рудолф II во 1588 (Laszowski 1895). Грбови се прикажани на печатот на заедницата Драганиќ во 1519 (*ibid*). Сењ се стекнал со грб (односно се потврдил постар грб што се користел) од кралот Рудолф II, на 2 мај 1607 година во Прага (Gulin 1993). Риека се стекнал со грб (сл. 3) од Леополд I на 6 јуни 1659 (Oštrić 2002, 59 – 60), Карловац го добил од кралот Јосиф II на 8 октомври 1781 (сл. 21) (Lopašić 1879, 54), и тој им дал грб на градовите Врбовско и Равна Гора во 1785 (Oštrić, *ibid*), итн.

Уште од терезиниот период, поголем број градови се стекнале со грбовни матрикули, со што им се дало правото да користат грбови, печат и црвен восок. Окрузите, древните поголеми територијални единици, коишто биле организирани во терезиниот период, во тоа време исто така се стекнале со правото на користење грб (Laszowski 1902).

Во Далмација, за време на таканареченото второ австриско владеење (1813 – 1918), одреден број градови добиле свои грбови, одобрени од Министерството за внатрешни работи, а меѓу нив се Имотски (Laszowski 1932, 32 – 33), Омиш (*Idem*, 46 – 47) и Корчула (*Idem*, 36 – 37) (сл. 19, 26).

Други градови постепено ги хералдизирале своите традиционални печати, и до 19 век веќе користеле грбови. За овие, можеби е потешко да се одреди кога се случила хералдизацијата. Така, знаеме дека Загреб го користи печатот од 14 век во грбовна форма од 1499 (Heimer

1. HISTORICAL MUNICIPAL HERALDRY IN CROATIA

The cities in what is today Croatia had recorded seals with heraldic and proto-heraldic elements from the 11th century onward. The oldest armorial patent granting arms to a city in Croatia is the charter granted in Budim by King Mathias Corvinus to the city of Varaždin on 8 July 1464 (Fig. 17) (Horvat 1993, 380). The city of Krapina was granted a coat of arms by King Sigismund, used in a seal (Fig. 1) in the 14th century and confirmed by King Rudolf II in 1588 (Laszowski 1895). Coats of arms are shown in the seal of community of Draganić in 1519 (*ibid*). Senj was granted arms (older arms have been confirmed in use) by King Rudolph II on 2 May 1607 in Prague (Gulin 1993). Rijeka was granted arms (Fig. 3) by Emperor Leopold I on 6 June 1659 (Oštrić 2002, 59–60), Karlovac received arms from King Joseph II on 8 October 1781 (Fig. 21) (Lopašić 1879:54) and he granted arms to the towns of Vrbovsko and Ravna Gora in 1785 (Oštrić, *ibid*), and so on.

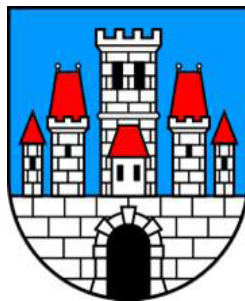
In the Maria Theresa era, a number of cities were granted armorial patents, giving them the right to use a coat of arms, a seal, and red wax. The counties, ancient larger territorial units which were reorganized in the Theresian period, were similarly granted arms at that time (Laszowski 1902).

In Dalmatia, during the so-called Second Austrian Rule (1813–1918), a number of cities and towns had their arms approved by the Ministry of Interior, among them Imotski (Laszowski 1932, 32–33), Omiš (*Idem*, 46–47), and Korčula (*Idem*, 36–37) (Fig. 19, 26).

Other cities and towns gradually heraldized their traditional seals and by the 19th century used such coats of arms. For these it may be difficult to determine when the heraldization oc-

сл./ fig. 1

сл./ fig. 2

сл./ fig. 3

сл./ fig. 4

2009, 31 – 36). Грбовите на јадранскиот брег имале печати дури и порано, на пр. Шибеник имал веќе познат грб од 1255, а хералдизиран дури во 19 век (Galvani 1884, 9 – 15), а слично може да се каже и за градовите Задар, Сплит (сл. 26), Корчула итн.

Во внатрешноста, Јастребско имал печат од 15 век, што бил заменет во 1615 со нов, којшто бил прикажан на штит (Laszowski 1895). На Самобор му бил потврден грбот од 16 век од кралот Леополд II, во 1525, и исто така, од кралот Фердинанд I во 1528 (*Ibid*), а хералдизиран на неговото знаме во 1756 (Feletar 2004, 6). Исто така, може да се пронајдат и други вакви примери.

До крајот на 19 век, Штрел во неговата книга „Грбовник“ (*Wappenbuch*) забележал 54 градови коишто употребуваат грбови (19 во Хрватска – Славонија, 21 во Далмација, 13 во Истра и 1 во Унгарија) (Ströhl 1904).

По Првата светска војна, Лашовски во неговиот албум презентирал 111 грба на градови во денешна Хрватска (Laszowski 1932). Два случаја се познати за усвојување грб во меѓувоенниот период – Винковци во 1922 (сл. 5) (Klajn 1964)¹ и Сушак (сега источен дел од градот Риека). (Žic 1993).

По Втората светска војна, новиот режим имал сомнеж кон хералдиката, и ја избегнувал. Иако првично била забележана употребата на грбови со одредени модификации или додадени идеолошки амблеми, сепак до 1950-тите, употребата на општинските симболи целосно замрела.

Општините пак, во 1960-тите години повторно ја откриле социјалната придобивка од имањето заеднички симбол, и започнале да усвојуваат нивни „грбови“ – некои се базирале на историски грбови, други биле под силно влијание од современиот графички дизајн и „логоманијата“, и секако зачестена вклучителност на симболи од социјалистичката идеологија (Cf. Čimbur 1985) (сл. 14, 23). Натоварени со идеолошка симболика, овие биле во голем дел извадени од употреба во 1990, и започнала сосема нова ера на хералдичко оживување.

curred. We know that Zagreb used its 14th-century seal in armorial form as early as 1499 (Heimer 2009, 31–36). The cities along the Adriatic coast had seals even earlier, e.g., Šibenik has seal known since 1255, but heraldized in the 19th century (Galvani 1884, 9–15), with similar histories in Zadar, Split (Fig. 26), Korčula...

Inland, Jastrebarsko had a 15th-century seal, replaced in 1615 with a new one showing it in a shield (Laszowski 1895). Samobor had its 16th century arms confirmed by King Leopold II in 1525 and also by King Ferdinand I in 1528 (*Ibid*), heraldized on its flag in 1756 (Feletar 2004, 6). Other examples may be found.

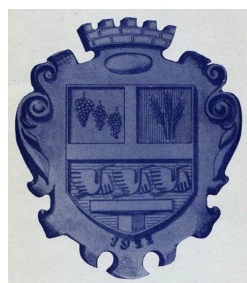
By the end of the 19th century Ströhl, in his *Wappenbuch*, records 54 cities in today's Croatia using coats of arms (19 in Croatia-Slavonia, 21 in Dalmatia, 13 in Istria, and 1 in Hungary) (Ströhl 1904).

After World War I, Laszowski presented 111 coats of arms of cities in present-day Croatia in his album (Laszowski 1932). Two cases are known of coats of arms adopted and granted in the interwar period—Vinkovci in 1922 (Fig. 5) (Klajn 1964)¹ and Sušak (now the eastern part of the city of Rijeka) (Žic 1993).

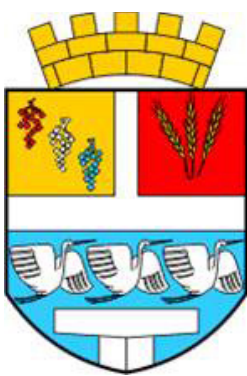
Following World War II the new Yugoslav regime was suspicious of heraldry and shunned it. Although initially the use was recorded of arms with some modified or added ideological emblems, by the 1950s the use of municipal symbols died out altogether.

However, in the 1960s municipalities rediscovered the social benefit of having a common symbol and started adopting their “coats of arms”—some based on historical arms, others much influenced by modern graphical design and “logomania”, and certainly with the frequent inclusion of symbols of socialist ideology (Cf. Čimbur 1985) (Fig. 14, 23). Burdened with ideological symbolism, these mostly dropped

from use in 1990 and an entirely new era of heraldic revival started.

сл./ fig. 5

сл./ fig. 6

2. ИСТОРИСКА ОПШТИНСКА ВЕКСИЛОЛОГИЈА ВО ХРВАТСКА

За разлика од грбовите, знамињата се осведочени за градовите на различни начини и во различни периоди. Најстари се тие коишто се познати според описите во ракописите од 13 и 14 век и/ или илустрирани на морепловските навигациски карти, познати како портолански карти, коишто пак се користеле од 13 до 17 век (сл. 7). Најстарото зачувано општинско знаме датира од доцниот 17 и од 18 век, знаме на граѓанската милиција (сл. 8), односно милициски единици, коишто градовите требало да ги обезбедат за феудалните поседници за нивна заштита. Во 19 век, овие единици станале церемонијални, а понатаму биле и распуштени, но нивните знамиња продолжиле да се користат од градовите како нивни банери.

Во доцниот 19 век постепено индустрезираното буржоаско општество ја покажувало својата општинска наклонетост преку знамињата на различни граѓански здруженија, коишто прикажувале градски симболи – и на крај, овие дизајни станале поврзани со целокупниот општински идентитет. Овие знамиња индицираат хералдички почетоци, но, вообичаено користат повеќебојни ленти во иста големина од постреволуционерната француска вексилологија, а како правило се украсени со општински грбови или други соодветни елементи. (сл. 10)

Со подемот на националното движење во Далмација, во втората половина на 19 век, и откако националните партии успеале да ги надгласаат

2. HISTORICAL MUNICIPAL VEXILLOLOGY IN CROATIA

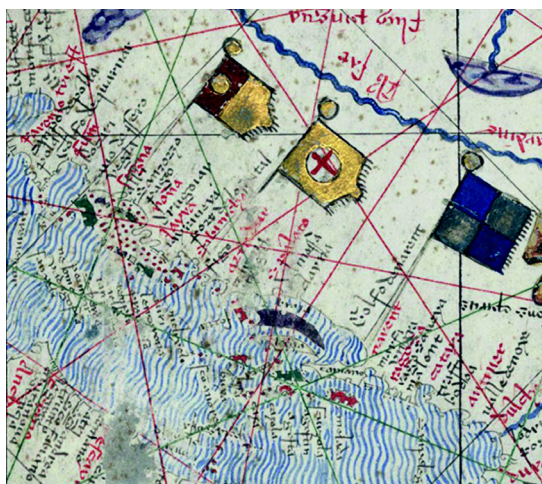
Unlike coats of arms, flags are recorded for cities in various ways and from different periods. The oldest are those known from descriptions in

13th and 14th century manuscripts or illustrated in the maritime navigational charts, known as portolans, used from the 13th to the 17th century (Fig. 7). The oldest municipal flags preserved date from the late 17th and the 18th century, being flags of civic militia (Fig. 8), i.e. military units which cities would have to provide for their feudal overlord and for their own protection.

In the 19th century these units became ceremonial and eventually disbanded, but their flags continued to be used by cities as their banners.

In the late 19th century the gradually industrialized bourgeois society exhibited its municipal affiliations through flags of various civil associations displaying the city symbols—eventually these designs became associated with the entire municipal identity. These flags show heraldic origins, but usually sport the multi-coloured equally-sized stripes of post-French Revolution vexillography, ornamented as a rule with the municipal coat of arms or some other appropriate device. (Fig. 10)

With the rise of the national movement in Dalmatia in the second half of the 19th century, and after the national parties managed to outvote autonomous (Italian) parties in local assemblies, the Croatian tricolour of red-white-

сл./ fig. 7

сл./ fig. 8

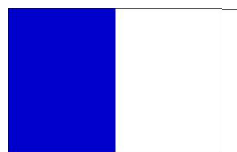
сл./ fig. 9

сл./ fig. 10

сл./ fig. 11

сл./ fig. 12

сл./ fig. 13

саат автономните (италијански) партии во месните собранија, хрватската тробојница црвено-бело-сина се појавувала како општинско знаме, украсено со месниот грб (сл. 11,13). Во континентална Хрватска, таквите знамиња исто така се појавувале за различни здруженија, но такво општинско знаме не е забележано таму.

Во првата половина на 20 век, во регионите коишто биле дел од други држави во тоа време, знамињата се појавувале во согласност со вексилолошката традиција на тие држави. Така, во регионите под италијанска контрола се појавувале еднобојни знамиња со општинскиот грб, но исто така и хоругвата, повторно со општинскиот грб во накитена изведба (Задар, Риека, Пула, Ровињ, итн.). Во регионите под унгарска контрола, знамињата биле создавани како едноставни геометриски правоаголни поделби на две или три главни бои од општинскиот грб, без никакви украси (Чаковец) (сл. 12).

По Втората светска војна, сите локални симболи биле наскоро сменети како идеолошки несоодветни. Како и да е, постепено во 1960, нов вид општинска хералдика произлегла во уметнички вкус од тој период, иако сепак биле забележани и примери од едноставен модернизирани традиционален хералдички дизајн. Знамињата како по правило биле еднобојни, со грбот што бил прикажан најчесто како еднобоен линиски цртеж (сл. 16).

Авторот идентификувал 24 општини, коишто завериле знаме пред 1990-тите. Сепак, за поголем дел нема вексилотографска врска помеѓу историските и сегашните знамиња што се користат. Од овие, 20 се одобрени од Министерството, иако 6 од нив се уште во првичниот период (1993/94), кога немало регулативи за вексилотографските принципи. Од 24-те општински знамиња „со исторска основа“ се користени од 3 единици, одобрени од Министерството по 1995 година; 4 одобрени во 1993/94; 1 неодобрено – и така 16 знамиња се новодизајнирани по „конзервативните“ правила на Комисијата. Дури и наликува дека ставот на Комисијата е дека знамињата воопшто не треба да бидат моделирани по историски прикази (Heimer 2019).

сл./ fig. 14

blue appeared in the design of municipal flags defaced with local coats of arms (Fig. 11,13). In continental Croatia such flags also appeared in quantity for various societies, but no such municipal flag was recorded there.

In the first half of the 20th century, in Croatian regions that were parts of other countries at the time, flags appeared in accordance with vexillological tradition of these countries. Thus in Italian-held regions monocoloured flags with the municipal coat of arms appeared, as well as elaborate gonfalon-type banners, again with the municipal arms (Zadar, Rijeka, Pula, Rovinj, etc.). In the Hungarian regions flags were devised as simple geometric regular divisions of two or three main colours from the municipal arms, with no defacing of any kind (Čakovec) (Fig. 12).

After World War II all local symbols were soon suppressed as ideologically unsuitable. However, in 1960 a new kind of municipal heraldry was gradually emerging in the artistic tastes of the period, although examples of simply modernized traditional heraldic design were also recorded. Flags were as a rule monocoloured with the coat of arms usually depicted as single coloured line drawing (Fig. 16).

The author identified 24 municipalities that had flags recorded before the 1990s, however, for the most part there is no vexillographic relationship between the historical and current flags. Of these 20 were approved by the Ministry, although 6 of those were in the initial 1993/94 period when no regulations for vexillographic principles existed. Of

сл./ fig. 15

those 24 “historically based” flags, 3 were approved by the Ministry after 1995, 4 were approved in 1993/94, and 1 was unapproved—thus 16 flags were designed following the “conservative” rules of the Commission. It even appears that the current position of the Commission is that the flags are not to be modelled after the historical patterns at all (Heimer 2019).

3. СОВРЕМЕНА ОПШТИНСКА ХЕРАЛДИКА И ВЕКСИЛОЛОГИЈА ВО ХРВАТСКА

Административната реформа во независна Република Хрватска била направена кон крајот на 1992 година, кога претходните големи општини биле поделени на помали општини, а некои се стекнале и со градски статус, според одредени урбани критериуми. Во исто време била воведена административна поделба на жупаниии, следејќи го традиционалниот систем којшто поствел во Хрватска пред 1918.²Првичната поделба во 1992 на 20 жупаниии плус Град Загреб,³ дополнително поделена на 70 градови и 419 општини, била дополнително поправена во неколку наврати, формирајќи нови поделби и менувајќи го статусот на други.⁴ Сегашната поделба има 20 жупаниии, со 127 градови и 429 општини, или вкупно 556 општини.⁵

Уште од самиот почеток во 1992 година, со Законот за локална самоуправа и администрација се дале правата, единиците да усвојуваат нивни симболи – грб и знаме, и набрзо процедурите и регулативите за нивните усвојувања и дизајн биле развиени.⁶ Последователните закони ги вовеле барањата дека тие симболи, усвоени од самите единици, мора да бидат одобрени од централните власти, и така Хералдичката комисија⁷ била основана во рамките на Министерството за администрација.⁸ Комисијата основала некои основни правила за дизајнот на грбот и знамето, што овозможило да произлезе систематска и доброосмислена хералдичка практика.

Основните принципи што се основани за грбовите се: мора да ги следи хералдичките правила; мора да е составен од штит и неговите компоненти; не смее да го содржи државниот грб или неговите делови; и како правило, ако постојат историски грбови, тие мора да бидат повторно усвоени.⁹

Сепак, за знамињата било пропишано да бидат еднообразни и со мала вексилолошка креативност; за општините било пропишано да бидат еднобојни во една од петте „хералдички бои“ (црвена, сина, зелена, бела или жолта), со

3. CONTEMPORARY MUNICIPAL HERALDRY AND VEXILLOLOGY IN CROATIA

The administrative reform in the independent Republic of Croatia at the end of 1992 divided the previous large communities into smaller communities (Cro. *općina*), some of which were granted, following certain urban criteria, city status (Cro. *grad*). In the same era an intermediate administrative subdivision level of counties (Cro. *županija*) was reintroduced, following the traditional system which existed in Croatia before 1918.¹⁵ The initial division in 1992 into 20 counties plus the City of Zagreb,¹⁶ further divided into 70 cities and 419 communities, was subsequently amended on several occasions, forming some new subdivisions and changing the status of others.¹⁷ The current subdivisions still comprise 20 counties, now with 127 cities and 429 communities (totaling to 556 municipalities).¹⁷

From its inception the 1992 *Law on local self-government and administration* gave local governmental units the right to adopt their symbols—a coat of arms and a flag. The procedures and regulations on their adoption and design were developed soon after.¹⁸ Subsequent laws introduced the requirement that these symbols, adopted by the units themselves, had to be approved by the central authorities, and a special Heraldic Commission¹⁹ was established within the Ministry of Administration.²⁰ The Commission established some ground rules for the design of the coats of arms and the flags, which enabled fairly systematic and mostly well designed heraldic practice to emerge.

The basic principles for the coat of arms established are: it must comply with heraldic rules; it must be composed of a shield and its contents only; it must not contain the state coat of arms or its parts; and as a rule, if a historical coat of arms existed, it must be readopted.²¹

The flags were, however, prescribed to be fairly uniform and with little vexillographic creativity—for the municipalities, mono-coloured fields in one of the five “heraldic colours”

сл./ fig. 16

грбот во средината или во копјената страна. Само мал број општини, коишто можеле да потврдат дека користеле различни знамиња во историјата, биле исклучоци (сл. 33). За жупаниите било пропишано да имаат двобојни полиња, без подетални барања за тоа како да бидат поставени боите, и повторно, грбот да биде во средината или во копјената страна од знамето. Ова овозможило варијација и резултирало со поинтересни и поразновидни вексиллошки дизајни за знамињата на жупаниите (Cf. Heimer 2004) (сл. 32).

Во текот на последните 20 години, бројни единици на локалната власт усвоиле нивни симболи по овој закон и регулативи, стекнувајќи се со одобрение од централната власт. Други општини избрале да не ги следат строгите побарувања поради една или друга причина, и усвоиле симболи коишто биле надвор од системот и не биле одобрени од централната власт. Кај некои случаи, првично усвоените „несистематски“ симболи биле заменети со тие што би биле одобрени, и така новите дизајни биле одобрени. Сепак, овој процес сè уште се одвива, иако има релативно мал број неодобрени дизајни што се во употреба.

Според информациите што се добиени од Министерството за администрација,¹⁰ сите жупаниии и само малку над $\frac{3}{4}$ од општините усвоиле симболи коишто биле одобрени од

Година/ Year	'93-'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	Σ	%
Жупаниии/ Counties	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	100
Градови/ Cities	90	1	2	-	1	1	-	-	1	1	1	-	1	1	100	78
Општини /Com'ties	222	14	27	8	21	5	7	4	4	7	4	1	3	6	333	73
Вкупно/ Total	332	15	29	8	22	6	7	4	5	8	5	1	4	7	453	78

Табела/Table 1. Годишен број на одобрени симболи за единиците на локалната власт во Хрватска, според податоците од Министерството за администрација. / Annual number of symbols approved for units of local government in Croatia, from data from the Ministry of Administration

централната власт.

Одреден број одобрени општински симболи биле примени од Министерството збирно, за годините од 1993 до 2005, и потоа индивидуално за секоја последователна година, како што е

(red, blue, green, white, yellow) with the coat of arms in the centre or offset to the hoist. Only a handful of municipalities that could prove they had used a different flag historically were allowed exceptions (Fig. 33). For the counties, two-coloured fields were prescribed, without further requirement for how the two colours should be patterned, and again, with the coat of arms in the centre or offset to the hoist. This enabled more variation and resulted in comparatively much more interesting and diverse vexillological designs for county flags (Cf. Heimer 2004) (Fig. 32).

During the last 20 years, many units of local government adopted their symbols following this law and the regulations, obtaining the approval of the central authorities. Other municipalities have, for one reason or another, chosen not to follow the strict requirements and instead adopted symbols outside the system and not approved by the central authorities. In some cases, the “unsystematic” symbols adopted initially were eventually replaced with approvable designs, which were then approved. However, this process is ongoing, even though there are relatively few unapproved designs in use.

According to the information received from the Ministry of Administration,²² all of the counties and just over three-fourths of the municipalities have adopted symbols approved by the central authorities.

The number of approved municipal symbols were received from the Ministry cumulated for the years 1993 through 2005 and then individually for every succeeding year, as presented in Table 1. This leaves 27 cities and 96 communities, i.e. total of 123 municipalities

without approved symbols.

Through painstaking labor over a number of years the research, the author obtained the approval decisions from each individual municipality to document the official blazon as approved.

приложено во табелата 1. Ова остава 27 града и 96 општински, односно вкупно од 123 општини без одобрени симболи.

Макотрпен напор од авторот бил направен за стекнување одлуки за одобрение за секоја одделна општина, во текот на долгите години од истражувањето, сè со цел за стекнување на службениот опис како што е одобрен. Ова било основата за студијата „Синтакса“, од којашто произлегла реконструирана синтакса на службениот хрватски хералдички опис (Heimer 2016). Биле собрани 284 одобренија (64,55% од 440 единици со одобрени симболи во овој момент). Авторот продолжил да собира податоци за време на подготовката за второто издание на студијата;¹¹ во моментот на пишувањето на оваа статија се пребројале 410 одобренија (90,5% од 453 единици со одобрени симболи). Ова овозможило создавање на табела 2, со одделни годишни податоци од 1993 до 2005, со скоро 36 единици коишто не биле категоризирани (односно без стекнат документ за одобрение).

Разработувањето на податоците од табела 1 и табела 2 дава интересна графа во графиконот 1, прикажувајќи линија на експоненцијален тренд со забележливи помали броеви во првите две години, забележливи пречекорувања во доцните 1990-ти и благи искачувања во 2007 и 2009. Ако трендот продолжи, без некои големи прекини во политичкиот систем и без промена на правилата и практиката,¹² можеме лесно да очекуваме постојано темпо од 2 до 3 одобрени грбови секоја година во наредната декада, и сè уште би останале нешто над 100 единици без одобрени симболи.

Очигледниот „дефицит“ во 1993 и 1994 е добро објаснет од Колановиќ (Kolanović, 2008). Имено, кога новата легислатива била донесена, одреден број општини сакале нивните, повеќе

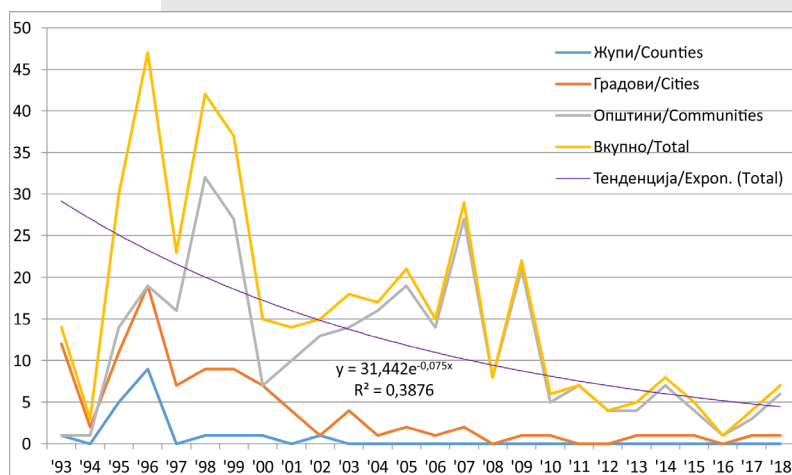
Година/ Year	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	?	'93–05
Жупани/ Counties	1	0	5	9	0	1	1	1	0	1	0	0	0	1	20
Градови/ Cities	12	2	11	19	7	9	9	7	4	1	4	1	2	2	90
Општини /Commities	1	1	14	19	16	32	27	7	10	13	14	16	19	33	222
Вкупно/ Total	14	3	30	47	23	42	37	15	14	15	18	17	21	36	332

Табела/ Table 2. Годишен број на одобрени симболи за единиците на локалната власт во Хрватска, 1993 до 2005, според познатите одлуки за одобрение /Annual number of symbols approved for units of local government in Croatia 1993 through 2018, from data from the Ministry of Administration

This was the basis for the study *Sintaksa* from which emerged a reconstructed syntax of the official Croatian blazonry (Heimer 2016). In it 284 decisions were collected (64.5% of the 440 units with approved symbols at the time). The author continued to collect the data, in preparation for the 2nd edition of the study,²³ at the time of writing of this paper counting 410 decisions (90.5% of the 453 units with approved symbols). This allowed presentation of Table 2, with individual annual data for 1993 through 2005, with merely 36 units unallocated (i.e. without an approval document obtained).

Plotting of the data from Tables 1 and 2 provides an interesting graph on Chart 1, showing an exponential trend line with notably lesser amounts the first two years, noticeable overflows in the late 1990s, and slight peaks in 2007 and 2009. If the trend continues, without any major disruption in the political system and without

Графикон/ Chart 1. Годишен број одобрени симболи за единиците на локалната власт во Хрватска/ Annual number of symbols approved for units of local government in Croatia.

	Бр. на единици на локалната власт/Nr. of Units of Local Government (2018)	Бр. на единици со одобрени симболи од централната власт/Nr. of Units with the Symbols Approved by Central Authorities	Бр. на единици со симболи во употреба /Nr. of Units with Symbols in Use (FAME, 2018)	Бр. на единици со церемонијално знаме/Nr. of Units with a Ceremonial Flag (FAME, 2018)	
Жупанији/ Counties	20	20	100%	11	55%
Градови/ Cities	127	100	78%	50	39%
Општини/ Comties	429	333	73%	205	48%
Вкупно/ Total	576	453	78%	266	46%

Табела/ Table 3. Број на единици на локалната власт со симболи запишани во ФАМЕ и бројот на забележани церемонијални знамиња/
Number of units of local government with symbols recorded in use on the FAME and the number of reported ceremonial flags.

или помалку избрзани, симболи да бидат одобрени. Колановиќ, кој го раководел Државниот архив во тоа време, барал од Министерството да ги сопре одобренијата без да се достави експертско мислење. Иако неколку одобренија „избрзано“ поминале низ бирократијата, Колановиќ успеал да го убеди Министерството дека е потребна специјална комисија, па процесите за одобренијата биле стопирани и во 1995 година биле донесени амандмани за Законот, со што се формирала експертска комисија за да даде процена за предложените симболи. Очигледно, кога Комисијата започнала со работа, имало забрзување на одобрени дизајни. Врвовите во доцните 2000-ти се поради промената на членовите во Комисијата и привремено се забавило темпото коешто се одвивало до тогаш.

Сепак, бројот на единици што имаат грб (барем, во скоро секој случај знамето било одобрено и усвоено), регистриран на интернет-страницата на ЗГСЕ (Знамиња и грбови на современата ера, *The Flags and Arms of the Modern Era FAME*)¹³ го зголемил процентот на 93% (Види табела 3). Сепак, треба да се земе предвид дека

change of the rules and practices,²⁴ Croatia may easily expect a steady pace of 2 to 3 coats of arms approved every year in the next decade, still leaving well over 100 units without approved symbols.

Kolanović aptly explains the apparent “deficit” in 1993 and 1994 (Kolanović 2008)—when the new legislation was passed, a number of municipalities sought approval for their more or less hastily made symbols. Kolanović, who headed the State Archives at the time, pleaded with the Ministry to restrain the approvals without some expert opinions provided. Although several a dozen of approvals were “rashly” passed through the bureaucracy, Kolanović managed to convince the Ministry that a special commission was required and the approval processes were halted. In 1995 amendments to the Law were introduced, forming an expert commission to provide evaluation of proposed symbols. Obviously, when the Commission started to work there was a rush of approved designs, with natural damping of the frequency. The double peak in the late 2000s follows a change of members in the Commission and a temporarily slower pace before that.

However, the number of local governmental units with a coat of arms (in almost all these cases they have an adopted and approved flag, as well) as registered on the FAME (*The Flags and Arms of the Modern Era*) website²⁵ raises the percentage to 93%. See Table 3. It should be, however, considered that the register of approved symbols (from the Ministry of Administration) is not publicly available, and therefore not even the names of governmental units with symbols ap-

сл./ fig. 17

сл./ fig. 18

регистарот на одобрени симболи (од Министерството за администрација) не е јавно достапен, па така не се знаат дури ни имињата на единиците со одобрени симболи и секако сите други детали и дизајни. Поради тоа, некои од единиците со одобрени симболи не се сè уште регистрирани на ЗГСЕ. Во секој случај, кој и да е вистинскиот број, може со сигурност да се каже дека поголемиот дел од единиците ги имаат регулирано нивните симболи на некој начин и само мал дел е останат да го стори тоа.

Интересно е да се анализира како општините ги приспособиле своите историски грбови, ако имале, со современиот дизајн. Може да се прикаже дека има шест „стратегии“ што се користеле, привремено именувани (некои примери се дадени во загради):

Буквално копирање на оригиналот (Вараждин) (сл. 18)

Присвојување на штитот само со графичко модернизирање (Карловац, Бол) (сл. 20, 22, 30)

Модификација на историски шаблон (Осијек) (сл. 31)

Усвојување нов дизајн и покрај историскиот грб (Госпиќ) (сл. 24)

Усвојување нов дизајн кога нема достапен историски грб (Новска, Орославје) (сл. 25, 34)

Користење „полуофицијален“ и „неофицијален“ дизајн (Сплит, Кутина, Солин) (сл. 27, 28, 29)

Како интересен факт за современата хрватска општинска вексилологија, голем дел од градовите и општините (иако не сите) користат исто така

сл./ fig. 19

сл./ fig. 20

proved are known, and certainly not all of the other details and designs. Therefore, some of the units with approved symbols are not yet registered on FAME. In any case, whatever the actual

numbers, it may certainly be said that the majority of units have regulated their symbols in one way or another and that it is just a small fraction left without any.

It is interesting to analyze how the municipalities adapted their historical coat of arms, if they had one, into

the current design. Six “strategies” were used, tentatively named (with some representative examples in parenthesis):

copying the original literally (Varaždin) (Fig. 18)

adopting the shield, only modernized graphically (Karlovac, Bol) (Fig. 20, 22, 30)

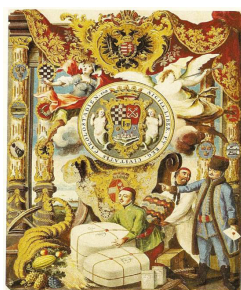
modifying the historical design (Osijek) (Fig. 31)

adopting a new design despite the existence of a historical design (Gospić) (Fig. 24)

adopting a new design when no historical design was available (Novska, Oroslavje) (Fig. 25, 34)

using a “semi-official” or “unofficial” design (Split, Kutina, Solin) (Fig. 27, 28, 29)

As a peculiarity of modern Croatian municipal flag use, most cities and communities (although certainly not all) also

сл./ fig. 21

сл./ fig. 22

сл./ fig. 23

сл./ fig. 24

сл./ fig. 25

и церемонијални знамиња – одредено знаме со попразнична и побогата изведба, често хоругва, форма на банер, направен во една копија за да ја претставува општината во одредени церемонијални настани.¹⁴ (сл. 34-39)

4. ЗАКЛУЧОК

Хрватска има богато наследство на општинска хералдика и вексилологија, што сè уште не е детално и систематски истражено. Дава богата основа за современа хералдичка обнова, произведувајќи стотици хералдички здрави, општински грбови. Современите знамиња се базирани на историски примери во мал дел, особено поради регулативата којашто побарува еднобојни знамиња со целосниот грб на знамето, со што се ограничува вексилолошката слобода.

use ceremonial flags—a particular flag of more festive and rich manufacture, often taking a gonfalon, banner-like form, made in single copy to represent the municipality in particularly ceremonial occasions.²⁶ (Fig. 34-39)

4. CONCLUSION

Croatia has a rich heritage of municipal heraldry and vexillology which has not yet been researched thoroughly and systematically. It provides a rich source for contemporary heraldic restoration, producing hundreds of heraldically sound municipal coats of arms. Contemporary flags are based on historical examples to a lesser degree, especially owing to the regulations requiring mono-coloured flags with the entire coats of arms placed on the flag, limiting vexillographic freedom.

сл./ fig. 26

сл./ fig. 27

сл./ fig. 28

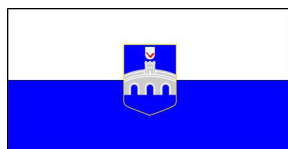

сл./ fig. 29

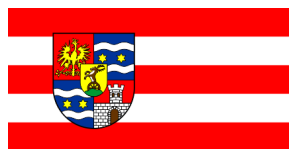
Модерни знамиња. Во долниот ред церемонијални процесни знамиња/Modern flags. In lower row ceremonial flags

сл./ fig. 30

сл./ fig. 31

сл./ fig. 32

сл./ fig. 33

сл./ fig. 34

сл./ fig. 35

сл./ fig. 36

сл./ fig. 37

сл./ fig. 38

сл./ fig. 39

1. The seal of Krapina, 14th century. (Laszowski, 1895.)
2. The current coat of arms of Krapina adopted in 1997. (Design Mladen Stojić)
3. The coat of arms of Rijeka from the patent granted in 1659. (Oštrić, 2002.)
4. The current coat of arms of Rijeka adopted in 1998. (Design Mladen Stojić)
5. The coat of arms of Vinkovci, granted in 1922. (Klajn, 1964.)
6. The current coat of arms of Vinkovci adopted in 1991. (Design Dubravko Mataković)
7. Flags of Senj, Šibenik and Narent (Metković) from the "Catalan Atlas" by Abraham Cresques, ca. 1375. (Bibliothèque Nationale de France, Paris)
8. The flag of the Koprivnica city company, 1718. (Hrvatski povijesni muzej, drawing ŽH)
9. A maritime flag of Dubrovnik, 18th century. (Dubrovački muzej)
10. The flag of the Osijek civic guard, 1918. (Muzej Slavonije Osijek, drawing ŽH)
11. The flag of Korčula, ca. 1900. (Muzej grada Korčule, drawing ŽH)
12. The flag of Čakovec, 1941. (Drawing ŽH)
13. The flag of Bol in use around 1890. (drawing ŽH)
14. The emblem of Šibenik used in 1980s.
15. The current coat of arms of Šibenik adopted in 1991. (Design Mladen Stojić)
16. The flag of Buje, 1976. (Drawing ŽH)
17. The armorial patent granted to Varaždin in 1464. (Državni arhiv u Varaždinu)
18. The current coat of arms of Varaždin adopted in 1991.
19. The armorial patent granted to Bol in 1888. (Općina Bol)
20. The coat of arms of Bol adopted in 1995. (Design Mladen Stojić)
21. The illustration of the seal and coat of arms of Karlovac from the patent granted in 1781. (Lopašić, 1993.)
22. The current coat of arms of Karlovac adopted in 1994. (Design Zoran Živković)
23. The coat of arms of Gospić adopted in 1980. (Design Pero Čimbur)
24. The current coat of arms of Gospić adopted in 1999. (Design Mladen Stojić)
25. The coat of arms of Novska adopted in 2000. (Design Mladen Stojić)
26. The armorial patent granted to Split in 1887. (Muzej grada Splita)[podsjetnik: ovdje negdje treba dodati reference na moj rad o splitskim zastavama, koji će biti objavljen krajem godine!]
27. The current coat of arms of Split adopted in 1991.
29. The coat of arms of Solin adopted in 1993. (Design Zlatko Badovinac and Marko Matijević)
30. The flag of Kutina, adopted in 1992. (Design Miroslav Šutej)
31. The flag of Bol adopted in 1997. (Design Mladen Stojić)
32. The flag of the Varaždin County adopted in 1993. (Design Zdenko Balog and Krešimir Ferinac)
33. The flag of Senj adopted in 1992. (Design Ivan Blažević)
34. The ceremonial flag of Oroslavje adopted in 1998.
35. The ceremonial flag of Lopar adopted in 2008. (Design Mladen Stojić)
36. The ceremonial flag of the Dubrovnik and Neretva County adopted in 1996. (Design Mladen Šlezak and Siniša Reberski, the coat of arms Francesca Danese-Katić)
37. The ceremonial flag of Lepoglava adopted in 2005. (Design Mladen Stojić)
38. The ceremonial flag of Rovinj adopted in 1996.
39. The ceremonial flag of Promina adopted in 2019. (Design Željko Heimer)
- The flag of Osijek adopted in 1985, confirmed in 1993.

НАВОДИ • ENDNOTES

- 1 Ukaz o podjeli grba gradu Vinkovcima, 1923.
- 2 Територијално-административната организација именувана жупанија (лат. *comitatus*) се јавува во документи во 10 век и има можеби постари корени. Во средновековниот период, тие станале наследство за некои истакнати благородници. Со ослободувањето на Славонија од Отоманската Империја во 18 век, и таму бил организиран жупаниски систем. По 1848, тие станале единици на локалната администрација и со мали промени тие функционирале сè до територијалната реорганизација на Кралството СХС во 1920-те. Од 18 век постоечките жупанији имале грб и било запишано дека имале знамиња. За нивните знамиња види Heimer, 2004 и Laszowski, 1902. За поширок преглед на жупанискиот систем во Хрватска, види Vrbošić, 1992 и Mirošević, 1996.
- 3 Град Загреб, главниот град има специјален статус еднаков на жупанија. Некогаш се смета за 21-ва жупанија, бидејќи символите ги следат регулативите за градови, а не тие на жупаниите, и тој се смета за град во оваа студија.
- 4 За преглед на административните единици види Ostroški, 2012. Важно законодавство: *Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi*, 1992; *Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj*, 1992, и неговите верзии 1997, 2001, 2006.
- 5 Единиците на локалната самоуправа е поим што се користи за сите поделби – жупанији како прв степен, градовите и општините како втор степен. Во оваа студија второстепената поделба – градовите и општините ќе бидат именувани како општини.
- 6 Извештај за тоа како процедурите биле развиени од Kolanović, 2008. Види Heimer, 2008: 167 – 171.

- 7 Реалното име е Комисија за давање мислење за постапката за утврдување грбови и знамиња на единиците на локалната самоуправа, *Pravilnik o postupku za utvrđivanje grba i zastave jedinica lokalne samouprave*, 1994, и амандмани 1995, 1998, 2004.
- 8 Формалната позиција на Комисијата се променила низ годините во зависност од административниот систем: Министерство за правда и администрација (1990 – 1993); Министерство за администрација (1993 – 1999); Државна дирекција за државна администрација и локална самоуправа (1999 – 2000); Министерство за правда, администрација и локална самоуправа (2000 – 2003); Централна канцеларија за администрација на владата на Република Хрватска (2003 – 2009) и пак Министерство за управа од 2009.
- 9 Во формата и содржината на штитот, односно без елементи надвор од штитот. Како исклучок на погорниот принцип, ако историскиот дизајн вклучува забранети елементи (како што е државниот грб) во рамките на штитот, може да се дозволи.
- 10 Податоци од комуникацијата со Министерството за администрација, благодарност до Јасна Рашета (2010) и Јасна Тропина-Годец (2015, 2017, 2018). Забележи дека Kolanović, 2008, дава податоци за одобрени симболи до 28 септември 2007, вкупно 375 единици (20 жупанији, 93 града и 262 општини).
- 11 Авторот сака да ја потенцира големата помош што ја добил од г. Марко Витез при контактирањето на општините.
- 12 Административна реформа значително би го намалила бројот на општинските единици. Често објавено во секоја изборна кампања, сè уште не е изведено. Без сомнение би го променила трендот. Сепак може да донесе и интересен развој, но вистинските решенија се спекулации.
- 13 Авторот истражува и ја објавува својата работа за општинските симболи и други грбови и знамиња во регионот за последните 22 години. Иако не било планирано да биде јавен регистар, страницата е ефективно единствениот јавно достапен регистар за хрватските општински симболи, нивните официјално одобрени описи, описи од месни легислативи, идентификација на нивните дизајнери и други податоци. *Heimer, 1996*.
- 14 Овие се слични, но не секогаш сосема исти, како италијанската современа практика за општински хоругви... За церемонијални знамиња види *Heimer, 2013*.
- 14 The territorial-administrative organization named županija (Lat. comitatus) appears in documents as early as the 10th century and has probably much older roots. In the Medieval period some of them become hereditary fiefs of magnate nobility. With the liberation of Slavonia from the Ottomans in the 18th century, the county system was organized there as well, and the local government of counties was reorganized. After 1848 they become units of local administration and with minor changes, they were functioning until the territorial reorganizations of Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes in 1920s. From the 18th century the existing counties were granted arms and were recorded as using flags. On their flags see Heimer, 2004, and for their armorial patents the mentioned Laszowski, 1902. For a wider overview of the county system in Croatia see Vrbošić, 1992 and Mirošević, 1996.
- 15 The City of Zagreb, as the capital, has a special status equal to a county. It is sometimes counted as the 21st county, however, since its symbols follow the regulations for cities, rather than those for counties, it is counted among the cities in this paper.
- 16 For the statistical review of administrative units see Ostroški, 2012. Relevant legislation: *Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi*, 1992; *Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj*, 1992, and its subsequent versions 1997, 2001, 2006.
- 17 The unit of local government (Cro. jedinica lokalne samouprave) is a term used for all subdivisions—counties as the 1st level, and cities and communities as the 2nd level. In this paper the 2nd level subdivisions—cities and communities—shall be together termed as municipalities.
- 18 Cf. report on how the procedures were developed by Kolanović, 2008. See also Heimer, 2008: 167–171.
- 19 The actual name of the Commission translates to the Commission for Providing Opinion in the Process of Approval of a Coat of Arms and a Flag to a Unit of Local Government, and it has changed the name somewhat over the years. The informal name Heraldic Commission is used here for brevity. *Pravilnik o postupku za utvrđivanje grba i zastave jedinica lokalne samouprave*, 1994, and amendments 1995, 1998, 2004.
- 20 The formal position of the Commission changed over the years depending on the current administrative system – *Ministarstvo pravosuđa i uprave* (Ministry of Justice and Administration) 1990–1993, *Ministarstvo uprave* (Ministry of Administration) 1993–1999, *Državno ravnateljstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu* (State Directorate for State Administration and Local Self-Government) 1999–2000, *Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave* (Ministry of Justice, Administration and Local Self-Government) 2000–2003, *Središnji državni ured za upravu Vlade Republike Hrvatske* (Central State Office for Administration of the Government of the Republic of Croatia) 2003–2009, and again *Ministarstvo uprave* (Ministry of Administration) since 2009.
- 21 In form of the shield and its contents only, i.e., without any extra-escutcheon elements. As an exception to the above principles, if the historical design includes forbidden elements (such as the state arms) within the shield, it may be allowed.
- 22 Data from correspondence with the Ministry of Administration, courtesy Mrs. Jasna Rašeta (2010) and Mrs. Jasna Tropina-Gođec (2015, 2017, 2018). Note that Kolanović, 2008, provides data of approved symbols by 28 September 2007, totaling 375 units (20 counties, 93 cities, and 262 communities).
- 23 The author wishes to emphasize great help he received in the contacting the municipalities from Mr. Marko Vitez, to whom he is most grateful.
- 24 An administrative reform would considerably decrease the number of municipal units. Frequently announced in every election campaign, it was never yet implemented. It would, no doubt, considerably change the trend. However, it may bring also interesting development in marshaling of otherwise

joining arms of merging municipalities, but the actual solutions are beyond speculation.

- 25 The author researches and publishes his work on the municipal symbols and other coats of arms and flags in the region for the last 22 years. Although it was not designed to be a public registry, the site is effectively the only publicly available registry of the Croatian municipal symbols, their official approved blazons, descriptions from local legislation, identification of their designers and other data. Heimer, 1996.
- 26 These are similar, but not always entirely equal, to the modern Italian practice of municipal gonfalons. On the ceremonial flag see Heimer, 2013.

НАВОДИ • ENDNOTES

- Čimbur, Pero, 1985, *Natjecanje za grb*, Zagreb: Školska knjiga.
- Feletar, Dragutin, 2004, *Samobor : u povodu 762. obljetnice grada Samobora (pretisak 1943.)*, Samobor: Gradska knjižnica Samobor i Meridijani.
- Galvani, Federico Antonio, 1884, *Il re d'armi di Sebenico con illustrazioni storiche I-II*, Venezia: Prem. Stabil. Tip. di Pietro Naratovich.
- Gulin, Ante, 1993, „Pečati i grbovi grada Senja“, *Senjski zbornik*, 20 (1993): 55–78.
- Heimer, Željko, 1996, *The Flags and Arms of the Modern Era | Zastave i grbovi modernog doba*, <http://zeljkoheimer-fame.from.hr>, since 1996.
- Heimer, Željko, 2004, *The Croatian county flags* (in: Engene, Jan Oskar (ed.): *Proceedings of the XX International Congress of Vexillology, Stockholm, 27th July to 1st August 2003*, Bergen: Nordic Flag Society, 305–359).
- Heimer, Željko, 2008, *Grb i zastava Republike Hrvatske*, Zagreb: Leykam International, 167–171.
- Heimer, Željko, 2009, *Grbovi i zastave grada Zagreba*, Zagreb: Leykam International.
- Heimer, Željko, 2013, *Ceremonial Flags of the Croatian Units of Local Government: A New Phenomenon Emerging from the People?* in: Marcel van Westerhoven (ed.): *Proceedings of the 25th International Congress of Vexillology, Rotterdam, The Netherlands, 4-10 August 2013*, Rotterdam: Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde and Stichting Vlaggenparade, 2013 [2016]: 414–439.
- Heimer, Željko, *Sintaksa suvremenog hrvatskog heraldičkog blazona grba i veksilološkog opisa zastava. Analiza službenih opisa grbova i zastava suvremenih jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj kao temelj za izgradnju i formalizaciju sintaksnih pravila heraldičkog blazona grba i veksilološkog opisa zastava*, Redak, Split, 2016.
- Heimer, Željko, 2019, *Two Centuries of Flag Controversies: the Flags of Rijeka/Fiume*, in *Proceedings of the 28th International Congress of Vexillology, San Antonio, Texas, US, July 2019* (in preparation).
- Horvat, Rudolf, 1993, *Povijest grada Varaždina*, Varaždin: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Zavod za znanstveni rad Varaždin i Grad Varaždin.
- Klajn, Matija, 1964, *Grb Grada Vinkovaca*, Vinkovci.
- Kolanović, Josip, 2008, „Grbovi jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj | Coats of Arms of Units of Local Self-Government in the Republic of Croatia“, *Grb i zastava*, 3(2008): 8–14.
- Laszowski, Emilij, 1895, „Prilog k hrvatskoj sfragistici“, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 1 (1895): 120 – 136.
- Laszowski, Emilij, 1902, „Grbovnice hrvatskih županija“, *Starine JAZU*, 30 (1902): 212–243.
- Laszowski, Emilij, 1932, *Grbovi Jugoslavije*, Zagreb: Kava Hag.
- Lopašić, Radoslav, 1993, *Karlovac—poviest i mjestopis grada i okolice*, Zagreb: Matica Hrvatska, 1879, pretisak.
- Mirošević, Franko (ed.), 1996, *Hrvatske županije kroz stoljeća*, Zagreb: Školska knjiga.
- Ostroški, Ljiljana (ed.), 2012, *Statistički ljetopis Republike Hrvatske Statistical Yearbook of the Republic of Croatia 2012*, Zagreb: Državni zavod za statistiku, 55.
- Oštrić, Goroslav, 2002, *Monumenta heraldica, Izbor iz heraldičke baštine Primorsko-goranske županije*, Rijeka: Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka.
- Ströhl, Hugo Gerard, 1904, *Städte-Wappen von Österreich-Ungarn*, Wien.
- Vrbošić, Josip, 1992, „Povijesni pregled razvitka županijske samouprave u Hrvatskoj“, *Društvena istraživanja*, 1 (1992): 55–68.
- Žic, Igor, 1993, „Grb grada Sušaka“, *Sušakča revija*, 2/3 (1993), 18.

Legislation

- Ukaz o podjeli grba gradu Vinkovcima, 26.01.1923, *Narodne novine*, 49/1923, 28.02.1923.
- Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi, *Narodne novine*, 90/1992.
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, *Narodne novine*, 90/1992.
- Pravilnik o postupku za utvrđivanje grba i zastave jedinica lokalne samouprave, *Narodne novine*, 80/1994.
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o postupku za utvrđivanje grba, i zastave jedinice lokalne samouprave, *Narodne novine*, 26/1995.
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, *Narodne novine*, 10/1997.
- Pravilnik o postupku davanja odobrenja grba i zastave jedinici lokalne samouprave, *Narodne novine*, 94/1998.
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, *Narodne novine*, 33/2001.
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o postupku davanja odobrenja grba i zastave jedinici lokalne samouprave, *Narodne novine*, 68/2004.
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, *Narodne novine*, 86/2006.

ЗНАМЕТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО АМБЛЕМИТЕ НА АРМ (1992-2018)

Трајче Трајков

Македонско грбословно друштво
<https://orcid.org/0000-0001-8184-5512>

УДК 355.14:929.6(497.7)“1992/2018“

АПСТРАКТ

Хронолошки сликовит приказ на амблемите на единиците и командите на АРМ во периодот 1992-2018 година, коишто го содржат знамето на Република Македонија. Цитирани се правни нормативи – Уредби коишто ја регулираат дадената тематика и се опишани и претставени вкупно 43 различни амблеми на АРМ од колекцијата на авторот. Имајќи предвид дека независна Македонија двапати го менуваше своето знаме (1992 и 1995 година), беше вршена промена и во армиските ознаки согласно новонастанатата реалност. Првиот амблем на АРМ од 1992 година, којшто го претставува тогашното државно знаме, наследено од СР Македонија, се смета за колекционерска реткост бидејќи беше во употреба само четири месеци; потоа првите општи амблеми на АРМ за свечена и службена униформа од 1993 година; ретки амблеми на единици на АРМ од 90-тите години; амблемите на Инженерскиот полк од 2005 година со сонцето од Кутлеш, како и постојните амблеми на командите и единиците на АРМ, воведени во 2012 година. За сите нив, заедничка обединувачка нишка е застапеноста на знамето на Република Македонија.

Клучни зборови: знаме, сонце, амблем, ознака, штит, Република Македонија, Армија на Република Македонија, команди, единици и уредба.

THE FLAG OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA ON ARM EMBLEMS (1992–2018)

Trajce Trajkov

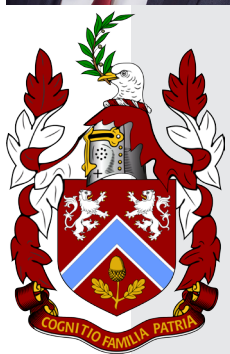
Macedonian Heraldic Society
<https://orcid.org/0000-0001-8184-5512>

UDC 355.14:929.6(497.7)“1992/2018“

ABSTRACT

A chronological and a colorful presentation of those emblems of ARM units and commands used during 1992–2018 which contain the flag of the Republic of Macedonia. Legal norms—regulations governing the subject matter—and on the basis of collections material, a total of 43 different ARM emblems are described and presented. Keeping in mind that independent Macedonia changed its flag twice (1992 and 1995), changes were made to the army emblems in accordance with the emerging reality. The first emblem of the ARM from 1992, which represented the then state flag, inherited from Socialist Republic of Macedonia, and is considered a collector’s item since it was in use for only four months; then the first general ARM emblems for formal and official uniforms of 1993; rare emblems of ARM units from the 1990s; the 2005 Engineer Regiment emblems with the Sun of Kutleš; as well as existing emblems of ARM commands and units introduced in 2012. A common unifying thread for all of them is the representation of the flag of the Republic of Macedonia.

Keywords: flag, sun, emblem, insignia, shield, Republic of Macedonia, Army of the Republic of Macedonia, commands, units, and regulative.

Знамето е државен симбол којшто е одраз на суверенитетот, интегритетот, политичкиот систем и историјата на една држава. Знамето е презент на државата во меѓународните односи, коешто ги претставува сите државни, општествени и јавни организации и институции и со него се идентификуваат сите нејзини граѓани. Како моќен обединувачки симбол, тоа е застапено на државни одликувања, банкноти и монети, државни и општински логоа и амблеми, поштенски марки, воени и полициски обележја... Во продолжение е даден опис на амблемите на командите и единиците на АРМ, кои во себе го содржат знамето на РМ, од нејзиното формирање во 1992 година па сè до крајот на 2018 година.

Македонија ја прогласи својата независност на 8 Септември 1991 година, по успешниот референдумски исход, но процесот на осамостојување на државата се одвиваше под старите симболи на СР Македонија. Со донесувањето на Уставот на РМ на 17 ноември 1991 година и првиот Закон за одбрана на РМ на 14 февруари 1992 година, беше создадена уставна и законска основа за формирање сопствена армија.

Процесот на формирање сопствена армија продолжи со потпишувањето на Договорот за дислокација на ЈНА од територијата на РМ на 21 февруари 1992 година, помеѓу претседателот на РМ Киро Глигоров и заменикот на сојузниот секретар за народна одбрана на СФРЈ, генералот Благоја Аџиќ, процес којшто заврши на 27 март 1992 година кога територијата на РМ ја напушти последниот војник на ЈНА. Во меѓувреме, од 11 до 26 март 1992 година, припадниците на Територијалната одбрана (ТО) на Република Македонија ги презедоа сите воени објекти—касарни, караули и домови на Армијата, а веќе на 14 – 15 април започна и приемот на првите регрути.

На 9 мај 1992 година во касарната Илинден во Скопје, првата класа регрути ја даде свечената обврска, со што беше промовирана новоформираната Армија на Република Македонија

The flag is a state symbol reflecting the sovereignty, integrity, political system, and history of a country. The flag represents the country in international relations, it represents state, social, and public organizations and institutions, and all the citizens of the country are identified with it. As a powerful unifying symbol, it is present on the state decorations, bank notes and coins, state and social logos and emblems, stamps, and military and police insignia. The following text includes a description of those emblems of the commands and units of Army of the Republic of Macedonia (ARM) that include the flag of the Republic of Macedonia, from its formation in 1992 through 2018.

Macedonia proclaimed its independence on 8 September 1991 after a successful referendum, but the process of achieving independence took place under the old state symbols of the Socialist Republic of Macedonia. With the adoption of the constitution of the Republic of Macedonia on 17 November 1991 and the first Law on Defense of the Republic of Macedonia on 14 February 1992, the constitutional and legal basis for creating an army was established.

The process of forming the army continued with the Agreement for the withdrawal of the Yugoslav People's Army from the territory of the Republic of Macedonia on 21 February 1992, signed by the President of the Republic of Macedonia Kiro Gligorov and the federal Assistant Secretary for People's Defense of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, General Blagoja Adžić—a process that ended on 27

March 1992 when the last soldier of the Yugoslav People's Army (YPA) left Macedonian territory. In the meantime, from 11 to 26 March members of the Territorial Defense (TD) of the Republic of Macedonia took over all military objectives—barracks, blockhouses, and buildings of the Army—and on 14/15 April the first recruits started joining the Army.

сл./ fig. 1

(АРМ). (сл. 1)

Првата униформа што ја носеа припадниците на АРМ во текот на 1992 година беше наследена

од поранешната Југословенска народна армија (ЈНА), т.е. моделот „М77“ со сошиено македонско знаме на левиот ракав (Блажески 2017, 14). На тој начин, знамето на (Социјалистичка) Република Македонија во форма на амблем со димензии 8 x 4 см и жолт обраб, стана првиот официјален симбол на АРМ. (сл. 2)

При крајот на месец мај се стапи во интензивни преговори со фирми од Републиката за изработка на нови униформи на АРМ. Со доаѓањето во редовите на АРМ, поради недостиг на наша, македонска, воена униформа, нашите војници беа присилени да ги облекуваат униформите коишто беа сопственост на ТО и на поранешната ЈНА. Првата презентација на новите војнички униформи се одржа во Домот на АРМ во Скопје, на 29 мај 1992 година, при што беа презентирани 5 маскирни и 3 сиво-зелени предлог-варијанти на војнички униформи (Дичевски 2012, 29). На новите униформи на АРМ немаше ознаки и амблеми.

На 11 август 1992 година, Собранието на РМ го изгласа Законот за знамето на Република Македонија, со што беше усвоено новото државно знаме – шеснаесеткрако жолто сонце (свездата од Кутлеш) на црвена основа, со сооднос на страните 1:2. На 8 октомври 1992 година, Претседателот на Република Македонија ја потпиша првата Уредба за ознаките на припадниците на АРМ (Службен 1992), којашто утврдува вкупно три ознаки – амблем со грбот на Република Македонија и натпис „АРМИЈА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ околу него, со дијаметар од 66 мм, којшто во оваа Уредба е дефиниран како единствен знак за припадност на Армијата; потоа амблемот за капа/беретка во форма на сончогледов цвет со 12 листа, којшто всушност подоцна стана единствен знак за припадност на Армијата и знамето на РМ.

Во Уредбата е даден опис на амблемот со зна-

On 9 May 1992, at the Ilinden Barracks in Skopje, the first class of recruits took their official oath, an act that launched the newly formed Army of the Republic of Macedonia. (Fig. 1)

The first uniform worn by the members of the ARM in 1992 was inherited from the former YPA, that is, model “M77” with Macedonian flag sewn on the left sleeve (Блажески 2017, 14).

In this way, the flag of the (Socialist) Republic of Macedonia in an emblem form with dimensions of 4 x 8 cm and a yellow border became the first official symbol of the ARM. (Fig. 2)

At the end of May the state officials started intensive negotiations with companies in Macedonia to manufacture new uniforms for the ARM (due to lack of a Macedonian military uniform, soldiers were forced to wear uniforms belonging to the TD and the former YPA). The first presentation of new military uniforms was held at the Army House in Skopje on 29 May 1992, when proposed versions of the military uniforms were presented: five in camouflage and three in gray-green (Дичевски 2012, 29). The new ARM uniforms lacked insignia and emblems.

On 11 August 1992 the Parliament of the Republic of Macedonia adopted the Law on the Flag of the Republic of Macedonia, which established the new state flag—a 16-rayed yellow sun (Sun of Kutleš) on red background with proportions of 1:2. On 8 October 1992, the President of the Republic of Macedonia signed the Regulation on ARM member insignia (Official Gazette 1992), that prescribed three insignias—an emblem with the coat of arms of the Republic of Macedonia and the inscription “ARMY OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA” around it, with a diameter of 66 mm (the Regulation defines it as the only insignia for Army membership), then the cap emblem in a shape of a sunflower with 12 leaves (that actually later became the only army

сл./ fig. 2

сл./ fig. 3

мето и начинот на неговото носење: „Припадниците на Армијата на горните делови од униформата носат ознака на Република Македонија – државното знаме. Знамето има правоаголен облик со димензии 66x33 мм и е обработено со жолта боја, со ширина 3мм. Знамето се изработува од ткаенина со штампање или везење или со набризгување на материја латекс на ткаенина, а се нашива на левиот ракав на горните делови од униформата, во висина на горниот раб на левиот горен џеб“. (Службен 1992)(сл. 3)

Во 1993 година, по целосното опремување на припадниците на АРМ со нова маскирна униформа М93, за службената униформа на старешинскиот кадар е дизајниран нов општ амблем на АРМ, во форма на штит со димензии 6,5 x 8 см во темнокафеава боја во чијашто внатрешност има помал штит со димензии 5,8 x 7,3 см; во чијшто централен дел се исткаени две вкрстени пушки околу коишто има венец од житно класје, обвиткан со лента; меѓу чишто врвови е исткаено шеснаесект-кракото сонце од државното знаме. Над оваа композиција е исткаен акронимот АРМ (сл. 4). Овој амблем се носи пришиен на левиот ракав, а на десниот ракав се носи полукружен амблем со натпис „МАКЕДОНИЈА“ со димензии 7,8 x 2,8 см, а под него, знамето на РМ во соодветните бои со димензии 5,1 x 3,3 см (сл. 5). На свечената униформа, старешините носат истоветни амблеми, исткаени на темносина основа. (сл. 6 и 7)

Во 1995 година, со донесувањето на Законот за Воена академија на РМ и почетокот на високото воено образование, дизајниран е првиот амблем на Воената академија. Амблемот е во форма на штит со црна боја, со димензии 7,5 x 9 см. Во средината е извезена отворена книга во бела боја врз којашто се извезени две вкрстени пушки во црвена боја. Од левата и десната страна на книгата е извезен

сл./ fig. 4

сл./ fig. 5

сл./ fig. 6

сл./ fig. 7

membership insignia), and the flag of the Republic of Macedonia.

The Regulation includes a description of the emblem with the flag and the manner of its use: “the members of the Army in the upper parts of the uniform wear an insignia of the Republic of Macedonia—the state flag. The flag is rectangular in shape with dimensions of 33 x 66 mm with a 3 mm yellow fimbriation around it. The flag is made of cloth by printing or embroidering, or by injecting latex material on cloth, and it is sewn on the left sleeve on the upper part of the uniform at the same height as the upper edge of the left upper pocket.” (Official Gazette 1992). (Fig. 3)

In 1993, upon completing the equipment of ARM members with the new M93 camouflage uniforms, a

new generic ARM emblem was designed for officers' service uniforms, in the shape of a shield with dimensions of 6.5 x 8 cm, dark brown, enclosing a smaller shield with dimensions of 5.8 x 7.3 cm. In the center of the smaller shield two crossed guns were sewn, surrounded by a wreath made of sheaves of wheat, wrapped around by a ribbon. The top of the ribbon meets the 16-rayed sun from the state flag. Above this composition is woven the acronym “ARM”. (Fig. 4) This emblem is sewn on the left sleeve, while on the right sleeve is worn a semicircular emblem “МАКЕДОНИЈА” (MACEDONIA)

with dimensions of 7.8 x 2.8 cm. Below it is located the flag of the Republic of Macedonia in appropriate colors with dimensions of 3.3 x 5.1 cm. (Fig. 5) Officers wear identical emblems on their dress uniforms, woven on dark blue background. (Fig. 6, 7)

In 1995, with the adoption of the Law on Military Academy of the Republic of Macedonia and the beginning of advanced military education, the first emblem of the Military

венец од житно класје во темножолта и светложолта боја, обвиткан во лента на долните краеве, а меѓу врвовите на класјето е 16-кракото сонце од државното знаме, извезено во жолта боја. Над сонцето со црвен конец е извезено „АРМ“, а околу венечот во полукруг е извезено „ВОЕНА АКАДЕМИЈА“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во жолта боја, широк 0,3 см. (сл. 8)

сл./ fig. 8

Покрај овој амблем што се носи на ракавот, дизајниран е и амблем на Воената академија за капа, во форма на круг со зелена боја со дијаметар 5 см. Во средината, со црвен конец се извезени буквите „ВА“, околу нив е извезен венец од житно класје во темножолта и светложолта боја, обвиткан со лента на долните краеве, а меѓу врвовите на класјето е 16-кракото сонце од државното знаме, извезено во црвена боја. Над сонцето со црвен конец е извезено „АРМ“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во темножолта боја, широк 0,3 см. (сл. 9)

сл./ fig. 9

По потпишувањето на Времената спогодба помеѓу Република Македонија и Грција на 13 септември 1995 година, Собранието на РМ на 5 октомври 1995 година го изгласа новиот Закон за знамето на РМ, со што беше променето државното знаме, како една од обврските што беа преземени со Спогодбата. За сите униформи на АРМ (маскирна-борбена, свечена и службена), дизајниран е амблем со новото државно знаме со димензии 7 x 3,5 см, во ткаена или везена варијанта (сл. 10). Претходно опишаните амблеми коишто го содржат 16-кракото сонце се повлечени од употреба и заменети со нови.

Новиот амблем на Воената академија е во форма на штит со темноцрвена боја, со димензии 6,5 x 8,2 см. На 5 мм од горниот раб е исткаена хоризонтална линија којашто формира правоаголник со димензии 5,9 x 0,8 см, во чијашто внатрешност, на портокалова основа со црни букви е исткаено „ВОЕНА АКАДЕМИЈА“. Под

сл./ fig. 10

Academy was designed. The emblem is in a shape of a black shield with dimensions of 7.5 x 9 cm. In the center of the shield are embroidered two crossed red guns on an open white book. On left and right of the book is embroidered a wreath made of sheaves of wheat in dark yellow and light yellow, the lower ends are wrapped up with a ribbon and between the top ends of the wreath the 16-rayed sun from the state flag is embroidered in yellow. Above the sun, the letters “ARM” are embroidered in red thread, while around the wreath the words “ВОЕНА АКАДЕМИЈА” (MILITARY ACADEMY) run in a semicircle. Around the emblem is a yellow fimbriation 0.3 cm wide. (Fig. 8)

Besides this emblem, worn on the sleeve, a Military Academy emblem for caps was also designed in the shape of a green circle with diameter of 5 cm. In the center the letters “ВА” (VA) are embroidered in red thread,

encircled by a wreath made of sheaves of wheat in dark yellow and light yellow, wrapped around by a ribbon at the bottom; at the top ends of the wreath is the 16-rayed sun from the state flag in red color. Above the sun, the letters “ARM” are sewn with red thread. Around the emblem is a yellow fimbriation 0.3 cm wide. (Fig. 9)

After signing the Interim Accord between the Republic of Macedonia and Greece on 13 September 1995, the Parliament of the Republic of Macedonia on 5 October 1995 adopted the new Law on Flag of the Republic of Macedonia, which changed the state flag as one of the obligations taken with the Accord. For all ARM uniforms (camouflage-combat, service and gala) an emblem with the new state flag was designed with dimensions of 3.5 x 7 cm, in woven or embroidered variant. (Fig. 10) The emblems containing the 16-rayed sun were replaced by the new ones.

правоаголникот е исткаено државното знаме со димензии 6 x 2,5 cm, а под него, централно е исткаена отворена книга во бела боја, зад којашто со црна боја се претставени вкрстени пушка и меч. Од левата и десната страна на книгата е извезен венец од житно класје во темно-жолта боја, на долните краеве обвиткан со трислојна лента во темносина боја, под којашто со црна боја е исткаено „1995“. Централниот симбол ги прекрива сончевите краци од државното знаме. Долж целиот раб на амблемот, на 0,3 cm од надворешниот раб е исткаена темносина лента, во вид на внатрешна рамка (сл. 11). Амблемот на ВА се изработува и во везена варијанта (сл. 12).

Амблемот на Првата гардиска бригада на АРМ, формирана на 26 март 1992 година, е во форма на штит со светлосива боја со димензии 6 x 7,5 cm. На горниот дел со црвени букви е извезено „МАКЕДОНИЈА“, под тоа „АРМ“, а во средината е извезена контура на територијата на РМ, во којашто се наоѓа државното знаме. На десната страна од контурата е извезен војник-гардист во црвена боја кој држи пушка, под нив е извезена лента во црвена боја на којашто со жолти букви е извезено „ГАРДА“, а под неа со црвени букви е извезено „1992“. Од левата и десната страна на контурата е извезен лоровен венец во жолта боја, чишто долни краеве се под црвената лента со натпис „ГАРДА“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во жолта боја, широк 0,3 cm. (сл.13)

На 16 јуни 2000 година е основана Граничната бригада на АРМ. Амблемот на Бригадата е во форма на штит со кафеава боја, со димензии 9,5 x 7,5 cm. На горниот дел на полукружна лента, со светлосина боја со жолти букви е исткаено „MACEDONIA“, под неа е исткаено знамето на РМ, а под него, централно е претставена контура на територијата на РМ во црвена боја, врз којашто е исткаен граничен камен во бела боја со натпис „РМ“. Над контурата се исткаени планински врвови во бела и кафеава боја и небо во свет-

сл./ fig. 11

сл./ fig. 12

сл./ fig. 13

The new emblem of the Military Academy is a dark red shield with dimensions of 6.5 x 8.2 cm. 5 mm above the upper edge a horizontal line forms a rectangle with dimensions of 0.8 x 5.9 cm, enclosing the words “ВОЕНА АКАДЕМИЈА” (MILITARY ACADEMY) are woven in black on an orange background. Below the rectangle, the state flag with dimensions of 2.5 x 6 cm is woven, and below it are a centered open white book on crossed black guns and a sword. To the left and right of the book is woven a wreath made of dark yellow sheaves of wheat, with the bottom ends wrapped by a dark blue three-layer ribbon. Below the ribbon, the year “1995” is woven in black. The central symbol covers the sun rays of the state flag. Around the emblem, 0.3 cm from the external edge, a dark blue ribbon is woven that forms an inside frame. (Fig. 11) The emblem of the Military Academy is also made in embroidered version. (Fig. 12)

The emblem of the First Guard Brigade of the Army of the Republic of Macedonia, formed on 26 March 1992, is a light blue shield with dimensions of 6 x 7.5 cm. On the upper part the word “МАКЕДОНИЈА” (MACEDONIA) is embroidered in red, and below it “АРМ”. In the center is embroidered an outline of the territory of the Republic of Macedonia, on which appears the state flag. On the right of the outline a red soldier/guardian holding a gun is embroidered, and below it, a red ribbon containing the word “ГАРДА” (GUARD) is embroidered in yellow, while below it the year “1992” is embroidered in red. On the left and right of the outline a yellow laurel wreath is embroidered, where the lower ends are below the red ribbon containing the inscription “ГАРДА”. Around the emblem is a yellow fimbriation, 0.3 cm wide. (Fig. 13)

The Border Brigade of the Army of the Republic of Macedonia was established on 16 June

лосива боја, на коешто со црвени букви е исткаено „АРМ“, а од левата и десната страна на контурата е исткаен венец во жолта боја. (сл. 14)

На 16 октомври 2000 година е промовирана Првата пешадиска бригада од силите за брзи реакции од првиот армиски корпус, во гарнизонот во Штип. За штипските „Скорпии“ е дизајниран нов амблем во форма на круг со жолта боја, со дијаметар 8,8 см. На 0,8 см од надворешниот раб е испечатена црвена линија во форма на круг, а во центарот е испечатена контура на територијата на РМ во црвена боја, во чијашто внатрешност е поставен штит со знамето на РМ, а во сончевиот диск е бројот 1. Од левата и десната страна на контурата на РМ со црвена боја е испечатен лоровен венец, меѓу чишто горни завршетоци е испечатено „АРМ“ (сл. 15). Овој амблем во помал дијаметар од 6,5 см е испечатен и на платно со маслинесто-зелена боја. (сл. 16)

На првиот амблем на Воената полиција, исто така е содржано знамето на РМ. Амблемот е во форма на круг со дијаметар 8 см во светлосина боја, поделен во два круга. Првиот круг е во темноцрвена боја, во чишто горен дел со светлосина боја е испечатено „ВОЕНА ПОЛИЦИЈА“, а во долниот дел „MILITARY POLICE“. Во средината е претставено државното знаме, а врз него е испечатен единствениот знак за припадност на Армијата. (сл. 17)

Амблемот на Стационарниот јазол за врски „Водно“ е во форма на штит во темносина боја, со димензии 7,1 x 9,5 см. На амблемот е испечатено „Р. МАКЕДОНИЈА“, подвлечено со светлоцрвена линија којашто формира правоаголник со димензии 6,3 x 1 см. Во средината на амблемот е испечатена контура на територијата на РМ со димензии 5,5 x 4 см, во којашто се наоѓа знамето на РМ. Над сончевиот диск е претставена комуникациска кула – предавател во црна боја со димензии 1,6 x 2,3 см, околу којашто со жол-

сл./ fig. 14

сл./ fig. 15

сл./ fig. 16

сл./ fig. 17

2000. The emblem of the Brigade is a brown shield with dimensions of 9.5 x 7.5 cm. In the upper part, the word “MACEDONIA” is embroidered with yellow thread on a semicircular light blue ribbon, below it the flag of the Republic of Macedonia is embroidered, and below it in the central position is the outline of the territory of the Republic of Macedonia in red. A white border marker is woven in the middle, along with the inscription “RM”. Above the outline, white and brown mountain peaks are woven and in the background is a light blue sky. The red inscription “ARM” is woven in the sky, and to the left and right of the outline a yellow wreath is woven. (Fig. 14).

The First Infantry Brigade from the Rapid Reaction Forces of the First Army Corps was promoted on 16 October 2000 in Štip Barracks. A new emblem was designed for the Štip “Scorpions”. It is a yellow disc with diameter of 8.8 cm. A red circular line is printed 0.8 cm from the external edge, in the center is printed a red outline of the territory of the Republic of Macedonia; within it is a shield with the flag of Macedonia, while in the sun disc is the number 1. To the left and right of the outline of the Republic of Macedonia a red laurel wreath is printed, with the letters “ARM” printed between the top ends of the wreath. (Fig. 15) This emblem is also printed on an olive-green cloth in the smaller diameter of 6.5 cm. (Fig. 16)

The flag of the Republic of Macedonia also appears on the first emblem of the Military Police. The emblem is a light blue disc with diameter of 8 cm, divided into two circles. The first circle is dark red, where in the upper part is the light blue inscription “ВОЕНА ПОЛИЦИЈА, while in the lower part is the inscription “MILITARY POLICE”. The state flag is in the middle, over which the

ти концентрични кругови и напречни линии е прикажана емисија на сигнал. Под контурата со жолти букви е испечатено „АРМ“, а под тоа, на лента со жолти рабови е испечатено „ВОДНО“. Долж целиот раб на амблемот, на 0,4 см од надворешниот раб е испечатена светлоредна линија во вид на внатрешна рамка. (сл. 18)

За време на вооружениот конфликт во 2001 година, дел од припадниците на резервниот состав на АРМ дизајнираат свој специфичен амблем којшто претставува штит во темноцрвена боја со димензии 6,3 x 8,5 см. На амблемот е испечатено знамето на РМ, врз коешто во два реда со црни букви е испечатено „БЕЗБЕДНОСНИ СИЛИ“ и „АРМ“; под тоа, со црна и темнокафеава боја е претставена глава на мечка во анфас, а под неа е испечатено со црни букви „МЕЧКИ“. Долж целиот раб на амблемот на 1 см од надворешниот раб е испечатена црна линија во вид на внатрешна рамка. (сл. 19)

Во 2005 година, десет години по промената на државното знаме, „забранетиот симбол“ се појавува на новиот амблем на Инженерскиот полк на АРМ. Амблемот е во форма на штит со црвена боја, со димензии 7,8 x 9,5 см. Во средината, со црна боја се извезени две кули поврзани со мост, зад којшто со сива боја е извезен сид од тврдина. Под мостот се извезени бранови во темносина боја, а под нив, антички шлем во црно-сива боја. Над кулите и мостот е извезено 16-крако жолто сонце. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во црна боја, широк 0,3 см. (сл. 20)

Над овој амблем се носи амблем во форма на полукружна лента во црвена боја, со димензии 7,6 x 1,7 см, на којашто со жолти букви е извезено „ENGINEER“. По целата должина, амблемот е обрабен со раб во црна боја, широк 0,3 см. (сл. 21)

Амблемите на Инженерскиот полк се изработуваат и на светлосива основа

сл./ fig. 18

сл./ fig. 19

сл./ fig. 20,21

сл./ fig. 22

unique insignia of Army membership is printed. (Fig. 17)

The emblem of the “Vodno” Stationary Signals Center is a dark blue shield with dimensions of 7.1 x 9.5 cm. The inscription “P. МАКЕДОНИЈА” (R. Macedonia) is printed on the shield, underlined with light red forming a rectangle with dimensions of 1 x 6.3 cm. In the center of the emblem, an outline of the territory of the Republic of Macedonia is printed with dimensions of 5.5 x 4 cm, on which appears the flag of the Republic of Macedonia. Over the sun disc a black communications tower-transmitter rises with dimensions of 1.6 x 2.3 cm, around which are yellow concentric circles and transversal lines representing signal emission. Below the outline, “ARM” is printed in yellow, and below it “ВОДНО” (VODNO) on a line with yellow edges. Around the emblem, 0.4 cm from the external edge, a light red line is printed that forms an inside frame. (Fig. 18)

During the insurgency in 2001, some of the members of the reserve forces of the ARM designed their own specific emblem—a dark red shield with dimensions of 6.3 x 8.5 cm. The flag of the Republic of Macedonia is printed on the emblem, over which “БЕЗБЕДНОСНИ СИЛИ” (SECURITY FORCES) and “АРМ” appear in black in two rows. Below it is a representation of a the head of a bear facing outward in black and dark brown, with the inscription “МЕЧКИ” (BEARS) below it in black. Around the emblem, on 1 cm from the external edge, a black line is printed that forms an inside frame. (Fig. 19)

In 2005, ten years after the change of the state flag, the “forbidden symbol” appeared on the new emblem of the Engineer Regiment of the ARM. The emblem is a red shield with dimen-

(сл. 22). Овие амблеми беа во употреба до наредната 2006 година, кога е дизајниран нов амблем за трансформиранiot Инженерски баталјон.

По цели 15 години, на 3 јануари 2008 година, Претседателот на РМ ја потпиша втората Уредба за единствениот знак за припадност на Армијата, униформата, ознаките на чиновите, ознаките на родовите и службите, знамињата и ознаките на единиците, како и начинот и условите за нивното носење. Со неа се пропишани новите амблеми на командите и единиците на АРМ, коишто беа воведени во текот на 2005/2006 година (Службен 2008). Државното знаме е застапено на амблемите на Здружената оперативна команда, Борбениот хеликоптерски сквадрон и Транспортниот Хеликоптерски сквадрон од состав на воздухопловниот ВИНГ, Командата за обука и Командата за логистичка поддршка.

Ознаката на Здружената оперативна команда е во форма на круг, обрабен со жолта боја, поделена во два круга. Првиот круг е на темносина основа, на којшто е испишан натпис „ЗДРУЖЕНА ОПЕРАТИВНА КОМАНДА“, а во долниот дел симетрично се поставени девет ѕвезди со пет крака. Во вториот круг во основата на горната половина е државното знаме, додека долниот дел е на светлозелена основа. Во средина е претставен тенк; на врвот од топовската цевка на тенкот е прикажан меч со сечилото нагоре; под тенкот се прикажани топовска цевка и пушка; од средината на тенкот се прикажани две крила. (сл. 23)

Ознаката на Борбениот хеликоптерски сквадрон (БХС) е во форма на штит, обрабен во темносина боја, на којшто рамномерно се претставени дваесет и девет ѕвезди во жолта боја. Во внатрешноста на ознаката, во горниот дел е прикажан хеликоптер во дејство, а во долниот дел на внатрешноста е прикажан нишан со темносина позадина, а во позадина на црвена основа е претставено изгревање на сонцето со три жолти зрака што се шират кон горниот дел и завршуваат до работ на лентата. (сл. 24)

Ознаката на Транспортниот хеликоптерски ск-

сл./ fig. 23

сл./ fig. 24

ions of 7.8 x 9.5 cm. In the center of the shield are embroidered two black towers connected with a bridge, while in the gray background a wall of a fortress is embroidered. Below the bridge, dark blue waves are embroidered, and under them is a black-gray ancient helmet. Above the towers and the bridge is embroidered a 16-rayed yellow sun. Around the emblem is a black fimbriation, 0.3 cm wide. (Fig. 20)

Above this, an emblem in a form of semicircular red ribbon is worn with dimensions of 1.7 x 7.6 cm, on which the inscription “ENGINEER” is embroidered in yellow. Around the emblem is a black fimbriation, 0.3 cm wide. (Fig. 21)

The emblems of the Engineer Regiment also have a light blue background. (Fig. 22) These emblems were used until the following year, 2006, when a new emblem was designed for the transformed Engineer Battalion.

After 15 years, on 3 January 2008 the President of the Republic of Macedonia signed the second Regulation on Unique insignia of Army membership, the uniform, rank insignia, arms and services, flags, and insignia for the units and the manner and circumstances of their use. The Regulation established the new emblems of the commands and units of ARM that had been introduced in 2005/2006 (Official Gazette, 2008). The state flag appears on the emblems of the Joint Operations Command, the Helicopter Combat Squadron and the Helicopter Transport Squadron as part of the Air Force, the Training Command, and the Logistics Support Command.

The insignia of the Joint Operations Command is circular with yellow fimbriation, divided into two circles. The first circle is dark blue, on which is inscribed “ЗДРУЖЕНА ОПЕРАТИВНА КОМАНДА” (JOINT OPERATIONS COMMAND), while in the lower part are nine 5-pointed stars placed symmetrically. The second circle contains the state flag in the base of upper half; the lower half is light green. In the center is a tank, above the tank gun is a

вадрон е во форма на штит, обрабен во темносивна боја. Во внатрешноста на ознаката, во облик на помал штит во небесна боја, на подлогата се претставени два коња со крила што се свртени еден кон друг. Во долниот дел е претставена земјината топка, а во горниот дел е претставена Република Македонија во облик на знамето, над којашто рамномерно се распоредени пет ѕвезди во жолта боја. (сл. 25)

Покрај амблемот на БХС опишан во Уредбата, пилотите на борбените хеликоптери Ми-24, на својата униформа носат и амблем во форма на правоаголник со димензии 10,5 x 6 см. По краевите на амблемот е извезена рамка во темносивна боја, широка 1 см, на чијашто горна страна со жолта боја е извезено „Ми-24 МК“, а на долната страна со жолта боја е извезено „Hind Rider“. Во средината е прикажан хеликоптер Ми-24 во зелена, бела и крем боја, под него со бела боја е извезена планина, а зад хеликоптерот е прикажано сонце со жолти краци на црвена основа. Овој амблем не е опишан во Уредбата од 2008 година. (сл. 26)

Ознаката на Командата за обука е во форма на круг, обрабен со жолта боја, поделена во два круга. Првиот круг е на темносивна основа, врз којшто со жолта боја во горниот дел, полукружно е испишан натпис „КОМАНДА ЗА ОБУКА“, а во долниот дел се извезени рамномерно седум ѕвезди. Вториот круг е со зелена основа, во којшто се наоѓа штит врз којшто е отсликано државното знаме; од десната страна на штитот се наоѓа отворена книга; исто така на штитот се вкрстуваат факел и меч, чијашто рачка лежи на отворената книга. (сл. 27)

Ознаката на Командата за логистичка поддршка е во форма на круг, обрабен со темнозелена боја, поделена во два круга. Првиот круг е на зелено-маслинеста основа, на којшто со жолта боја во горниот дел, полукружно е испишан натпис „КОМАНДА ЗА ЛОГИСТИЧКА ПОДДРШКА“, а во долниот дел се извезени рамно-

sword with the blade turned upward. Below the tank are a tank gun and a firearm, while from the middle of the tank extend representations of two wings. (Fig. 23)

The insignia of the Helicopter Combat Squadron (HCS) is a shield with dark blue fimbriation, bearing 29 yellow stars. In the upper part of the insignia is a helicopter in action, while in the lower part is a target with dark blue background.

On the red background is a sunrise with three yellow rays that expand toward the upper part and end near the edge of the ribbon. (Fig. 24)

The emblem of the Helicopter Transport Squadron is a shield with dark blue fimbriation. The shield contains a smaller sky-blue shield, on the base are two winged horses facing each other. In the lower part is a globe; in the upper part the Republic of Macedonia is represented in the form of the flag below five yellow stars. (Fig. 25)

Besides the emblem of HCS described in the Regulation, the pilots of the Mi-24 combat helicopters wear an emblem on their uniforms in a rectangular shape with dimensions of 10.5 x 6 cm. Around the emblem, a dark blue frame 1 cm wide is embroidered; on the upper part is “Mi-24” and the lower part “Hind Rider” embroidered in yellow. In the center is a green-white-beige Mi-24 helicopter, below it is a mountain embroidered in white, while behind the helicopter is a sun with yellow rays on red background. This emblem is not described in the 2008 Regulation. (Fig. 26)

The insignia of the Training Command is circular with yellow fimbriation, divided into two circles. The first circle is dark blue; in the upper part is the semicircular yellow inscription “КОМАНДА ЗА ОБУКА” (TRAINING COMMAND), in the lower part are embroidered seven stars. The second circle is green, on which is a shield depicting the state flag. On right of the shield is an open

сл./ fig. 24

сл./ fig. 26

сл./ fig. 27

мерно седум ѕвезди. Вториот круг е со црвена основа, во којашто симболично се претставени пет зрака во жолта боја, чијшто центар се наоѓа на долниот дел на кругот што претставува тркало на коешто е поставен меч. (сл. 28)

Амблемот на Вториот логистички баталјон е во форма на штит во светлозелена боја, обрабен со темносина боја со димензии 7 x 9 см. Во средината се претставени симболи на логистиката; под нив во два реда е испишан натпис „2. ЛОГИСТИЧКИ БАТАЛЈОН“; над нив е претставено државното знаме во кружна форма, зад коешто има два вкрстени меча, а лево и десно од кругот стојат гардисти. Над кругот е испишан натпис „ЗНАЕЊЕ И РАБОТА“ (сл. 29). Овој амблем не е опишан во Уредбата од 2008 година.

Ознаките на командите се во кружна форма со дијаметар од 80 мм. Ознаките на единиците се во облик на штит, со димензии 70 x 80 мм.

Во пресрет на јубилејот, 20 години АРМ, покрај новата униформа за гардиската единица и новата дигитална воено-теренска униформа за припадниците на Армијата, Претседателот на РМ на 9 јули 2012 година ја потпиша третата Уредба за единствениот знак за припадност на АРМ, униформата, ознаките на чиновите, ознаките на родовите и службите, ознаките на единиците, како и начинот и условите на нивното носење (Службен 2012), со којашто се воведуваат нови ознаки за речиси сите команди и единици на АРМ, согласно новата формациско-организациска структура и се пропиша детално начинот за нивно носење на новата дигитална борбена униформа.

Државното знаме е застапено на амблемите на Сквотронот на борбени хеликоптери, Сквотронот на транспортни хеликоптери и Центарот за обука на пилоти од состав на Воздухопловната бригада, Командата за обука и доктрини и Центарот за обука на питомци во нејзин состав, како и на Командата на резервните сили.

Ознаката на Сквотронот на борбени

book, along with a torch crossed with a sword, whose grip lies on the open book. (Fig. 27)

The insignia of the Logistics Support Command is circular with dark green fimbriation, divided into two circles. The first circle is olive-green; in the upper part is the yellow semicircular inscription “КОМАНДА ЗА ЛОГИСТИЧКА ПОДДРШКА” (LOGISTICS SUPPORT COMMAND), in the lower part are embroidered seven stars. The second circle is red, in which five yellow rays are represented symbolically; their center is located in the lower part of the circle that represents a wheel on which is a sword. (Fig. 28)

The emblem of the Second Logistics Battalion is a light green shield with dark blue fimbriation with dimensions of 7 x 9 cm. Symbols of logistics are in the middle, below them is the inscription “2.ЛОГИСТИЧКИ БАТАЛЈОН” (2. LOGISTICS BATTALION) in two rows, below them is a circle depicting the state flag, placed on two crossed swords, while on the right and left are guards. Above the circle is the inscription “ЗНАЕЊЕ И РАБОТА” (KNOWLEDGE AND WORK). (Fig. 29) This emblem is not described in the 2008 Regulation.

The insignias of the commands are circular with a diameter of 8 cm. The insignias of the units are shield, with dimensions of 7 x 8 cm.

In anticipation of the 20th anniversary of the ARM, besides the new uniform for the guard unit and the new digital military-field uniform for the Army members, on 9 July 2012 the President of the Republic of Macedonia signed the third Regulation on Unique Insignia for ARM membership, the uniform, rank insignias, arm and service insignias, the unit insignias, as well as the manner and circumstances for their use (Official Gazette, 2012). This regulation introduced new insignias for nearly all commands and units of the ARM in accordance with the new formation-organization structure and it described in details the manner

сл./ fig. 27

сл./ fig. 29

сл./ fig. 30

хеликоптери е во форма на штит со лента од темно маслинесто-сура боја, на којашто се распоредени рамномерно 18 ѕвезди во жолта боја, а штитот е обрабен со жолта боја. Во внатрешноста на ознаката, во горниот дел е прикажан хеликоптер во дејство, а во долниот дел на внатрешноста е прикажан нишан со темнозелена позадина, а во позадината, на црвена основа е претставено изгревање на сонцето со три жолти зрака што се шират кон горниот дел и завршуваат до работ на лентата. (сл. 30 и 31)

Ознаката на Сквдронот на транспортни хеликоптери е во форма на штит со лента од темно маслинесто-сура боја, врз којашто се рамномерно распоредени 18 ѕвезди во жолта боја, а штитот е обрабен со жолта боја. Позадината на внатрешноста на ознаката е црвена основа врз којашто е претставено сонце со четири зрака. Во средината на ознаката е претставен црн коњ со кренати предни нозе, свртен кон сонцето. Во горниот десен дел од ознаката, гледано кон ознаката, поставен е меч со сечилото нагоре, на којшто се поставени крилја во жолта боја. (сл. 32 и 33)

Ознаката на Центарот за обука на пилоти е во форма на круг, обрабен со темнозелена боја. Во средината е претставена глава на рис во темнозелена, црна и бела боја; под рисот се претставени перки од хеликоптер, а над рисот е испишан натпис „P.T.C MACEDONIA“. Основата на амблемот ја сочинува државното знамето на Република Македонија (сл. 34). Овој амблем не е опишан во Уредбата од 2012 година.

Ознаката на Командата за обука и доктрини е во форма на круг обрабен со жолта боја, поделена во два круга. Првиот круг е во темносина основа, врз којшто со жолта боја во горниот дел полукружно е испишан натпис „КОМАНДА ЗА ОБУКА И ДОКТРИНИ“. Вториот круг е со зелена основа, во него се наоѓа штит врз којшто е отсликано државното знаме; од десната страна

of wearing them on the new digital combat uniform.

The state flag appears on the emblems of the Helicopter Combat Squadron, Helicopter Transport Squadron, Pilot Training Center of the Air Brigade, the Training and Doctrines Command, and the Cadets Training Center, as well as the Reserve Forces Command.

The insignia of the Helicopter Combat Squadron is a shield with a dark olive green-ashen ribbon on which appear 18 yellow stars. The shield's fimbriation is yellow. In the upper part of the shield is a helicopter in action; in the lower part is target with a dark green background. On the red background is a sunrise with three yellow rays that expand toward the upper part and end near the edge of the ribbon. (Fig. 30, 31)

The insignia of the Helicopter Transport Squadron is a shield with a dark olive green-ashen ribbon bearing 18 yellow stars. The shield's fimbriation is yellow. The shield has a red field on which is a sun with four rays. In the center of the insignia is a representation of a black horse salient facing the sun. In upper part of the insignia is a sword with its blade facing upward on which are yellow wings. (Fig. 32, 33)

The insignia of the Pilot Training Center is a circular with dark green fimbriation. In the center of the circle is a dark green-black-white lynx head. Below the lynx are helicopter rotors; above the head is inscribed "P.T.C. MACEDONIA". The basis of the emblem is the state flag of the Republic of Macedonia. (Fig. 34) This emblem is not described in the 2012 Regulation.

The insignia of the Training and Doctrines Command is circular with yellow fimbriation, divided into two circles. The first circle is dark gray; in the upper part are inscribed

сл./ fig. 31

сл./ fig. 32

сл./ fig. 33

сл./ fig. 34

на штитот се наоѓа отворена книга, исто така на штитот се вкрстуваат факел и меч, чијашто рачка лежи на отворената книга. (сл. 35)

Ознаката на Центарот за обука на питомци е во форма на штит, обрабен со црна боја на зелена основа; на средината во позадина е претставен триаголен штит со македонското знаме, врз штитот во вкрстена закосена положба од лево кон десно се претставени: фигура на меч и фигура на пушка во кафеаво-црна боја, врз нив е прикажана фигура на отворена книга во кафеаво-бела боја и под неа е прикажан златен дабов венец со желади. (сл. 36)

Ознаката на Резервните сили е во форма на штит со маслинестозелена основа, обрабен со црна боја. Во средината на штитот е поставено знамето во облик на карта на Република Македонија во црвено-жолта боја. Во средината на картата се поставени две вкрстени пушки во сива боја. Над картата е поставен сокол со раширени крилја во бела, сива, црна и кафеава боја. Во долниот дел на штитот се испишани во сива боја буквите РС (резервни сили). (сл. 37)

Согласно новата Уредба, државното знаме како посебен амблем, со димензии 7 x 3,5 см, на лепенка, го носат сите припадници на левиот ракав на воено-теренската униформа. Покрај стандардниот амблем на државното знаме во соодветните бои, воведена е и т.н. апликација на државното знаме во затемнета/прикриена или „subdued“ верзија во темнозелена и светлозелена боја, којашто се вклопува со доминантните бои на униформата, со што се намалува нејзината колоритност и воочливост, а се зголемува еднообразноста и камуфлажата. (сл. 38)

На 12 октомври 2016 година, Претседателот на РМ ја потпиша четвртата Уредба за единствениот знак за припадност на Армијата на Република Македонија, уни-

сл./ fig. 35

35)

The insignia of the Cadets Training Center is a green shield with black fimbriation. In the center of the shield is a triangular shield with the Macedonian flag, over which appear the following elements from left to right: a sword and a gun in dark brown color, over them is an open light-brown and white book and below it is a gold oak wreath with acorns. (Fig. 36)

сл./ fig. 36

сл./ fig. 37

the words “КОМАНДА ЗА ОБУКА И ДОКТРИНИ” (TRAINING AND DOCTRINES COMMAND) in a semicircular yellow shape. The second circle is green, in which a shield depicts the state flag. To the shield’s right is an open book, while on the shield are a crossed torch and a sword, whose grip is on the open book. (Fig.

The insignia of the Reserve Forces is an olive green shield with black fimbriation. In the center of the shield is the flag in shape of yellow-red map of the Republic of Macedonia. Two crossed guns in gray are in the center of the map. Above the map is a falcon with spread wings in white, gray, black, and brown. The gray inscription “РС” (Резервни Сили, “Reserve Forces”) is in the lower part. (Fig. 37)

According to the new Regulation the state flag is worn as a special emblem, on a patch with dimensions of 3.5 x 7 cm, on the left sleeve of the military-field uniform by all members.

Besides the standard emblem of the state flag in appropriate colors, it is also introduced the so-called “subdued” version of the state flag in dark-green and light-green that integrates with the uniform colors, decreasing the its brightness and distinctiveness and increasing its uniformity and camouflage. (Fig. 38)

On 12 October 2016 the President of the Republic of

сл./ fig. 38

формите, ознаките на чиновите, ознаките на родовите и службите, ознаките на единиците на Армијата, како и начинот и условите за нивното носење (Службен 2016). Со новата уредба се пропишани нови реверни ознаки за прв и главен подофицер во командите и единиците на АРМ, коишто за првпат свечено беа доделени од НГШ на АРМ на годишната конференција на главните подофицери на АРМ во Домот на Армијата, на 23 декември 2016 година. Со Уредбата, исто така за првпат се пропишани металните значки што припадниците на Баталјонот за специјални намени „Волци“ и Ренџерскиот баталјон, од составот на Полкот за специјални операции, дотогаш ги носеа на баретките, а е даден опис и на новите амблеми на Тенковскиот баталјон од составот на 1. мпбр и на Командата на резервните сили.

Ознаката на тенковскиот баталјон е во форма на штит, обрабен со жолта линија, на црвена основа на којашто централно е поставено сонце со осум крака во форма на осумаголник во жолта боја, а врз сонцето, централно е поставен фронтален тенк во црна боја со жолти контури. (сл. 39 и 40)

Ознаката на командата на резервни сили е во форма на круг со маслинесто-зелена основа, обрабена со светлозелена боја. На прстенот околу националното знаме, во кружен облик е испишан називот „КОМАНДА ЗА РЕЗЕРВНИ СИЛИ“. Во центарот на ознаката е поставено знамето на Република Македонија, врз коешто се нанесени вкрстени пушка, меч и топовска цевка. (сл. 41 и 42)

Знамето на Република Македонија со димензии 2,5 x 1,4 см е извезено и на ознаките со натпис „МАКЕДОНИЈА“ и „MACEDONIA“, коишто се во форма на правоаголник со димензии 13 x 2,8 см и се носат на предната лева страна на воено-теренската униформа (сл. 43). Државното знаме, исто така, со димензии 3,1 x 1,1 см е извезено и на ознаките за презиме (11 x 5,5 см), коишто ги

сл./ fig. 39

сл./ fig. 40

сл./ fig. 41

сл./ fig. 42

Macedonia signed the Regulation on Unique insignias for ARM membership, uniforms, rank insignias, arm and services insignias, ARM units insignias as well as the manner and conditions for their use (Official Gazette, 2016). The new regulation describes the new collar insignias for first and main non-commissioned officers in ARM commands and units, which for the first time were given officially to the Chief of the General Staff of the ARM during the annual conference of the main non-commissioned officers of the ARM at the Army House on 23 December 2016. The Regulation describes for the first time the metal badges worn on the hats by the members of the “Волци” (Wolves) Special Forces Battalion and the Ranger Battalion, from the Special Operations Regiment. It also describes the new emblems of the Tank Battalion from the 1.MIB and the Reserve Forces Command.

The insignia of the Tank Battalion is a shield with yellow fimbriation. In the center of the red background is a sun with eight rays in an octagonal shape in yellow, and centered over the flag the frontal view of a black tank with yellow outline. (Fig. 39, 40)

The insignia of the Reserve Forces Command is a circular with an olive green background and light green fimbriation. On the ring around the national flag is the inscription “КОМАНДА ЗА РЕЗЕРВНИ СИЛИ” (RESERVE FORCES COMMAND) in a circle. In the center of the insignia is the flag of the Republic of Macedonia over which are crossed gun, sword, and tank gun. (Fig. 41, 42)

The flag of the Republic of Macedonia with dimensions of 1.4 x 2.5 cm is also embroidered along with the inscription “МАКЕДОНИЈА” and “MACEDONIA” on rectangular insignias with dimensions of 2.8 x 13 cm worn on the front of the military-field uniform. (Fig. 43) The state flag with

носат припадниците на Воздухопловната бригада. (сл. 44)

На 25 декември 2018 година, Претседателот на РМ ја потпиша петтата по ред Уредба за ознаките за униформата на АРМ (Службен 2018). Со неа се предвидуваат нови ознаки за дел од командите и единиците согласно најавената трансформација на АРМ, но државното знаме не е застапено на нив, а новите амблемите сè уште не се воведени во употреба.

Согласно чл. 4 од Законот за употреба на грбот, знамето и химната на Република Македонија од 9 јули 1997 година, „Грбот и знамето на Република Македонија можат да се употребуваат само во формата и содржината што се утврдени со закон. Во грбот и знамето на Република Македонија не може ништо

да се впишува, односно испишува, ниту тие можат да се менуваат. По исклучок, ако е тоа со закон и друг пропис пропишано, грбот и знамето на Република Македонија можат да се употребуваат како составен дел на други амблеми, односно знаци (воени, командни и ранговни знамиња и друго) или на знамето на Република Македонија може да се испишува одреден датум или име (воени и други свечени знамиња и слично)“. Имајќи ја превид значајноста на војската како државна организација и столб на националната безбедност, токму оваа законска одредба дозволува државното знаме да биде составен дел на воени амблеми и знамиња. Доколку внимателно се разгледаат опишаните и прикажани амблеми на командите и единиците на АРМ, се забележува отстапување од пропишаниот формат на знамето, т.е. сооднос на страните од 2:1. Државното знаме е прикажано на амблемите во несоодветни димензии и форма, а врз него честопати се аплицираат други симболи, на што треба особено да се внимава.

Знамето на Република Македонија, во периодот 1992 – 2018 година, е застапено на вкупно 43 различни амблеми на АРМ. Како самостоен амблем е изработено во шест дизајни – како прв амблем на АРМ во мај 1992 година, печатен на

сл./ fig. 44

сл./ fig. 44

dimensions of 1.1 x 3.1 cm is also embroidered on the nameplates for surnames (5.5 x 11cm) worn by the members of the Air Brigade. (Fig. 44)

On 25 December 2018, the President of the Republic of Macedonia signed the fifth Regulation on insignias for ARM uniforms (Official Gazette, 2018). It anticipated new insignias for part of the commands and units in accordance with the transformation announced for the ARM, but the state flag is not present in them, and the new emblems are yet to be put into use.

According to Article 4 of the Law on use of the coat of arms, flag, and anthem of the Republic of Macedonia from 9 July 1997, “the coat of arms and the flag of the Republic of Macedonia may

be used only in the form and content provided by law. Nothing can be inscribed or written on the coat of arms and flag of the Republic of Macedonia, nor can they be changed. However, if prescribed by law and other regulations, the coat of arms and the flag of the Republic of Macedonia may be used as an integral part of other emblems, or insignias (military, command, and rank flags, etc.) or on the flag of the Republic of Macedonia a certain date or name (military and other ceremonial flags, etc.) can be inscribed.” Bearing in mind the importance of the military as a state organization and a pillar of the national security, it is precisely this legal provision that permits the state flag to be an integral part of military emblems and flags. If the emblems of the ARM commands and units described and displayed above are carefully considered, deviations from the prescribed flag format—that is, proportions of 1:2—can be observed. The state flag is displayed on the emblems in inappropriate dimensions and form, and other symbols are often applied on it, which requires special attention.

The flag of the Republic of Macedonia in 1992–2018 appears in a total of 43 different em-

платно, коешто припадниците на АРМ го носеа до август истата година кога беше усвоено новото државно знаме; од август 1992 година до октомври 1995 година се носеше амблем со сонцето од Кутлеш во везена и ткаена „жакард“ верзија; во 1995 година е заменето со амблем со новото осумкрако сонце, исто така во везена и ткаена верзија; а од 2012 година се изработува со везење во две различни варијанти – колор и прикриена маскирна и се носи на униформата со „чи-чак“ лепенка. Шеснаесет-

кракото сонце од државното знаме (1992 – 1995) е застапено во вкупно шест амблеми на АРМ (првите општи амблеми на АРМ за свечена и службена униформа од 1993 година, првите амблеми на Воената академија за капа и за ракав и на амблемите на Инженерискиот полк од 2005 година). Сегашното државно знаме во целосен формат е содржано во шест амблеми на АРМ, од коишто во четири е без додатни апликации врз него (Гранична бригада, градните ознаки со натпис „МАКЕДОНИЈА“ и „MACEDONIA“ и градната пилотска ознака со презиме), а во три е со додатни симболи или текст врз него (новиот амблем на Воената академија од 1995

година, првиот амблем на Воената полиција и амблемот на единицата „Мечки“ од резервниот состав во 2001 година). Внатре во (варјашки) штит, знамето на РМ се среќава во пет амблеми на АРМ – двата дизајна на амблемот на Првата пешадиска бригада од 2000 година, амблемите на Командата за обука и доктрини од 2008 и 2012 година и на Центарот за обука на питомци од 2012 година. Во сите пет случаи врз знамето се аплицирани дополнителни симболи. Во

blems of the ARM. It appears as a stand-alone emblem in six designs—as the first emblem of the ARM in May 1992, printed on canvas, which

ARM members wore until August of the same year. Then after the new national flag was adopted, from August 1992 to October 1995 the emblem with the Sun of Kutleš was worn in an embroidered and woven “jacquard” version. In 1995 it was replaced by an emblem with the new 8-pointed sun, also in embroidered and woven version; and from

2012 it has been made by embroidering in two different variants—color and camouflage, and is worn on the uniform with a “stick” sticker. The 16-rayed sun of the state flag (1992–1995) appears on six emblems of the ARM (the first ARM general emblems for ceremonial and official uniforms, the first emblems of the Military Academy for Cap and Sleeve, and the emblems of the Engineer Regiment from 2005). The current full-fledged state flag appears on six emblems of the ARM,

four of which have no additional applications on it (Border Brigade, insignia with the inscription “МАКЕДОНИЈА” and “MACEDONIA” and a pilot’s nameplate with surname), and three have additional

symbols or text (the new Military Academy emblem of 1995, the first Military Police emblem, and the “Bears” unit emblem for the reserve forces of 2001). Inside a shield, the flag of the Republic of Macedonia can be found in five emblems of the ARM—two emblem designs of the First Infantry Brigade of 2000, the emblems of the Training and Doctrine Command of 2008 and 2012 and the Cadet Training Center from 2012. In all five cases additional symbols are

границите (контура) на Република Македонија, знамето е претставено во четири амблеми – Прва гардиска бригада, Стационарен јазол за врски „Водно“, Транспортен хеликоптерски сквадрон од 2008 година и Команда на Резервните сили од 2012 година. Внатре во круг, знамето на РМ е застапено на амблемите на Вториот логистички баталјон од 2008 година, Центарот за обука на пилоти од 2012 година и на двата амблема на Командата на Резервните сили од 2016 година. Половично, симболизирајќи сонце во изгрев, осумкракото сонце е извезено на осум амблеми, на Здружената оперативна команда од 2008 година, Борбениот хеликоптерски сквадрон од 2008 година, правоаголниот амблем за пилотите на хеликоптерите Ми-24 од БХС, Командата за логистичка поддршка од 2008 година и на двете верзии на БХС и ТХС од 2012 година. Самостојно, како осумкрако сонце чиешто крации не допираат до надворешните рабови на амблемот е претставено на двата амблеми на Тенковскиот баталјон од 2016 година.

Припадниците на Армијата гордо го носат знамето на Република Македонија на своите униформи, и извршувајќи ги поставените задачи достоинствено ги претставуваат и Армијата и државата во надворешни рамки како најголеми амбасадори на мирот.

applied to the flag. Within the borders (contour) of the Republic of Macedonia, the flag is represented in four emblems—the First Guard Brigade, the “Vodno” Stationary Signals Center, the Transport Helicopter Squadron from 2008, and the Reserve Force Command from 2012. Inside a circle, the flag of the Republic of Macedonia

appears on the emblems of the Second Logistics Battalion of 2008, the Pilot Training Center of 2012, and the two emblems of the 2016 Reserve Force Command. As a half-sun, symbolizing a sunrise, the 8-pointed sun has been embroi-

dered on eight emblems: the 2008 Joint Operational Command, the 2008 Combat Helicopter Squadron, the rectangular emblem for the MiS-24 helicopter pilots from the CHS 2008, and both versions of the 2012 CHS and THS. As just the 8-pointed sun whose ornaments do not touch the outer edges of the emblem, the flag is presented on the two emblems of the 2016 Tank Battalion.

Members of the Army proudly wear the flag of the Republic of Macedonia on their uniforms and by executing their tasks they represent the Army and the state with dignity as the greatest ambassadors of peace.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

Блажески Златко, „Борбената униформа на АРМ“, Штит, бр.95, септември 2017 год., стр.14
 Дичевски Васил, „Исполнети срца“, Штит, бр.33, мај 2012 год., стр.29
 Службен весник на РМ,/Official Gazette of the Republic

of Macedonia, бр.71/92, стр.1358
 Службен весник на РМ, бр.1/2008, стр.8-12
 Службен весник на РМ, бр.86/2012, стр.16-55
 Службен весник на РМ, бр.188/2016, стр.2-61
 Службен весник на РМ, бр.241/2018, стр.58-64

ОРДЕНОТ SOLEM IMPERII MACEDONIÆ НА СВЕТСКИОТ МАКЕДОНСКИ КОНГРЕС

Георѓи Гоце Дурѓаноски

Летонска христијанска академија
Центар за ракописни студии
Скрипториум

<https://orcid.org/0000-0002-5965-4645>

УДК 351.856.2:[323.1(100:=163.3):061.23

АПСТРАКТ

Овој текст дава пошироко објаснување за осмислувањето, процесирањето, инаугурацијата и причините за ставањето во мирување на највисокото одликување на Светскиот македонски конгрес, орденот Сонце на македонската империја (познат како *Solem Imperii Macedoniae*) како придружна инсигнија на почесната титула македонски сенатор (*Macedonica Senatoris*), која се доделува на странски лобисти и пријатели на Македонија за меѓународно етаблирање на Македонија како независна и суверена држава.

Целосното име е Орден Сонце на македонската империја со голем ѓердан и пурпурна лента, а на француски јазик гласи: *L'ordre du Soleil de l'empire macédonien avec un grand collier à ruban pourpre*, и на латински *Solem Imperii Macedoniae*. Орденот е во еден степен и истиот беше доделен двапати: во јануари 2004 година на Роберт Баденер во Париз и во февруари 2004 година на д-р Ото фон Хабзбург во Скопје.

Клучни зборови: Орден, Светски македонски конгрес, Сонце на македонската империја,

THE ORDER SOLEM IMPERII MACEDONIÆ OF THE WORLD MACEDONIAN CONGRESS

George Goce Durtanoski

Latvian Christian Academy
Centre for Manuscript Studies
Scriptorium

<https://orcid.org/0000-0002-5965-4645>

UDC 351.856.2:[323.1(100:=163.3):061.23

ABSTRACT:

This article provides a broader explanation of the design, processing, inauguration, and eventual suspension of the highest award of the World Macedonian Congress, the Order of the Sun of the Macedonian Empire (*Solem Imperii Macedoniae*), an associate insignia of the honorary title Macedonian Senator (*Macedonica Senatoris*) bestowed upon foreign and domestic activists, lobbyists, and friends of Macedonia for achievements that contribute to strengthening Macedonia's international position as an independent and sovereign state.

The full name of the order is Order of the Sun of the Macedonian Empire Grand Collar and Purple Ribbon (in Macedonian: Орден Сонце на македонската империја со голем ѓердан и пурпурна лента; in French: *L'ordre du Soleil de l'empire macédonien avec un grand collier à ruban pourpre*). The Latin name is *Solem Imperii Macedoniae*. The Order is awarded in one rank and has been awarded twice: in January 2004 to Robert Badinter in Paris and in February 2004 to Otto von Habsburg in Skopje.

Keyword: Order, World Macedonian Congress, *Solem Imperii Macedoniae*

ВОВЕД

Одликувањата се стари колку и човештвото. Историјата ни дава податоци за наградувања, унапредувања и одликувања на поединци (за разни заслуги и завршени задачи во полза на некоја држава, град, народ), на институции, организации од религиозен или научен карактер итн.

Едно од најстарите запишани сведоштва за одликување/наградување среќаваме во Стариот Завет: И го извади Фараонот прстенот од раката своја и му го стави на Јосифа на рака, и го облече во облека, од најфина ткаенина, и му стави златна веришка околу вратот (Библија, Бт 41:42).

Во античкото македонско кралство, благородниците добивале скапоцени подароци и земја за заслуги, за извојувани победи во битки. Кралските придружници (хетајри) од кралот добивале порфирна шапка (каусија) и наметка како надворешни ознаки за нивната припадност (членувањето) на Редот хетајри. (Проева 2004, 339). Каусијата што ја носеле кралевите била со бела боја и имала лента украсена со кралски вез. (Плутарх 2008, 54).

Во развиениот средниот век се појавуваат религиозни редови, а подоцна монархистички и мериторни редови и братства (Јоновски 2015, 295).

Прва опсежна студија за одликувањата и ордените направил Херонимус Мегизер во делото „Трактат на триделниот витешки статус и сите витешки редови на христијанството“ објавено во Франкфурт во 1593 на германски јазик (Megiser 1593). Ова дело на Мегизер е прво од ваков вид што излегло на германски јазик и имало значајно влијание во оваа област во наредните векови.

Од најраните, историски поважни ордени се смета францускиот Кралски и воен орден на Св. Луј (француски: L'Ordre Royal et Militaire

Како придружен елемент на почесната титула македонски сенатор, е инсигнијата во форма на орден, кој се нарекува Орден Сонце на македонската империја со голем ѓердан и пурпурна лента. Орденот е во еден степен /As an associate insignia of the honorary title Macedonian Senator is the order Order of the Sun of the Macedonian Empire Grand Collar and Purple Ribbon. The order is in one rank /L'ordre du Soleil de l'empire macédonien avec un grand collier à ruban pourpre / Solem Imperii Macedoniae

INTRODUCTION

Decorations are as old as humanity. History gives us many examples of the rewards, promotions, and honors given individuals for various merits and accomplishments on behalf of states, cities, peoples, institutions, religious or scientific organizations, etc.

One of the earliest recorded descriptions of a decoration and reward appears in the

Old Testament: *And Pharaoh took the ring out of his hand and put it on Joseph's hand, and put it on a garment of fine linen, and put a golden chain around his neck.* (Ge 41:42)

In the ancient Macedonian kingdom, nobles received precious gifts and land to recognize their victories in battles. Royal companions (*hetairoi*) of the king received a hat (*kausia*) and coat as external markings of their affiliation with the Order of Hetairoi. (Проева 2004, 338–343) The *kausia* hat worn by the kings was white and had a ribbon adorned with royal embroidery. (Plutarch, Ant., 54)

In the Middle Ages, religious orders appeared, and later monarchist and meritocratic orders and brotherhoods. (Јоновски 2015, 295)

The first in-depth study of decorations and orders was made by Jeronimus Magiser in his work *A Tractate of the Triple Knighthood and all Knight Orders of Christendom (Ein Tractat von dem Dreyfachen Ritterstand und aller Ritter Orden der Christenheit)* published in Frankfurt in 1593 in German (Megiser 1593). Magister's work was the first of its kind published in the German language and had a significant impact in this area in the following centuries.

One of the first historically important orders is considered to be The Royal and Military Order of Saint Louis (in French: *L'Ordre Royal et Militaire de Saint-Louis*), a dynastic order of

de Saint-Louis) востановен на 5.4.1693 од кралот Луј XIV наменет да биде доделуван за лични заслуги на офицери, со што претставува прв орден што се доделувал на лица кои немале благородничко потекло (Mazas, Théodore 2011). Таков орден бил и орденот за заслуги (*Pour le Mérite*) од прускиот крал Фридрих II (Велики) востановен во 1740 година. (Nimmergut 1997).

Во Отоманската империја во тој период највисок орден е Орденот за заслуги (турски: *Nişan-i İmtiyaz*) востановен од султанот Абдул Хамид I во 1780 година. Други ордени биле: Орденот на гордоста (турски: *Nişan-i İftihar*) од 1831 година востановен од султанот Махмуд II и Орденот Османлија (турски: *Osmanlı Devlet Nişanı*) востановен во 1862 година од султанот Абдулазис. (Eldem 2004).

Како први одликувања, за кои досега се знае во Македонија, се сведителствата за храброст (грамоти) на Македонската револуционерна организација (МРО) доделувани пред и во текот на Илинденското востание (Георгиев, 2010). Овие сведителства претставуваат дел од залагањата за оформување награден систем во Македонија и вредно наследство за македонската фалеристика. Во 1912 г. Вардарска Македонија влегува во состав на Кралството Србија и Југославија и тогаш се користат нивните ордени. Прво вистинско македонско одликување е Илинденската споменица востановена од Народното собрание на НР Македонија во 1950 година со прогласување на Законот за Илинденската споменица. Споменицата, популарно наречена *Илинденка*, е доделена во 1953 година на преживевани Илинденци по повод 50-годишнината од Илинденското востание (Јоновски 2015, 313).

МАКЕДОНСКИ СЕНАТОР

Почесната титула Македонски сенатор (*Macedonica Senatoris*) е востановена од Претседателството на Светскиот македонски конгрес

Орденскиот гердан во кадифена кутија
The Order's Collar in the velvet box

chivalry founded in 1693 by Louis XIV, named after Saint Louis (Louis IX of France). It was intended as a reward for exceptional officers, notable as the first decoration that could be granted to non-nobles. (Mazas / Anne, 2011).

Another such order of merit was the Order of Merit (*Pour le Mérite*) of Prussian King Frederic the Great (Friedrich II) established in 1740. (Nimmergut, 1997)

The highest order in the Ottoman Empire at that time was the Order of Merit (in Turkish: *Nişan-i İmtiyaz*) established by Sultan Abdul Hamid I in 1780. Other decorations were the Order of Pride (in Turkish: *Nişan-i İftihar*) introduced in 1831 by Sultan Mahmud II and the Order of Ottomanism (in Turkish: *Osmanlı Devlet Nişanı*) introduced in 1862 by Sultan Abdülaziz. (Eldem, 2004)

The first decorations in Macedonia were the “Certificates of Courage” issued by the Macedonian Revolutionary Organization (MRO/IMRO) before and during the 1903 Ilinden Uprising. These certificates were part of an effort to establish an award system in Macedonia and are a valuable legacy in Macedonian phaleristic heritage. (Георгиев 2010)

In 1912, Vardar Macedonia was annexed by the Kingdom of Serbia and Yugoslavia, which used its own orders/medals. The first truly Macedonian decoration was the Ilinden Memorial Medal, established by the National Assembly of the People’s Republic of Macedonia in 1950 with the promulgation of the Law on the Ilinden Memorial Medal. The medal, popularly called the *Ilindenka*, was awarded in 1953 to commemorate the survivors of the Ilinden Uprising on its 50th anniversary. (Јоновски 2015,313)

MACEDONIAN SENATOR

The honorary title Macedonian Senator (*Macedonica Senatoris*) was introduced by the Presidency of the WMC at a session held on 10

(СМК) на седницата одржана на 10. и 11. август 1996 година во Скопје, врз основа на членот 62 од Статутот на СМК и таа претставува највисоко одликување на СМК. Таа се доделува на долгогодишни активисти, лобисти и пријатели на македонскиот народ и на државата Македонија кои на некаков начин придонеле и придонесуваат за заштита и афирмација на македонскиот етнички, јазичен, културен, верски, историски и државен идентитет и наследство; етаблирање на Македонија во меѓународните органи и организации под нејзиното уставно и историско име и афирмација на македонската култура, уметност и наука во светот.

На истата седница е донесена и предлог- одлука за доделување на почесната титула македонски сенатор со вкупно 68 имиња на Македонци и странци. Оваа предлог-листа во наредните години на генералните собранија на СМК постојано се зголемуваше и достигна бројка од повеќе од 200 номинации и истовремено допринесе организацијата да не може да се усогласи со една сублимирана листа од 20-30 номинации за наредните 2 до 3 години. (Предлог 1996)

Кон крајот на 1999 година, за потребите на Светскиот македонски конгрес Георги Гоце Дуртаноски од Фенло (Холандија) беше задолжен да го осмисли дизајнот на орденскиот знак, за што беше консултирана стручна литература од областа на фалеристиката и хералдиката при што беа посетени неколку музејски и приватни збирки на ордени и медали во Амстердам, Берлин, Минхен, Париз и Рим.

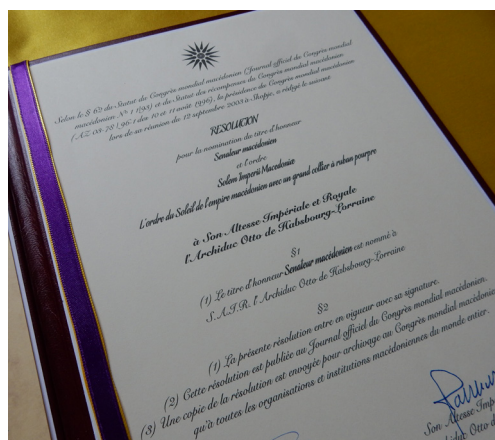
Поради воениот судир во Македонија во 2001 година

Папката од резолуцијата за доделување на почесната титула Македонски сенатор и орденот/Resolution folder for awarding the honorary title of Macedonian Senator and Order

art, and science in the world.

At the same session, a proposal was accepted to grant the title of Macedonian Senator to 68 Macedonians and foreigners. The draft list of names has been steadily increasing over the years at the WMC General Assemblies, reaching more than 200 nominations and at the same time contributing to the organization being unable to come up with a sublimated list of 20–30 nominations for the next 2 to 3 years (Предлог 1996).

Резолуцијата за доделување на титулата Македонски сенатор и орденот Сонце на македонската империја / Resolution for awarding the title Macedonian Senator and the Order Solem Imperii Macedoniae

and 11 August 1996 in Skopje, on the basis of Article 62 of the WMC Statute, and constitutes the highest honor awarded by the Organization.

The title of Macedonian Senator is awarded to longtime activists, lobbyists, and friends of the Macedonian people and the State of Macedonia who in some way contributed in the past and still contribute today to the protection and affirmation of Macedonian ethnic, linguistic, cultural, religious, historical, and state identity and heritage—strengthening the membership of Macedonia in international bodies and organizations under its constitutional and historical name and affirming Macedonian culture,

At the end of 1999, on behalf of the WMC, George Goce Durtanoski from Venlo (the Netherlands) was charged with designing an order as an accompanying insignia of the Macedonian Senator. For the design of the order, he drew upon phaleristic and heraldic literature, and was influenced by several museum and private collections of decorations that he visited in Amsterdam, Berlin, Munich, Paris, and Rome.

Due to the military conflict

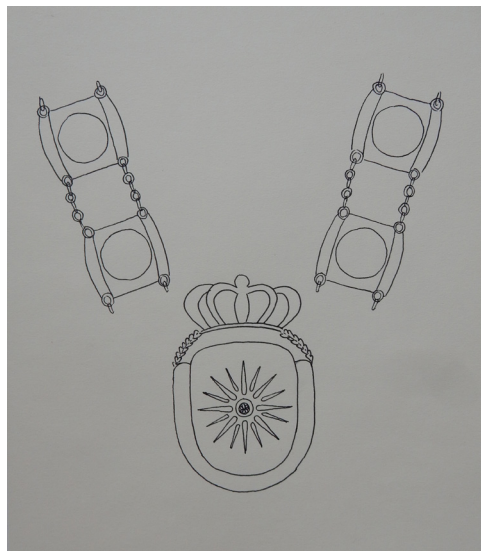
работата со орденот беше дефокусирана и ставена во мирување. Во 2002 година почнаа да се назираат првите идеи од изгледот на орденот, и во дизајнот се приклучи и Џон Тодоровски од Барендрехт (Холандија) за техничка/компјутерска обработка на орденот, и кој со право се смета за коавтор во реализацијата на овој проект.

ОПИС НА ОРДЕНОТ

Орденот претставува ѓердан со орденски знак. Орденскиот знак е во форма на шпански штит со димензии 76x70 мм. На горната страна на штитот врз плетенки од дабови листови е поставена стилизирана круна со димензии 23x37мм. На долната страна од штитот во полукруг е изгравирани текстот SOLEM IMPERII MACEDONIÆ, а на задната страна е изгравирано името на организацијата на англиски јазик *World Macedonian Congress* и жигот на производителот.

Во средината на помал штит релјефно е прикажано шеснаесет-зрачното сонце, со десетлисен цвет во средината, попознато како сонцето/свездата од Кутлеш (Вергина), со дијаметар од 46 мм. Тоа е симболот на македонската династија Аргеади, симбол на Македонците и регистрирано лого на Светскиот македонски конгрес.

Главниот орденски знак е закачен на ѓердан, составен од по четири заоблени квадратни плочки со димензија 36x36 мм. Плочките меѓусебе се поврзани со по пет алки (три големи и две мали). Од страните на секоја од осумте плочки се наоѓа по една плетенка од дабови листови, а во средината на плочките, во

Оригиналниот цртеж на орденскиот знак (Г.Г. Дуртаноски) /Original sketches of the Pendant's design (by G.G.Durtanoski)

in Macedonia in 2001, work on the order was put on hold. In 2002, the first ideas and sketches of the decoration began to coalesce, and John Todorovski from Barendrecht (the Netherlands) joined the project for technical/computer processing, so he is rightly considered a co-author in the realization of this project.

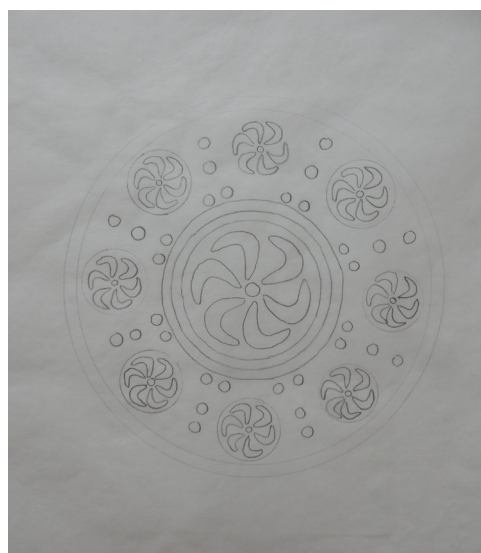
DESCRIPTION OF THE ORDER

The Order *Solem Imperii Macedoniae* is an associate insignia of the honorary title Macedonian Senator. It is a

collar with an order's pendant in the form of a so-called Spanish-type shield measuring 76 x 70 mm. On the upper part of the shield, mounted on an oak leaf plait on both sides, is a stylized crown measuring 23 x 37mm. At the bottom of the shield in the semicircle is engraved (inscribed) the "SOLEM IMPERII MACEDONIÆ", and on the back is engraved the name of the organization in English, "World Macedonian Congress", and the manufacturer's seal.

In the middle on a smaller shield is embossed the 16-rayed sun commonly known as the Sun of Kutleš (Star of Vergina) with a 10-petal flower in the middle, 46 mm in diameter. The sun is the symbol of the Macedonian Argead dynasty, a symbol of the Macedonians and a registered logo (trademark) of the WMC.

The main pendant is suspended from a collar made of four rounded square plates 36 x 36 mm. The plates are connected to each other by five links

Детали од орденскиот ѓердан (ГГД) /Details of the Order's Collar (GGD)

круг со дијаметар од 17 мм е прикажан соларниот симбол на македонските кралски династии. (Проева, 1997, 183-185; Проева, 2014, 174).

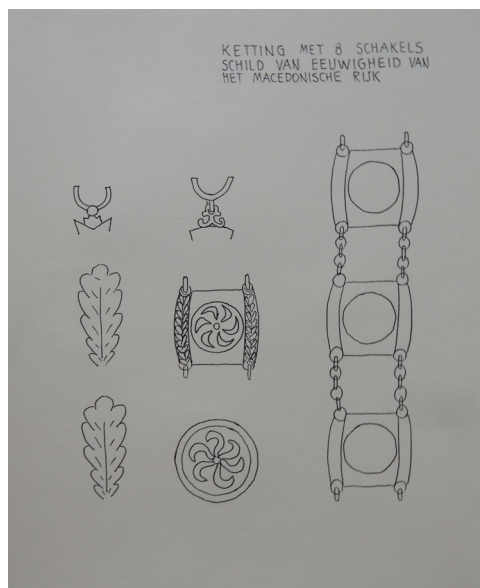
Останатиот дел од ѓерданот е синцир во должина од 270 мм кој може да се прилагодува, според висината на одликуваниот.

Техничкото решение на орденскиот знак е дизајнирано од The Oak Tree Design Studio (Кралство Холандија) изработен од сребро, бронза и позлата со вкупна тежина од 450 гр., спакуван е во црвена

луксузна кадифена кутија со димензии 25,5 x 20,5 x 3,5 см. Пурпурната лента е со жолто-златно порабување, широка е 9 см и долга 179 см изработена е од свилен сатен. Орденот се врачува односно при наградувањето се поставува врз пурпурна лента претходно префрлена на десното рамо и чии завршетоци се врзуваат на левиот колк/страна на одликуваниот. Орденот има церемонијален карактер и се носи за време на одржување на заседанија или свечености на Македонскиот сенат и при церемонии на примање на нови членови (сенатори). Орденот нема минијатура ниту рибон. Почесната титула Македонски сенатор и орденот Сонце на македонската империја не се наследни и истите по смртта на одликуваните можат да останат како семејно наследство на нивните роднини или бидат дадени во некоја музејска збирка.

МАКЕДОНСКИОТ СЕНАТ

Македонскиот сенат (Macedonica Senatus) како институција и заедница (коинон) на интелектуалци при Светскиот македонски конгрес е формиран на 10.8.2003 на 13

Детали од орденскиот ѓердан (ГГД)
Details of the Order's Collar (GGD)

(three large and two small). On each side of the eight plates is a vertical oak leaf plait, and in the middle of the tiles, in a 17 mm diameter circle, is the solar symbol of the Macedonian royal dynasties. (Проева 1997, 183–185, Проева 2014, 174) The rest of the necklace is a 270 mm-long chain that can be adjusted depending on the height of the recipient.

The technical design of the Order's sign is designed by The Oak Tree Design Studio (the Netherlands) made of silver, bronze, and gilded parts weighing 450

grams and packed in a red luxurious velvet box 25.5 x 20.5 x 3.5 mm. The broad purple sash/ribbon with yellow-gold trim and background is made of silk satin 90 mm wide and 179 cm long. The Order *Solem Imperii Macedoniae* is awarded to the recipient with a broad purple sash (previously worn across the body, from the left shoulder to the right hip). The Order's collar has a ceremonial character and is worn during the sessions or ceremonies of the Macedonian Senate and during the ceremonies receiving new senators. There is no miniature or service ribbon for the Order.

The honorary title Macedonian Senator and the Order *Solem Imperii Macedoniae* are not hereditary and they may remain as an inheritance to the relatives of the deceased honorees/recipients or be donated to a museum.

Детал на орденот / Detail of the Order

MACEDONIAN SENATE

The Macedonian Senate (*Macedonica Senatus*) was established as an institution and society of intellectuals (*koinon*) at the World Macedonian Congress at the 13th WMC General Assembly in Skopje on 10 August 2003.

генерално собрание на СМК во Скопје кога за претседател беше избран Јордан Плевнеш, македонски драмски писател и тогашен амбасадор на Македонија во Франција. Следниот месец, во септември 2003 година, Дирекцијата за надворешни работи на СМК започна со организирање на церемонијата за инаугурација на почесната титула македонски сенатор и орденот Сонце на македонската империја.

Инаугуративната церемонија на орденот се случи со доделувањето на почесната титула македонски сенатор на Роберт Бадинтер на 28.1.2004 во Hôtel du Louvre во Париз, историски хотелски објект од половината на 19 век - време на модернизацијата на строгиот центар на Париз каде се случувале значајни културни настани организирани од високиот слој на општествено-политичкиот, уметничкиот и научниот свет од Франција, Европа и САД. (Дуртаноски, 2004,16-20)

Втората церемонија за доделување на орденот на Неговото Царско Величество д-р Ото фон Хабзбург беше планирано да се случи следниот месец (февруари) во Австрија, во замокот Вартхолц (каде е роден и крстен д-р Ото фон Хабзбург) но имајќи во предвид дека истиот месец во Скопје требаше да се одржи Регионалната конференција на меѓународната организација Паневропска унија (20,22.2.2004) на која д-р Ото фон Хабзбург беше претседател, протоколот одлучи (ја прифати желба на одликуваниот) церемонијата на врачување да биде во Скопје, на 20.2 (петок) на првиот ден од конференцијата во тогашниот хотел Панорама на Водно.

На церемонијата присуству-

Writer and diplomat Jordan Plevnesh, then the ambassador of Macedonia to France, was elected president. The following month the WMC's Department of Foreign Affairs began organizing the inauguration ceremony of the honor title Macedonian Senator and the Order of the Sun of the Macedonian Empire (*Solem Imperii Macedoniae*).

Проф. д-р Роберт Бадинтер е роден во Париз, на 30.3.1928. Беше министер за правда (1981 – 1986) и претседател на Уставниот суд на Франција (1985-1995). Претседател на Европскиот суд за помирување и арбитража во рамките на ОБСЕ и претседател на Арбитражната (Бадинтерова) комисија за поранешна Југославија, која во 1992 г. го даде Извештајот во којшто беше дадено позитивно мислење за Република Македонија, дека ги исполнува условите за признавање како независна и суверена држава од Европската заедница и нејзините земји-членки. Тој е почесен доктор на правни науки на Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје и надворешен член на Македонската академија на науките и уметностите (МАНУ).

Prof. Dr. Robert Badinter was born 30.3.1928 in Paris. He was Minister of Justice (1981-1986) and President of the Constitutional Court of France (1985-1995). He served as president of the Court of Conciliation and Arbitration within the OSCE and as a head of the Arbitration (Badinter) Commission of the Conference on Yugoslavia in 1992 presented the Arbitration Commission's Report, which supported the opinion that the Republic of Macedonia fulfilled the conditions for recognition as independent and sovereign state by the European Community and its member states. He holds an Honorary Doctor of Law from the University of Sts Cyril and Methodius in Skopje and a foreign member of the Macedonian Academy of Sciences and Arts (MANU).

The inauguration ceremony for the Order took place with the award of the honor title Macedonian Senator and the Order *Solem Imperii Macedoniae* to Robert Badinter on 28 January 2004 at Hôtel du Louvre in Paris, a historic hotel building from the mid-19th century and center of significantly important receptions/events of socio-political, artistic and scientific importance to France, Europe, and the United States (Дуртаноски 2004,16–20).

The second ceremony, to award the Order *Solem Imperii Macedoniae* to His Imperial and Royal Highness Dr. Otto von Habsburg, was planned for February 2004 in Austria at Wartholz Castle (where he was born and baptized), but he proposed that it take place instead during the Pan-European Union International Regional Conference in Skopje from 20 to 22 February 2004, as he was its chairman. So the ceremony occurred during the opening reception of the conference, 20 February, at the (then) Hotel Panorama outside of Skopje (on Mount Vodno).

Macedonia's president, Boris Trajkovski, Archbishop

ваше и македонскиот претседател Борис Трајковски, архиепископот охридски и македонски г.г.Стефан и дипломатскиот кор во Република Македонија. Шест дена потоа (26.2.2004) претседателот Борис Трајковски и неговите соработници од кабинетот загинаа во авионска несреќа и активностите на Дирекцијата за надворешни работи на СМК за наредните месеци беа ставени во мирување.

ЗНАЧЕЊЕ НА ОРДЕНОТ

Орденот *Сонце на македонската империја* наиде на различни реакции во јавноста. Според едни, тој не може да се смета за „прв македонски орден“, бидејќи тој не бил доделен од државна институција, туку за први треба да се сметаат одликувањата-медалите доделени од Министерството за иселеништво од 2000 година. Според други, пак не станувало збор за вистински туку за „клиентски“ орден.

Најнапред, четирите одликувања од Министерството за иселеништво на Република Македонија доделени по повод 2000 години од христијанството беа: медалите Св. Климент Охридски, Св. Апостол Павле, Св. Јован Кукузел и плакетата Јустинијана Прима кои беа доделувани на истакнати поединци, асоцијации, клубови и добротвори кои на најразлични начини помагале за афирмирање и за напредок на Македонија и македонството воопшто. Но според членот 84 од Уставот на Република Македонија, во кој се дефинираат должностите на претседателот на Републиката, само тој доделува одликувања. Тоа правно се толкуваше дека само тој има(ше) право да доделува одликувања, со што беше запрено доделувањето на медалите од Министерството за иселеништво и тие беа ставени надвор од законот. Со тоа овие одликувања/медали немаат правен статус на др-

Д-р Ото фон Хабзбург (20.11.1912 - 4.7.2011) е последен престолонаследник на Австро-Унгарија. Од 1979 до 1999 г. е член на Европскиот парламент и портпарол на Комитетот за политички прашања на Европскиот парламент. Од 1973 до 2004 година е претседател на Меѓународната Паневропска унија. Почесен доктор на политички науки на Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје. Голем поддржувач на Македонија за полноправно членство во Европската унија и правото на слободен избор и користење на своето историско и уставно име Македонија.

Dr. Otto von Habsburg (20.11.1912-4.7.2011) was the last Crown Prince of Austria-Hungary. He served from 1979 to 1999 as a Member of the European Parliament and was a spokesman for the the Committee on Political Affairs of the European Parliament.

From 1973 to 2004 he was president of the International Pan-European Union. Dr.

Otto von Habsburg held an Honorary Doctor of Political Science from the University of Sts. Cyril and Methodius in Skopje. He was great supporter of Macedonia's full membership in the European Union, the right of self-determination, and use of "Macedonia" as its historical and constitutional name.

of Ohrid and Macedonia Kyr Kyr Stephan, and the diplomatic corps in the Republic of Macedonia attended the ceremony. Just six days later (on 26 February 2004),

President Trajkovski and members of his cabinet were killed in a plane crash and the activities of the WMC's Department of Foreign Affairs were put on hold for several months.

SIGNIFICANCE OF THE ORDER

The Order of the Sun of the Macedonian Empire (*Solem Imperii Macedoniae*) has received mixed reactions from the public. According to some, it cannot be considered the "first Macedonian Order" because it was not awarded by a state institution, rather the first such medals were those awarded by the Ministry of Emigration of the Republic of Macedonia in 2000. To others, it is just a "clientele" order.

However, those four decorations awarded by the Ministry of Emigration on the occasion of 2000 years of Christianity were the medals of St. Clement of Ohrid, St. Paul the Apostle, and St. John Kukuzel and the Justiniana Prima testimonial plaque, which were given to prominent individuals, associations, clubs, and charities who in various ways helped to affirm and advance Macedonia and Macedonism in general. But according to Article 84 of the Constitution of the Republic of Macedonia, which defines the duties of the President of the Republic, only the president grants decorations. A legal interpretation that he alone had

жавни одликувања.

Првиот закон за одликувања на Република на Македонија датира од 12.9.1995, кој беше сменет во 2002 г. (Службен 48/02). Но дури во 2004 г. започна постапка за утврдување на изгледот на одликувањата, што е клучно за нивната реализација во практика. Конечно во април 2005 г., во македонското Собрание беа претставени првите македонски одликувања, а првото одликувања беше доделено од страна на македонскиот претседател Бранко Црвенковски на 18.8.2005 на Единицата за специјални намени (на АРМ) „Волци“ која беше одликувана со Орденот за воени заслуги, што е цели 14 години по независноста на Република Македонија или 18 месеци по доделувањето на првиот орден Сонце на македонската империја од Светскиот македонски конгрес во Париз.

Веднаш по претставувањето на одликувањата во Собранието и по прегледот на изгледот и спецификите на ордените и медалите, Георги Гоце Дуртаноски и Џон Тодоровски, преку јавно соопштение дадоа мислење за државните одликувања, како битно обележје на државноста. Во соопштението се изрази жалење за „несреќно избраниот дизајн на државните одликувања кој не се темели на македонската култура и историска традиција при што кабинетот на претседателот Бранко Црвенковски и Комисијата за одликувања целосно го дезавуирале/ запоставиле богатото културно и историско наследство на Македонија и македонскиот народ, кое можеше и требаше да биде аплицирано на првите македонски државни ордени и медали“. (Дуртаноски 2005, 47)

Со цел да биде намалена важноста и значењето на првиот македонски орден Сонце на македонската

the right to award decorations then precluded the award of such medals by the Ministry of Emigration and they were outlawed. Thus, these awards (medals) do not have the legal status of state decorations.

The first Law on Decorations of the Republic of Macedonia was adopted 12 September 1995 and amended in 2002. (Службен 48/02) Not until 2004 was a procedure launched to determine the design of the decorations, which was crucial to their realization. Finally, in April 2005 the Macedonian Assembly presented the first Macedonian decorations, granted by Macedonian President Branko Crvenkovski on 18 August 2005. The “Wolves” Special Forces Battalion (of the Army of the Republic of

Macedonia), received the Order of Military Merit 14 years after the independence of the Republic of Macedonia and 18 months after the first order *Solem Imperii Macedoniae* was awarded by the World Macedonian Congress in Paris.

Immediately after the presentation of these decorations in the Assembly and after reviewing the appearance and specifics of the orders and medals, George Goce Durtanoski and John Todorovski, publicly announced their opinion on the state decorations as an important feature of statehood. The statement regretted the “unfortunate design chosen for state decorations that did not meet the base/norms of Macedonian culture and historical tradition, the Cabinet of the President of the State, Branko Crvenkovski and the Commission on Awarding Decorations and Recognitions completely

На церемонијата на врачување на орденот на Ото фон Хабзбург присутен и македонскиот претседател Борис Трајковски
Macedonia's President, Boris Trajkovski, attended the ceremony for awarding the order to Otto von Habsburg

Врачување на орденот на Роберт Бадинтер од страна на амбасадорот Јордан Плевнеш /Ambassador Plevnesh awarding the order to Robert Badinter

империја и истиот дури да биде претставен во негативна конотација во периодот пред неговата инаугурација и месеците потоа, имајќи ги во предвид дипломатските преписки и искази неговата натамошна промоција, во крајна мера правеше многу повеќе штета на државата отколку на Светскиот македонски конгрес.

Иако според поширока формално правна категоризација, орденот Сонце на македонската империја би можел да се смета како „клиентски“ (Јоновски 2015, 297), нешто што беше нагласувано од противниците на ова одликување, сепак треба да се нагласи дека одликуваните не беа задолжени на никаков начин, ниту финансиски, ниту со било какви услуги кон Светскиот македонски конгрес. Исклучително малиот број на доделувања, го оддалечува ова одликување од клиентските ордени, особено поради фактот што беше доделен на Роберт Баденер и Ото фон Хабзбург исклучиво за нивните несомнени заслуги за поддршката на Македонија, кои беа вреднувани и од Република Македонија со доделени ордени „8 Септември“ во 2007 односно „Орден за заслуги за Република Македонија“ во 2011.

Од друга страна пак, внатре во Организацијата се појавија апетити на одредени претставници на Светскиот македонски конгрес да прават церемонии по свој избор и спротивно на статутот и одредбите за доделување на орденот, со што навистина имаше опасност орденот да биде „клиентски“ и затоа одлуката истиот да биде ставен во времено мирување беше повеќе од правилна.

Авторите на орденот опстојуваат на ставот дека орденот Сонце на македонската империја сепак останува како „прв орден во историјата на возобно-

disavowed the rich cultural and historical inheritance of the Macedonian people and of Macedonia, that could be applied on the first Macedonian state orders and medals”. (Дуртаноски 2005, 47).

Efforts to diminish the importance of the first Macedonian Order *Solem Imperii Macedoniae* and even present it in a negative light before its inauguration and in the months thereafter, as seen in various diplomatic

correspondence and statements, ultimately did more damage to the state rather than to the World Macedonian Congress.

Although a broader formal legal interpretation might regard the Order of the Sun of the Macedonian Empire (*Solem Imperii Macedoniae*) as a “clientele” order (Јоновски 2015, 297)—something opponents of this award emphasized—the recipients of the award were in no way indebted (financially or with any other services) to the World Macedonian Congress. The extremely small number of awards granted distinguishes this decoration from “clientele orders”, especially since they were awarded to Robert Badinter and Otto von Habsburg solely for their unquestionable merit in supporting Macedonia, and the awardees were also later honored by the State with the Order on 8 September 2007, and with the Order of Merit for Macedonia in 2011, respectively.

On the other hand, certain WMC representatives wanted to perform ceremonies of their own, contrary to the statute and regulations for awarding the Order *Solem Imperii Macedoniae*, thereby risking the Order becoming a “clientele order”. Therefore the decision to put the awards on hold was the appropriate course of action.

The creators of the order maintain that the Order *Solem*

Свечената церемонија во Париз (28.1.2004)/ The inaugural solemn ceremony in Paris (Hôtel du Louvre)

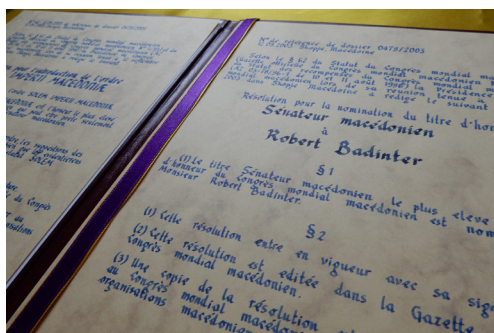
Инаугуративната церемонија во Париз
The inauguration ceremony in Paris

вената држава Македонија“, што е видно и целосно оправдано и од името, стилот, инсигниите и симболиката/ композицијата на орденот и е во согласност со Статутот на Организацијата (Светски македонски конгрес) како единствена македонска невладинa организација со меѓународен статус во светот и во духот на дипломатија водена од граѓани за афирмација на Македонија и нејзиното културно-историско и цивилизациско наследство.

Како епилог, Светскиот македонски конгрес преку Дирекцијата за надворешни работи и со двата доделени ордени ја постигна својата цел и ја забрза работата на Комисијата за одликувања која резултираше со итна изработка на државни ордени и медали и со тоа се заокружи уште еден сегмент од македонската државност.

Imperii Macedoniae remains “the first order in the history of the restored state of Macedonia”, which is (both) visible and fully justified by the name, style, insignia, and symbolism /composition of the Order and is in accordance with the Statute of the Organization of the WMC—the only Macedonian non-governmental organization with international status and in the spirit of citizen diplomacy to affirm Macedonia and its cultural and historical heritage.

As an epilogue, the World Macedonian Congress, through its Department of Foreign Affairs and the two orders awarded, achieved its goal and accelerated the work of the Commission on Awarding Decorations and Recognitions which resulted in the immediate elaboration of state orders and medals, thus completing another segment of Macedonian statehood.

Краснописна верзија од Резолуцијата (ГГД) / Calligraphic version of the Resolution (GGD)

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

- Библија (Свето писмо) (2017). Скопје: Библиско здружение на Република Македонија,
- Георгиев, Драган (2010). „По трагите на првите македонски одликувања“ *Македонски хералд* бр. 4.
- Дуртаноски, Гоце (2004). „Првиот сенатор во македонската асамблеја на вечноста“, *Македонско сонце*. бр. 501, 6.2.2004, 16-20. http://old.makedonskosonce.com/broervis/2004/sonce501.pdf/16_20_pariz.pdf
- Дуртаноски Гоце (2005). „Дезавуирано македонското културно и историско наследство на првите македонски државни одликувања“, *Македонско сонце*, бр.565-566, 29.4.2005, 47. http://old.makedonskosonce.com/broervis/2005/sonce565_566.pdf/47_info.pdf
- Јоновски, Јован (2015). *Симболите на Македонија*, Скопје: Силсонс.
- Проева, Наде (1997). *Студии за античките Македонци*, Охрид, Macedonia Prima, 183-185.
- Проева, Наде (2004). *Историја на Аргеадите*, Скопје: Графотисок, 338 – 343.
- Проева, Наде (2014). *Религијата на античките Македонци*, Скопје, Графотисок, 174.
- Плутарх, (2008) *Напоредни животописи - ликови од историјата на древна Македонија*, Скопје: Евро-Балкан прес.
- Предлог (1996) одлука за доделување почесна титула „Македонски Сенатор“, Светскиот македонски конгрес 10. и 11. август 1996 година Скопје. Службен весник на СМК. Архива на Дирекцијата за надворешни работи при СМК
- Службен (2002) весник на Република Македонија 48/2002
- Eldem, Edhem (2004). *Pride and Privilege. A History of Ottoman Orders, Medals and Decorations*. Istanbul: Ottoman Bank Archives and Research Centre,
- Mazas, Alexandre, Anne, Théodore (2011). *Histoire de l'ordre royal et militaire de Saint Louis depuis son institution en 1693 jusqu'en 1830*, Berlin:Nabu Press,
- Megiser, Hieronymus (1593). *Ein Tractat von dem Dreyfachen Ritterstand und aller Ritter Orden der Christenheit*. Offenbach: PHV, 1999.
- Nimmergut, Jörg (1997). *Orden Europas*, Regenstauf: Battenberg.

АКТИВНОСТИ НА МГД

Во септември 2019 година, Претседателот на МГД, д-р Јоновски ги посети колегите во Белград, Драгомир Ацовиќ и Ненад Јовановиќ.

Во октомври, претседателот на ФИАВ, Меѓународната федерација на вексилолошките асоцијации, кој е воедно член на Македонското грбословно друштво, д-р Жељко Хајмер, престојуваше на тридневна посета на МГД при што одржа три предавања: Најнапред на правниот факултет Јустинијан Први на тема *Симболите како обележја на државата, со примери на современа употреба на знамињата во Хрватска*.

Второто предавање се одржа во здружението „Изгрев“ на тема *Хрватскиот национален идентитет: грбовите и знамињата на општините во Хрватска*. Третото предавање беше во Еврејската заедница на тема *Симболите на еврејскиот народ и на државата Израел*.

Д-р Јоновски ја возврати посетата и во Загреб се сретна со д-р Стјепан Косиќ, вонреден член на МГД и автор на многу важното дело „Идеологија на идентитетот“ и д-р Тијана Трако Полјак, автор на студијата за симболите на хрватскиот идентитет.

Во списанието *Историја* на Сојузот на историчарите на Република Македонија е објавена статијата на Јоновски со наслов „Развојот на македонската хералдичка мисла“.

Јоновски беше и на годишното собрание на Бугарското хералдичко и вексилолошко друштво, каде долгогодишниот претседател и член на МГД, д-р Стојан Антонов, на кормилото заста на Александар Алексиев.

Во декември, во Струмица ќе се одржи научна средба на тема Христофор Жефаровиќ и неговото време на кој ќе учествуваат д-р Јоновски и д-р Нацевски.

ACTIVITIES OF MHS

In September 2019, the President of the MHS, Dr. Jonovski, visited colleagues in Belgrade, Dragomir Acovic and Nenad Jovanovic.

In October, the president of FIAV, the International Federation of Vexillological Associations, which is also a member of the Macedonian Heraldic Society, Dr. Zeljko Heimer, paid a three-day visit to the MGD, giving three lectures: First at the Faculty of Law Iustinianus Primus on the topic of *Symbols as emblems of the state, with examples of contemporary use of flags in Croatia*.

The second lecture was held at Izgrev Association on the topic of *Croatian National Identity: Coats of Arms and Flags of Municipalities in Croatia*. The third lecture was at the Jewish Community on the *Symbols of the Jewish People and the State of Israel*.

Dr. Jonovski returned the visit and met in Zagreb with Dr. Stjepan Josic, an associate member of the MHS and author of the very important work *Ideology of Identity*, and Dr. Tijana Trako Poljak, author of the Study of the Symbols of Croatian Identity.

In the journal *History* of the Union of Historians of the Republic of Macedonia, Jonovski's article entitled "The Development of the Macedonian Heraldic Thought" is published.

Jonovski was also present at the annual assembly of the Bulgarian Heraldry and Vexillology Society, where long-time president and member of the MHS, Dr. Stoyan Antonov, was succeeded Aleksandar Aleksiev.

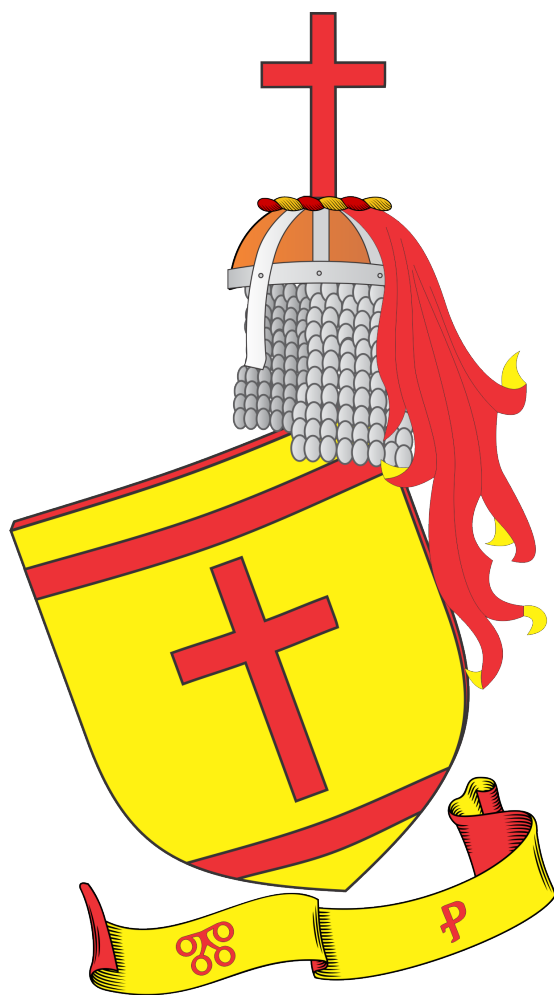
In December, a scientific meeting on the topic of Christopher Zhefarovic and his time will be held in Strumica with the participation of Dr. Jonovski and Dr. Nacevski.

Средба на Претседателот на ФИАВ, д-р Жељко Хајмер со МГД/
Meeting of FIAV President Dr. Zeljko Heimer with MHS

ГРБ НА НИКОЛЧЕ СТОЈАНОСКИ

Јазичар од Тетово

Блазон: На злато, меѓу два црвени ремени латински крст

Челенка: Црвен латински крст

Мантија: Црвено поставено златно

Девиза: (Глаголица) М Н

Девиза на македонски: М Н

Блазон: Јован Јоновски

Емблазон: Јован Јоновски

Заведен: број 2/2019 на 23.7.2019 ■

ARMS OF NIKOLCHE STOJANOSKI

Linguist from Tetovo

Blazon: Or Latin cross Gules between two bars

Crest: Latin cross Gules

Mantle: Gules doubled Or

Motto: (Glagolitic) M N

Motto in English: M N

Emblazon: Jovan Jonovski

Blazon: Jovan Jonovski

Registered: number 2/2019 on 23.7.2019 ■

ГРБ НА ШИМОН ПАВЛАС

Лингвист од Варшава

Штит: На црвено сребрена осмокрака звезда која стои на два крака, обременета со зелен затворен костен, сина основа орамена сребрено обратно крлушковидно со три врва

Челенка: Зелен лист од костен со 7 ливчиња

Мантија: Црвено поставено сребро

Девиза: Com napisał, tom napisał

Девиза на македонски:

Што напишав тоа напишав

Блазон: Шимон Павлас

Емблазон: Шимон Павлас

Заведен: број 3/2019 на 16.9.2019 година ■

ARMS OF SZYMON PAWLAS

Linguist from Warsaw

Shield: Gules, a mullet Argent of eight points standing on two points, charged with a closed horse chestnut shell Vert, base Azure engrailed of three points fimbriated Argent

Crest: Horse chestnut leaf with seven leaflets Vert

Mantle: Gules doubled Argent

Motto: Com napisał, tom napisał

Motto in English: What I have written, I have written

Blazon: Szymon Pawlas

Emblazon: Szymon Pawlas

Registered: number 3/2019 on 16.8.2019 ■

ГРБ НА МОЈСО ПОПОВСКИ
Историчар од Скопје

Штит: По стропило сино и сребро, во чело два златни херувими, во основа на камена пештера златни и црвени пламени

Челенка: Златни перо и мастилница

Мантија: Сино поставено златно

Девиза: Деница свети во темница

Блазон: Јован Јоновски

Емблазон: Јован Јоновски

Заведен: број 4/2019 на 1.10.2019 година ■

ARMS OF MOJSO POPOVSKI
Historian from Skopje

Shield: Per chevron Azure and Argent, in chief two cherubim Or and in base a stone cave and on a pile reversed Sable flames Or and Gules.

Crest: Quill and ink pot Or

Mantle: Azure doubled Argent

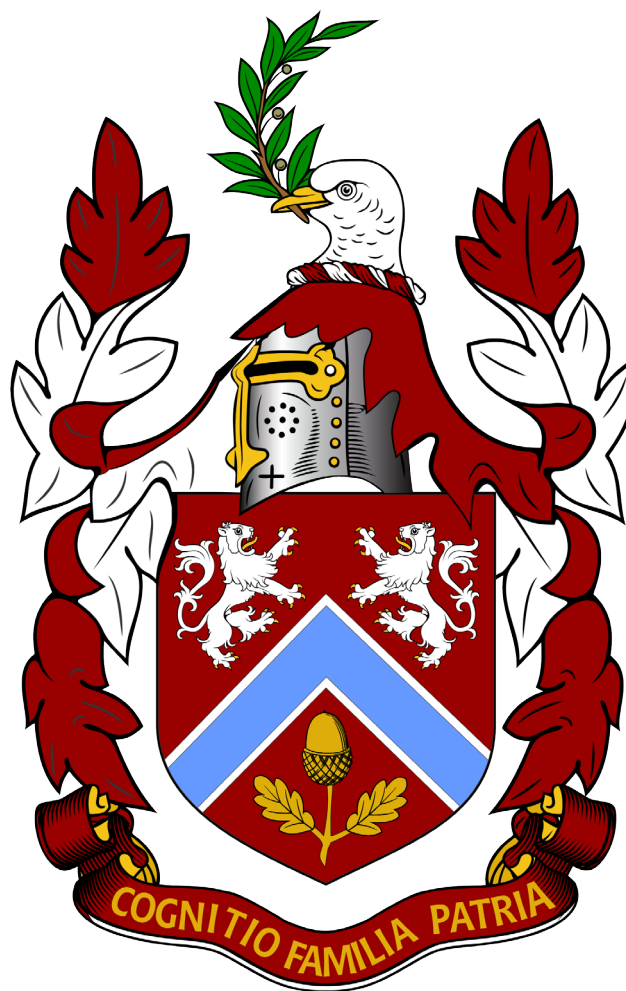
Motto: Denica sveti vo temnica

Motto in English: Morning star glows in darkness

Blazon: Jovan Jonovski

Emblazon: Jovan Jonovski

Registered: number 4/2019 on 1.10.2019 ■

ГРБ НА ТРАЈЧЕ ТРАЈКОВ
 Политиколог од Струмица

Штит: Црвено, помеѓу два сребрени лава вооружени златно во пресрет и златно дабово гранче со желад, небесно сино стропило орамено сребрено

Челенка: Сребрена гулабова глава која во златен клун држи маслиново гранче со полдови

Мантија: Црвено поставено сребрено

Девиза: Cognitio Familia Patria

Девиза на македонски: Знаење семејство татковина

Блазон: Јован Јоновски

Емблазон: Јован Јоновски

Заведен: број 5/2019 на 28.10.2019 година ■

ARMS OF TRAJCHE TRAJKOV
 Political scientist from Strumica

Shield: Gules, between two lions combatant Argent armed Or and Oak branch with one acorn Or, chevron Blue Celeste fimbriated Argent

Crest: Dove's head Argent armed Or with olive branch fructed Proper in its beak

Mantle: Gules doubled Argent

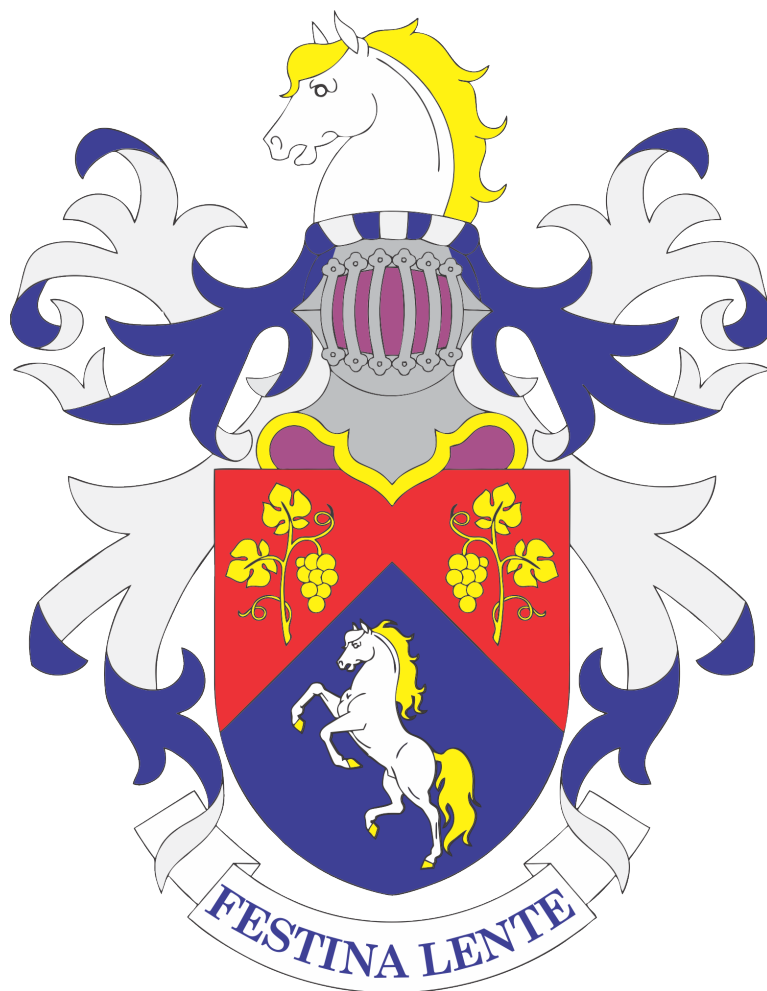
Motto: Cognitio Familia Patria

Motto in English: Knowledge Family Fatherland

Blazon: Jovan Jonovski

Emblazon: Jovan Jonovski

Registered: number 5/2019 on 28.10.2019 ■

ГРБ НА СТЕФАН НАЦЕВСКИ
Превозник од Куманово

Штит: По стропило, црвено и сино, горе две златни лозови гранчиња со грозд, долу сребрен коњ вооружан златно

Челенка: Сребрена коњска глава вооружена златно

Мантија: Сино поставено сребрено.

Девиза: Festina Lente

Девиза на македонски: Брзај бавно

Блазон: Иван Нацевски

Емблазон: Иван Нацевски

Заведен: број 6/2019 на 28.11.2019 година ■

ARMS OF STEFAN NACEVSKI
Transporter from Kumanovo

Shield: Per Chevron Gules and Azure, two vine branches fruited Or in dexter, horse Argent manned and queued Or

Crest: Horse's head Argent maned Or

Mantle: Azure doubled Argent

Motto: Festina Lente

Motto in English: Make haste slowly

Blazon: Ivan Nacevski

Emblazon: Ivan Nacevski

Registered: number 6/2019 on 28.11.2019 ■